

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ÇOCUKLUK
TRAVMALARI, BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ
VE OTANTİSİTE (ASLİGİBİLİK) ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Yüksek Lisans Tezi

Sümevra BENDER

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Esra SAVAŞ**

İstanbul – 2023

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Sümeyra BENDER

Tezin Dili : Türkçe

Tezin Adı : Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmaları, Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Otantisite (Aslıgibilik) Arasındaki İlişki

Enstitü : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Psikoloji

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Tezin Tarihi : 11.01.2023

Sayfa Sayısı : 120

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Esra SAVAŞ

Dizin Terimleri : Çocukluk Çağı Travmaları, Kişilik, Otantisite

Türkçe Özet : Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmaları, kişilik özellikleri ve otantisiteleri arasındaki ilişki incelenecektir. Ayrıca, çocukluk çağı travmaları ve cinsiyet değişkenleri arasındaki ilişki bilimsel veriler ile açıklamaktadır.

Dağıtım Listesi :1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Sümeyra BENDER

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ÇOCUKLUK
TRAVMALARI, BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ
VE OTANTİSİTE (ASLİGİBİLİK) ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Yüksek Lisans Tezi

Sümevra BENDER

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Esra SAVAŞ**

İstanbul – 2023

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Sümevra BENDER

.../.../2023

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Sümevra BENDER' in “Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmaları, Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Otantisite (Aşgibilik) Arasındaki İlişki” adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Dr. Öğr. Üyesi Esra SAVAŞ

(Danışman)

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Aman Sado ELEMO

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Fatih BAL

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.... / / 2023

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmaları, kişilik özellikleri ve otantisitelerinin (aslıgibilik) incelenmesi ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırma grubu 2021-2022 eğitim-öğretim yılında, İstanbul Gelişim Üniversitesi'nde eğitim gören 310 lisans öğrencisinden oluşturmaktadır. Veriler, "Kişisel Bilgi Formu", "Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği", "Beş Faktör Kişilik Envanteri-Kısa Form" ve "Özgünlük Ölçeği-Kısa Form" aracılığıyla değerlendirilmiştir. Normal dağılım varsayımı ile değerlendirilmeye alınan çalışma verileri, mevcut varsayımı değerlendirmek için basıklık ve çarpıklık katsayılarına bakılarak incelenmiştir. Parametrik test grubunda olan, değişkenler arası ilişkiyi test eden Pearson korelasyon analizine ek olarak, gruplar arası anlamlı farkı saptanması için Bağımsız Gruplar t-testi ve ANOVA kullanılmıştır. Çalışmadaki değerlendirmelerde p değeri .05 olarak ele alınmıştır.

Araştırma sonucu; çocukluk çağı travmaları ölçeği ile beş faktör kişilik envanteri alt boyutları olan dışadönüklük, yumuşak başlılık-geçimlilik, öz-denetim/sorumluluk ve gelişime açıklık arasında istatistiksel olarak anlamlı ve ters yönlü bir ilişkinin olduğu saptanmış olup, duygusal tutarsızlık ile ise istatistiksel olarak anlamlı ve aynı yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Özgünlük ölçeği-kısa formu ile beş faktör kişilik envanteri alt boyutları dışadönüklük, yumuşak başlılık-geçimlilik, öz-denetim/sorumluluk, gelişime açıklık ve duygusal tutarsızlık arasında ise istatistiksel olarak anlamlı ve aynı yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Çalışmamızda çocukluk çağı travmaları ölçeği değişkenleri ile özgünlük ölçeği-kısa formu değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ve ters yönlü bir ilişki bulunmuştur. Çocukluk çağı travmaları ölçeği ile özgünlük ölçeği-kısa formu'na ait olan ilişkisel özgünlük, yansızlık, farkındalık ve özgün davranış adlı tüm altboyutlar ile arasında istatistiksel olarak anlamlı ve ters yönlü bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Çocukluk çağı travmaları ölçeği ve altboyutları ile cinsiyet değişkeni arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk Çağı Travmaları, Kişilik, Otantisite

SUMMARY

The present study examined and evaluated the childhood traumas, personality traits and authenticity of university students.

The research group of this study consists of 310 undergraduate students studying at Istanbul Gelişim University in the 2021-2022 academic year. The data was evaluated through the “Personal Information Form”, “Childhood Trauma Scale”, “Five Factor Personality Inventory-Short Form” and “Authenticity Scale-Short Form”. The data in the study was evaluated with the assumption of normal distribution. In order to evaluate this assumption, the kurtosis and skewness coefficients were examined. Pearson correlation analysis, which was in the parametric test group and testing the relationship between variables, Independent Groups t-test and ANOVA were used to determine the significant difference between groups. The p value was taken as .05 in the evaluations.

As a result of the research; while it was determined that there was a statistically significant and inverse relationship between the childhood traumas scale and the five factor personality inventory sub-dimensions of extraversion, agreeableness, conscientiousness, and openness to experience, there was a statistically significant and same-sided relationship with emotional inconsistency. relationship was found. A statistically significant and same-sided relationship was found between the authenticity scale-short form and the five factor personality inventory sub-dimensions of extraversion, agreeableness, conscientiousness, openness to experience, and neuroticism. In our study, a statistically significant and inverse relationship was found between the variables of the childhood trauma scale and the originality scale-short form variables. It was determined that there is a statistically significant and inverse relationship between the childhood traumas scale and all sub-dimensions of the authenticity scale-short form, namely relational authenticity, unbiased processing, awareness and authentic behavior. It was observed that there was no statistically significant relationship between the childhood traumas scale and its sub-dimensions and the gender variable.

Keywords: Childhood Traumas, Personality, Authenticity

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	v
TABLOLAR LİSTESİ.....	vi
ÖNSÖZ.....	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

1.1. Araştırmanın Amacı.....	2
1.2. Araştırmanın Hipotezleri	2
1.3. Araştırmanın Önemi	2
1.4. Araştırmanın Kapsam Ve Sınırlılıkları	3
1.5. Araştırmanın Varsayımları	3
1.6. Kavramlar	4

İKİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE VE ARAŞTIRMALAR

2.1. Travmatik Yaşam Olayları	5
2.1.1. Travma Kavramı.....	5
2.1.2. Travmatik Yaşam Olayları Türleri	16
2.1.3. Çocukluk Çağı Travmaları	17
2.1.3.1. Çocukluk çağı travması kavramı	17
2.1.3.2. Çocukluk çağı travmaları ile ilgili kuramsal psikopatolojik yaklaşımlar.....	20
2.1.3.3. Çocukluk çağı travma türleri	22
2.1.3.4. Çocukluk çağı travmalarının etkileri	30
2.1.3.5. Çocukluk çağı travmaları ile ilgili yapılan araştırmalar	32
2.2. Kişilik Kavramı, Kuramları Ve İlgili Araştırmalar	33
2.2.1. Kişilik kavramı	33
2.2.2. Kişiliği açıklayan kuramsal yaklaşımlar ve modeller.....	34
2.2.2.1. Beş faktör kişilik modeli	35
2.2.3. Beş Faktör Kişilik Modeli ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	38
2.3. Otantiklik Kavramı ve Kuramları	38
2.3.1. Otantiklik kavramı	38
2.3.2. Otantisiteyi açıklayan kuramsal yaklaşımlar ve modeller	40
2.3.3. Otantiklik ile ilgili yapılan araştırmalar	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Modeli.....	44
3.2. Araştırmanın Örneklem Grubu	44
3.3. Veri Toplama Araçları.....	45
3.3.1. Bilgilendirilmiş onam formu	45
3.3.2. Kişisel bilgi formu	45
3.3.3. Çocukluk çağı travmaları ölçeği (ÇÇTÖ)	46
3.3.4. Beş faktör kişilik ölçeği- kısa form (5FKÖ-KF)	46
3.3.5. Otantiklik ölçeği (OÖ).....	47
3.4. İstatistiksel Analiz	47

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Araştırma Bulguları	49
--------------------------------	----

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Çocukluk Çağı Travmaları ile Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Arasında Bulunan İlişkinin Yorumlanması	69
5.2. Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Otantisite (Aslıgibilik) ile Arasındaki İlişki	71
5.3. Çocukluk Çağı Travmaları ile Otantisite(Aslıgibilik) Arasındaki İlişki	72
5.4. Çocukluk Çağı Travmalarında Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma	72
5.5. Diğer Verilerin İncelenmesi	72
KAYNAKÇA	74
EKLER.....	85

KISALTMALAR

D	:	Dışa Dönüklük
DA	:	Deneyime Açıklık
D	:	Duygusal Dengesizlik
OÖ	:	Otantiklik Ölçeği
S	:	Sorumluluk
YB	:	Yumuşak Başlılık
TSSB	:	Travma Sonrası Stres Bozukluğu
HPA	:	Hipotalamus-Hipofiz-Adrenal Aks
ACTH	:	Adrenokotikotropik Hormon

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Çocukluk çağı travmaları ölçeği, beş faktör kişilik envanteri, özgünlük ölçeği- kısa formunun çarpıklık ve basıklık değerleri	48
Tablo 2. Katılımcıların demografik özellikleri	49
Tablo 3. Çocukluk çağı travmaları ölçeği, beş faktör kişilik envanteri, özgünlük ölçeği- kısa formunun tanımlayıcı değerleri	50
Tablo 4. Çocukluk çağı travmaları ölçeği, beş faktör kişilik envanteri, özgünlük ölçeği-kısa formu arasındaki ilişki.....	51
Tablo 5. Katılımcıların yaşlarına ilişkin tanımlayıcı değerler.....	54
Tablo 6. Cinsiyete göre çocukluk çağı travmaları ölçeği, özgünlük ölçeği-kısa formu, beş faktör kişilik envanterinin karşılaştırılması.....	54
Tablo 7. Sınıfına göre çocukluk çağı travmaları ölçeği, özgünlük ölçeği-kısa formu, beş faktör kişilik envanterinin karşılaştırılması.....	55
Tablo 8. Anne eğitim durumuna göre çocukluk çağı travmaları ölçeği, özgünlük ölçeği-kısa formu, beş faktör kişilik envanterinin karşılaştırılması	57
Tablo 9. Baba eğitim durumuna göre çocukluk çağı travmaları ölçeği, özgünlük ölçeği-kısa formu, beş faktör kişilik envanterinin karşılaştırılması	59
Tablo 10. Kaçınıcı sırada çocuk olmasına göre çocukluk çağı travmaları ölçeği, özgünlük ölçeği-kısa formu, beş faktör kişilik envanterinin karşılaştırılması.....	61
Tablo 11. Ekonomik gelir durumuna göre çocukluk çağı travmaları ölçeği, özgünlük ölçeği-kısa formu, beş faktör kişilik envanterinin karşılaştırılması	63
Tablo 12. Yaşamından memnun olma durumuna göre çocukluk çağı travmaları ölçeği, özgünlük ölçeği-kısa formu, beş faktör kişilik envanterinin karşılaştırılması	65

ÖNSÖZ

Mevcut çalışmam sürecinde yardımları ve içtenlikleriyle bana yol göstermiş olan, kıymetli hocalarım Prof. Dr. Özden Şükran ÜNERİ ve Dr. Esra SAVAS'a,

Bir yaşam boyu bana destek olan, eğitimim adına her türlü fedakarlığı yeri geldiğinde yaparak, maddi manevi destek sağlayan ve tez sürecimdeki zorlu günlerde yanımda olan annem Meryem AYKURT, ablam Bengü ASLAN BENDER, ağabeyim Birol BENDER, kardeşim Berat BENDER ve bu süreçte vefat eden babam Ahmet BENDER'e,

Bana ve aileme maddi veya manevi desteklerini hiç esirgemeyen, aile olmanın güzelliğini tattıran, Saadet ve Süleyman KILINÇARSLAN başta olmak üzere KILINÇARSLAN ailesine ve canım ablam Lesa GARAEVA BENDER'e,

Tez yazma sürecimde bana her zaman destek olan, dostluklarını her zaman yanımda hissettiğim biricik Merve KILINÇARSLAN, Betül KILINÇARSLAN ve Sevde CÖMERT'e, ve Oğuzhan DURAN'a

Onlara olan sevgimle her gün motive olduğum, hep yanlarında olmak istediğim, varlıklarıyla bana yaşama sevinci veren biricik yeğenlerim Azra Başak ASLAN, Nisa Nur ASLAN ve Emin Batu BENDER'e,

Tezim süresince her daim bana her türlü desteklerini göstermiş, iş arkadaşlığından çok daha fazlasını hayatıma girerek katmış olan Öğr. Gör. Hina ZAHOOOR ve Öğr. Gör. Fuzail Mohammed MAJOO'ya,

En içten duygularıyla teşekkür ederim.

Sümevra BENDER

GİRİŞ

Travmalar, kişinin ruhsal ya da fiziksel sağılığını yaşam boyu etkileyen fiziksel, duygusal, cinsel istismar, doğal afet, ihmal ve diğler sömürü biçimleriyle şekil alan olumsuz içerikteki davranışlar ve birçok farklı yaşam olaylarıdır. Travmalarının oluşması için bunların doğrudan kişinin tecrübe ettiğı olaylar olması gerekmez. Başka bir kişinin yaşadığı travmatik bir olaya veya acıya şahit olunması da, kişi için bu olayın kendisinin başına gelmesi kadar travmatize edici olabilir (APA, 2013). Çocukluk döneminde yaşanan travmatik olaylar kişinin hem sağığı hem de gelişimi açısından kalıcı sonuçlar doğurabilir. Travmatik deneyimler, kişiyi yaşam boyu etkileyecek ruh sağığı sorunlarının ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu travmatik deneyimler ruh sağığı bozuklukları için risk etkenidir ve araştırılması önem arz etmektedir (Gladstone, Parker, Wilhelm, Mitchell, & Austin, 1999; Herman, Perry, & Van der Kolk, 1989).

Kişilik, kişilerin birbirinden ayrılmasını sağlayan, hem doğuştan getirilen hem de daha sonraki yaşam deneyimleriyle pekiştirilebilen kişiye ait bileşenler bütünüdür (Doğan, 2013). Kişilik ile ilgili birçok kuram ortaya atılmış olsa da Goldberg (1990) tarafından 1991 yılında adlandırılmış olan Beş Faktör – Büyük Beşli (Big Five) isimli bu yaklaşım, kişilik özelliklerinin hiyerarşik bir organizasyonunun oluşmasını sağlayarak beş temel boyut üzerinden kişiliğı açıklamaktadır.

Otantiklik, kişinin gerçek benliğini (true self) var olan şekilde yansıtabilmesi olarak tanımlanabilir (Kernis & Goldman, 2006). Beş faktörlü kişilik özelliğı ile otantikliği ele alan çalışmaların yurtiçi ve dışında sınırlı olduğu görölmüştür.

Çocukluk çağı travmalarının gerçek benliği yansıtmada etkisi olabilir ve bu durum farklı kişilik özelliklerinin kişi tarafından sergilenmesine sebep olabilir. Kişi, sonuç olarak otantik bir yaşantı sürmekte zorlanabilir. Bu konuda alanyazında sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu yüzden bu çalışmada, kişilerin çocukluk çağında yaşadıkları travmalarının kişilik özellikleri ve otantisiteleri (aşlıgibilik) ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinde çocukluk travma öyküsünün incelenmesi, bu travmalar ile kişilerin beş faktör kişilik özellikleri ve otantisiteleri arasındaki olası ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Mevcut çalışmada İstanbul Gelişim Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olup farklı demografik özelliklere sahip ve farklı fakültelerden lisans öğrencilerinin; çocukluk çağı travmaları (duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal), beş faktör kişilik özellikleri (dışadönüklük, yumuşakbaşlılık/geçimlilik, öz-denetim/sorumluluk, duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık) ve otantiklik düzeylerinin (özgün davranış, ilişkisel otantiklik, yansızlık ve farkındalık) birbirleri arasındaki ilişki incelenmektedir.

1.2. Araştırmanın Hipotezleri

H1: Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmaları ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ile otantisite (aslıgibilik) arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmaları ile otantisite (aslıgibilik) arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarında cinsiyet değişkenine göre farklılaşma vardır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Çocukluk çağı travmaları ve kişilik kavramlarının literatürde ruh sağlığı ile ilişkilendirildiği görülmekte ve bu çalışma ile birlikte otantiklik kavramıyla ilişkisi ile ilgili bir sonuca varılacağı öngörülmektedir. Yapılan bu çalışmanın, kişilerin ruh sağlığını yordayıcı özelliklerine dair bilgi sağlayacağı ve çalışma sonucu kişilerin yaşam kalitelerini yükseltecek faktörleri anlamada katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Kapsam Ve Sınırlılıkları

1. Araştırmanın örneklem grubu, İstanbul Gelişim Üniversitesi'nde 2021-2022 eğitim yılı içinde eğitim görmekte olan ve araştırmaya katılmak isteyen farklı fakültelerin seçili bölümlerinde eğitim gören 310 lisans öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Bu örneklemin normal bir popülasyonu kapsıyor olması ve daha geniş, iyi ve farklı bir örneklem sisteminin kullanılamamış olması araştırmanın sınırlılıklarından biridir.

2. Pandemi nedeniyle katılımcılara uygulanması gereken ölçme araçları çevrim içi olarak uygulanmıştır.

3. Ölçme araçlarından elde edilmiş bilgiler, öğrencilerin bu ölçeklere verdiği yanıtlarla ve ölçeklerin ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır. Öz bildirime dayanan ölçek sistemleri kullanılmış olduğundan dolayı, katılımcıların her soruya içtenlikle ve doğrulukla cevap verdiğinden emin olunması mümkün olmamıştır. Katılımcıların, verdikleri cevaplar sonucu utanma ve yargılanabilme kaygısı gibi faktörlerden dolayı farklı veya hatalı yanıtlar verebilme olasılıkları da mevcuttur.

4. Araştırmanın metin kısmı, ulaşılabilen yayınlar ile sınırlıdır.

5. Çalışmadaki katılımcılar, çocukluk çağı travmaları ile ilgili ölçek üzerine kişisel değerlendirmelerini yaparken, geçmişte yaşadıkları travmatik anılarını hatırlayarak cevaplar vermeleri gerekliliğinden ötürü, hatalı hatırlamalardan veya bu travmatik anıları hatırlarken yaşayabilecekleri öfke, üzüntü gibi olumsuz duygulardan dolayı ölçeklerdeki sorulara yanlış cevaplar verebilecek olmaları ihtimali de mevcut çalışmanın önemli sınırlılıklarındandır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

1. Örnekleme oluşturan katılımcıların sorulara doğru ve içten bir şekilde yanıt verdikleri çalışmadaki varsayımlardan biridir.

2. Çocukluk çağı travmalarıyla ilgili bilgi verirken örnekleme oluşturan katılımcıların bu anılarını doğru hatırladıkları varsayılmaktadır.

3. Araştırmaya katılanlar İstanbul Gelişim Üniversitesi lisans öğrencileridir ancak araştırma bulgularının evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

4. Araştırmada kullanılacak ölçeklerin amaca uygun olarak seçildiği varsayılmaktadır. Ayrıca salgın döneminde bulunulduğu için bu durumdan etkilenmeyecekleri varsayılmaktadır.

1.6. Kavramlar

Bu bölümde araştırmada ele alınan kavramlara ilişkin tanımlar aşağıda verilmiştir.

Çocukluk Çağı Travmaları: Çocukluk çağı travmaları, doğal afetler, motorlu araç kazaları, yaşamı tehdit eden hastalıklar ve bunlarla ilişkili ağrılı tıbbi prosedürler, fiziksel istismar, cinsel istismar, aile içi veya toplumsal şiddet, insan kaçırma, bir ebeveynin ölümü gibi olaylar dahil olmak üzere çocuk için gerçek veya algılanan bir tehdit oluşturan, aşırı stres yaratan ve sonucunda aşırı bir stres tepkisini harekete geçiren olaylar bütünü olarak tanımlanabilir (Mulvihill, 2005).

Otantisite: Kişinin gerçek benliğini var olan şekilde yansıtabilmesidir (Kernis & Goldman, 2006).

Kişilik: Kişinin tutarlı davranış kalıpları ve kişiden kaynaklanan içsel süreçlerdir (Burger, 2008).

Beş Faktör Kişilik Modeli: Kişilik özelliklerinin duygusal tutarsızlık, dışadönüklük, gelişime açıklık, yumuşakbaşlılık/geçimlilik, öz-denetim/sorumluluk olarak beş ana boyuttan oluştuğunu ileri sürmekte olan bir kişilik modelidir (Costa & McCrae, 1992; Tatar, 2016b).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde sırasıyla çocukluk çağı travmaları, kişilik kavramları ve otantisite tanıtılmış ve tanıtılan bu kavramlarla ilgili çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. Travmatik Yaşam Olayları

2.1.1. Travma Kavramı

Etimolojisine bakıldığında M.Ö.1500'lü yıllara kadar uzanan; Yunanca, Sanskritçe ve Persçe dillerinde 'tere' kökünden türetildiği görülen 'travma' sözcüğü, daha çok bir burun deliği veya bunun bir uzantısı olarak vücuttaki herhangi bir deliği açıklamak için kullanılmıştır. Bu anlamlara ek olarak bu kelime deliksiz bir durumdan delikli olma haline geçişi de ifade etmektedir. Bir bedensel durumdan diğerine dönüşüm, dile ve dolayısıyla metaforlara aksetmiştir (J.P. Wilson & Lindy, 2013). Etimolojik kökenlerini yansıtan travma terimi, tıpta 17. yüzyılın sonlarından beri, tipik olarak bir silah veya kazadan kaynaklanan ve tüm vücut sisteminde kapsamlı şok veya hasarla sonuçlanan, harici bir kaynaktan kaynaklanan fiziksel yaralanmaları tanımlamak için kullanılmaktadır (Gold, 2017). Travma kelimesi "bedene dış bir etmen tarafından zarar gelmesi" (Kocatürk, 2005) anlamına ek olarak, psikoloji ve ilgili dallarda, fiziksel hasarın dışında da günümüzde yaygın şekilde kullanılmaktadır. J. M. Charcot, P. Janet, J. Breuer, S. Freud ve psikoloji alanında 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyılın başında çalışan araştırmacılar travma kavramını ani, beklenmedik, duygusal şokla zihnin yaralanmasını tanımlamak amacıyla kullanarak, bu kelimeye psikolojik bir önem ve anlam kazandırmışlardır (Leys, 2000). Psikolojik travma ile buna bağlı tanım ve kavramların daha önce 21. yüzyılda anlaşıldığı şekilde var olmadığını ve hala değişime uğradıklarını kısaca bu şekilde görmekteyiz. Psikolojik travmanın günümüzdeki önemini anlamak adına tarih boyunca geçirdiği değişimlere göz atmak elzemdir.

Batı dünyasında travma ve kanıtlarının izi İncil'e kadar sürülebilir, ancak savaş deneyimine verilen psikolojik tepkilerin bilimsel olarak incelenmesi on dokuzuncu yüzyıla kadar ayrıntılı olarak ele alınmamıştır. İncil, İsrail'in tüm askerlerinin altı gün boyunca şehir surlarının etrafında yürüdükleri ve yedinci gün trompetçilerin ordunun

surlarının etrafında yedi kez yürüdüğü sırada koç boynuzlarını çaldığı, sonra şehrin duvarlarının tüm insanların bağırmasıyla yıkıldığı Eriha kuşatması anlatılır. Hikaye, yüksek seslerin ne kadar travmatik olabileceğinin bir örneğidir ve şehrin içindeki insanların kuşatma devam ederken giderek daha fazla sıkıntıya girdiğini ve sonunda artık dayanamadıklarında kapıları açtıkları düşünülebilir (Hunt, 2010).

İnsanoğlu tarih boyunca birçok felaket ve kayıp nedeniyle psikolojik olarak acı çekmiş, travmaya maruz kalmış ve travma sonrası tepkiler vermiştir. 4000 yıldan daha uzun bir süre önce eski Sümer'den çivi yazılı tabletlerde travma sonrası tepkilerin ilk kaydına ulaşılabileceği savunulmuştur. Bu kesin olarak tarihi belirlenebilen, gerçek ve tarihi olayla ilgili olan kanıtlar, Kral Urnamma'nın (MÖ 2111–2094) savaşındaki ölümünü ve Kral Ibisin (MÖ 2026–2003) günlerinde Ur şehrinin yıkımını anlatır. Burada sunulan bu iki travmatik olay, savaş vahşetinin ilk kanıtlarıdır. Her iki olayın travmatik açık tasvirleri ve travmaya karşı verilen davranışsal tepkilerin betimlemeleri bu şekilde kaydedilmiştir. Urnamma vatandaşlarının bu iki olaya verdiği tepkilerin tasvirleri, rahatsız uyku ve sürekli yüksek kaygı düzeylerini içermektedir. DSM-IV içerisinde Akut Stres Bozukluğu (ASB) ile karşılaştırılmış olan bu anlatılardan travmatik olaylara verilen temel tepkilerin farklı zaman ve kültürlerde dahi benzer olduğu söylenebilmektedir. 5000 yıl önce yaşamış Sümerliler, bu semptomların nedenini tanrılara, ibislere veya doğaüstü fenomenlere bağlamamış ve travmatik olaydan türemiş olarak gördüler. Bu bakış açısı ise zamanına göre çok ileri düzeyde olup, Sümerlilerin psikolojik travma kavramını tanıdığını bizlere göstermektedir (Ben-Ezra, 2004)

Antik çağ metinlerine baktığımızda Gılgamış Destanı'nda (M. Ö. 3. Milenyum) da antik çağa dair travma sonrası semptomların izlerinin görüldüğü savunulmuştur. Savaşta mağlup olan arkadaşının ölüm sancılarına tanık olan Gılgamış'ın, derin bir umutsuzluk duygusu yaşadığı dile getirilmiştir. Enkidu'nun ölümünün tekrarlayan ve intrusif hatıraları, Gılgamış'ın kendi olası ölümünü de sorgulamasına sebebiyet vermiş olup bu konu hakkındaki soruları ile birlikte sürekli olarak yeniden deneyimlediği eklenmiştir (Birmes, Hatton, Brunet, & Schmitt, 2003; Kucmin, Kucmin, Nogalski, Sojczuk, & Jojczuk, 2016). Ne yazık ki, yanlış bir şekilde Enkidu'nun savaşta yenildiği veya öldürüldüğü varsayılmıştır. Aslında ise, Enkidu acı veren bir hastalıktan ölür. Yine de, Destan'da düşüncelerinin ve davranışlarının tanımlanma biçimleri göz önüne

alındığında, Enkidu'nun acısına ve ölümüne olan bu tanıklığın Gılgamış için travmatik bir etkisi olduğu ve sonuç olarak TSSB'den veyahut karmaşık yastan muzdarip olduğu düşünülebilir (De Villiers, 2020).

Klasik Yunan destanı Homeros'un İlyada'sında (M. Ö. 850) travma sonrası semptomların belirginliği hakkında bilgi verebilir. Patroklos'un sersemlemeler ve savaşın ortasında akut dissosiyatif reaksiyonlar gösterir. Achilles'in de, savaşta öldürülen arkadaşı Patroclus'a dair anıları tekrarlayıcıdır ve tedirgin bir uykuya neden olmaktadır (Birmes, Hatton, Brunet, & Schmitt, 2003). Ek olarak, yine Homeros'un Odyssey adlı eserinde, Trojan Savaşı sonrası sağ kalan Odysseus'un Ithaca'ya geri dönmesinden sonra yaşadığı "flashbackler" ve kayıplarına verdiği diğer tepkileri açıkça görülmektedir (John P Wilson & Raphael, 2013).

Herodot, M.Ö 490'da Maraton Savaşı sırasında Atinalı savaşçılardan biri olan Epizelus'dan bahsetmiştir. 6. Kitap 117. Kısımda bahsedilen Epizelus'un savaş sırasında yaşadığı travmatik olay, iki gözünün de hayatının sonuna dek görmemesine sebebiyet vermiş olup bunun herhangi bir fiziksel hasardan dolayı kaynaklanmadığı bize metinde belirtilmektedir. Epizelus'un bir hayalet tarafından yanındaki adamın öldürüldüğüne tanık olduğunu belirtmesi ve sonucunda görüşünü ömür boyu kaybetmiş olması (Godley, 1963) bize travma sonrası tepkilerin nasıl ciddi olabileceğine dair ipucu vermektedir. Tüm bu eserler, antik çağda askeri çatışmalara ve ölüme tanık olmaya yönelik psikolojik tepkileri tasvir ederken, bugünkü travma kavramını anlamamız açısından da büyük önem arz etmektedirler.

Antik çağlardan günümüze doğru yolculuğa devam ettiğimizde Gísli Súrsson Saga'sının da bize travma sonrası tepkilerden örnekler verdiği görülmektedir. Eski İzlanda Edebiyatı'nda 13. yüzyıla ait olan bu eserde, Haydut Gísli'nin yakın arkadaşı Vésteinn öldürülmüştür. Bunun üzerine öldürdüğünü düşündüğü kayınbiraderi Thorgrim'den arkadaşının öcünü alır ve Thorgrim'i yatağında öldürür. Geçmişte yaşadığı çatışmalar ve bu olaydan sonra Haydut Gísli yinelenen, şiddet ve kan dolu kabuslar görmeye başlamıştır (Jakobsson & Mayburd, 2020).

1388'de Pierre de Béarn'ın, hayali düşmanlarla savaşmak gece yataktan kalkması ile kılıcını kapmasından bahsedilmesi (akt. Crocq & Crocq, 2000); 17. yüzyıla gelindiğinde ise Samuel Pepys'in Günlüğü, travmalar ile ilgili o zamanki bakış açılarını sunabilir. Londra'nın o zamanki iki büyük felaketi Veba'yı ve bir yıl sonra

Büyük Yangını'nı deneyimleyen bir kişinin öznel duygularını kronolojik olarak yazılmış bir şekilde inceleme fırsatı vermektedir. Pepys günlüklerinde, anlaşılabilir bir sinirlilik hali ile başkalarını eleştirme eğilimi göstermiş olup, kaygılarına insomnia ve hafif depersonalizasyon eşlik etmiştir. Hafıza kaybına dair bazı kanıtlar olduğu gibi; yangın ile ilgili kabuslar gördüğü, çeşitli düşünceler ve fiziksel durumların Yangın ile ilgili endişeli duygulara yol açtığı da görülmektedir. Bu durumun en az sekiz aydır sürdüğü fakat sonrasında bu durumlardan söz edilmediği görülmüştür. Pepys, günlüklerindeki dikkatli subjektif gözlemleriyle, afet sonucu travmanın etkilerini ve iyileşim sürecinin görülebilmesine yardımcı olmuştur (akt. Daly, 1983).

Etiyolojik hipotezlerin oluşmaya başlaması ise, Fransız Devrimi Savaşları (1792-1800) ve Napolyon Savaşları (1800-1815) sırasında ordu hekimlerinin çalışmaları ile gerçekleşmiştir. Askerler, bir güllenin geçiş rüzgarından korktukları için, olanlar “vent du boulet” sendromunun tanımlanmasına yol açmıştır (Crocq & Crocq, 2000).

19. yüzyıla kadar bozukluklar, tanımları anekdot olarak kaldığından, halihazırda var olan nozolojiyle entegre edilememiştir. İlk endüstriyel felaketler ve “modern” savaşlar meydana geldiğinde, tekrarlanan olaylar belirli insan gruplarını benzer bağlamlarda etkilemiş, benzer semptomları (örneğin, Amerikan İç Savaşı ile “nostalji” terimi, demiryolu kazaları ile “demiryolu-beyin” (railway-brain) Birinci Dünya Savaşı sırasında “Shell-shock” ve histero-travmatik semptomlar içermiştir. Pinel, “Traité Médico-Philosophique sur l'Aliénation Mentale” adlı çalışmasında (1809), tarihin ilk muhteşem travmatik nevroz psikiyatrik tanımını vermiştir: korkutucu rüyalar, en ufak bir nedenden ötürü duyulan güçlü duygular, her şeyin korku ve alarm nedeni haline gelmesi belirtilmiş fakat henüz tek bir klinik etikette birleşmemiştir (akt. Birmes et al., 2003). Birkaç bilim adamı Amerikan İç Savaşı'nı psikolojik travma tarihinde bir tür ön hazırlık epizodu olarak tanımlamış olsa da, ancak savaşın ardından travma ile açıkça ilgilenen tıbbi bir söylem ortaya çıkmıştır (Micale & Lerner, 2001). Bu yüzden 19. Yüzyıl ve sonrasında yaşanan dünya üzerindeki gelişmelere bakmak, travma kavramını anlaşılması adına çokça önem arzetmektedir.

19. Yüzyılda, Amerikan İç Savaşı'nda yer alan askerler de savaşlarının etkisini belirtileri ile göstermeye başlamışlardır. 1861-65 İç Savaşı'nda çok sayıda piyade raporunda bir hastalığa işaret eden semptomların olduğu görülmüştür. Amerika

Birleşik Devletleri'nden gelen bu önemli yeni kanıtların kardiyak zayıflığa işaret ettiği düşünülmüştür (Jones & Wessely, 2005). 1863'te ilk olarak Stille, daha sonra 1864'te Hartshorne tarafından isim vermeden tanımlanmıştır (Bishop, 1942). Yorgunluk, nefes darlığı, sersemlik (giddiness) ve bayılma gibi semptomlarla ortaya çıkan bu kardiyak bozukluğunun kendi özel muayenehane deneyimlerinde de tekrarlanabileceğinden bahsederek, bu duruma 1871'de “huzursuz kalp” (irritable heart) ismini uygun gören Da Costa (1871), durumun sadece savaş sonrası strese bağlanmaması konusunda örnek teşkil etmiştir. Daha sonra, semptomlarının en azından bazıları varsayımsal fiziksel patoloji “asker kalbi” (soldier’s heart) gibi tanımlar ile çerçevelenmiştir (Horwitz, 2018).

19. yüzyılda insanlığın travma kavramının daha çok incelenmesine sebep olacak, savaş dışında yeni bir durum doğmaktadır: Demiryolu kazaları. Charles Dickens da 1865’de bir demiryolu kazasından sonra bu travmatik olay sonrası semptomlarından bahsetmiştir (akt. Courtemanche & Robinow, 1989; Powers, Cruse, Daniels, & Stevens, 1994). Sanayi Devrimi'nin bu tip sonuçları, tıp uzmanlarını zihinsel rahatsızlıkların kalıtsal temellerine ilişkin temel inançlarını yeniden incelemeye zorlamıştır (Horwitz, 2018). İngiltere Londra'daki University College Hospital'da cerrahi profesörü olan John Eric Erichsen tarafından yazılmış olan “On Railway and Other Injuries of the Nervous System” (1867) adlı kitapta, derslerinde sunduğu vakalar ile, kazaların fiziksel sarsıcı etkisine ve emosyonel semptomlarına bakarak, bu vakaları “omurilik sarsıntısı” (concussion of the spine) olarak nitelendirmiş ve “Demiryolu omurgası” (railway–spine) kavramı bu şekilde ünlenmeye başlamıştır. Kişilerin tüm sinir sistemini etkileyen bu travmalar sonrası uyku ile ilgili problemler ve konfüzyon gibi çeşitli semptomlara sahip oldukları vakaları incelerken göze çarpmaktadır. Hastalığın semptomlarının, o zamanki adı “Histeri” (Costa & McCrae, 1992; Tatar, 2016a, 2016b) olan ve daha çok kadınlar ile ilişkilendirilen durumla karşılaştırıldığı da görülmektedir fakat semptomlar histeriyi andırırsa da, tren kazalarının ağırlıklı olarak erkek kurbanları için bu gibi tanımlar Erichsen tarafından uygun bulunmamıştır (Erichsen, 1867). Histeri'nin biyolojik yatkınlıklarla bağlantılı olduğu düşünüldüğü için kazazedeler “histerik” olarak adlandırılan durumlar için tazminat almayacaktır. Erkek danışanlar için, yeni bir “demiryolu omurgası” teşhisi, geleneksel cinsiyet rolleriyle daha uyumlu görünmektedir. Demiryolu şirketlerine tazminat davası açan kazazedeler adına ifade veren Erichsen, o zaman hakim olan

organik zihinsel bozukluk modeline uygun olarak, bu durumla ilişkili sorunları beyin veya omurilikteki lezyonların varlığına bağlamıştır (Erichsen, 1866; Horwitz, 2018). Ralph Harrington, 1880'lerin başında Erichsen'in kitabının, kaza-sonrası semptomatoloji hakkında bir dizi başka İngilizce tıbbi yazıya yol açtığını söylemektedir. Vurgu zamanla gitgide omurga ve beyinden, anahtar patolojik bölge olan zihne değişmektedir (Micale & Lerner, 2001).

19. Yüzyılın sonunda, Erichsen'in bu düşüncesine katılanlar demiryolu omurgası'nın bazı fiziksel yaralanmalara dayandığını savunurken, bu durumla ilişkili semptomların psikolojik yönelimli etiyolojilerine bağlı kalan diğer araştırmacılar Erichsen'den farklı olarak görüşlerini belirttiler. Erichsen ve “demiryolu omurgası”, zamanla nedeninin fiziksel mi yoksa psikolojik mi olduğu konusunda bir tartışma başlatmıştır. Psikolojik açıklamalar, yeni çalışmalar ve histerinin tanımları etrafında toplanmaya başlamıştır. Özellikle Page, Erichsen ile aynı fikirde değildir ve burada psikolojik bir neden görmüştür (O'Brien, 1998).

İngiliz cerrah Sir James Paget 1873'de nöromimesis konusunda bir dizi ders vermiştir ve bu nörolojik hastalıkları yakından taklit eden “nöromimesis” veya tamamen işlevsel, korku kaynaklı (fear-induced) bozuklukların örneklerini vurgulamıştır. Ek olarak, Hodges ve Jordan'ın çalışmalarını takip eden Page, Erichsen'in daha önce omurilik sarsıntısına (spinal concussion) atfettiği travmanın neden olduğu semptomlardan sorumlu birincil faktörü korku (fright) olarak belirlemiştir (akt. Micale & Lerner, 2001). The London and Northwestern Railroad'dan eski cerrahlardan olan Herbert Page, 1875 yılında yayımlanmış olan “Injuries of the Spine and Spinal Cord” adlı eserinde Erichsen'in metnine karşıt bu şekilde cevap vermiş olup, hastalarının travmatik lumbago veya simülasyon imalarıyla birlikte, sinirsel rahatsızlıktan veya histeriden biraz daha fazlasını yaşadığını söylemiştir (akt. Keller & Chappell, 1996). Bu modelin, yeni ortaya çıkan ve giderek daha saygınlaşan bir psikojenik paradigma için temel sağladığı yadsınamaz bir gerçektir (Micale & Lerner, 2001).

O sırada Alman nörolog Albert Eulenburg, 1878'deki kitabında korku, dehşet veya öfke gibi ani şiddetli duygular şeklinde gelişen psikolojik şoku “psikolojik travma” olarak adlandırdı ve böylece bu terim ilk defa ortaya çıkmıştır. Eulenburg bu ani ve şiddetli duyguların hareketinin, beynin gerçek bir moleküler sarsıntısı olduğunu

dile getirmiştir (Eulenburg, 1878, p. 589). Ek olarak, askeri nöropsikiyatrinin önde gelen isimlerinden Alman nörolog Hermann Oppenheim 1888'de “travmatik nevroz” terimini çağının tıbbi söylemine sokmuştur. Travma sonrası sinir sistemi semptomlarının nevrasteni veya histeri veya her ikisinin karışımı gibi görünebilecek ayrı bir nozolojik kategori oluşturduklarını öne sürmüştür (akt. Brunner, 2000; Holdorff & Denning, 2011). 1889'da yayınlanan “Die traumatischen Neurosen” adlı çalışmasının ilk baskısında, bu tür travmatik bozuklukların “sıklıkla makine kazalarından kaynaklandığını” açıklamıştır. İkinci baskısında (1892) ise bu bozuklukların kökenlerini, bir düşme ya da darbenin etkisinin neden olduğu, beyin moleküllerinin küçük, ayırt edilemez yer değiştirmelerinde aramıştır. Birçok durumda “korku” veya “duygusal kargaşa” gibi “ruhsal” unsurların da öne çıkabileceğini belirtmiştir. Hatta, en önemli nedenini ruhsal bir kargaşa olarak gördüğü bir vakalar kategorisinden bile söz etmiştir. Bununla birlikte çoğunlukla, travmatik nevrozların temel nedenini bir serebral fonksiyonel bozukluğa bağlamıştır (akt. Brunner, 2000).

Oppenheim tarafından daha sonraları adlandırılan bu yeni tanı, bu vakaların yalnızca histeri, nevrasteni veya histero-nevrasteni formları olduğunu iddia eden Charcot'un zıttını yansıtmaktadır (Crocq & Crocq, 2000). Histeri, felç, bayılma, kasılmalar, nöbetler, boğulma ve duygusal patlamalar dahil olmak üzere çok çeşitli psikişik ve fiziksel semptomlara atıfta bulunan geniş bir etikettir (Horwitz, 2018). Fransız Charcot, demiryolu ve iş yeri kazalarının kurbanları üzerine yaptığı çalışmalarla; 1880'lerde ve 1890'larda yayınlanan düzinelerce vaka öyküsünde “travmatik histeri” olarak adlandırdığı yeni tanı kategorisi duyurmuştur (akt. Michale & Lerner, 2001). Dış olayların histeri tetikleyicileri olduğuna, biyolojik olarak bu durumu geliştirmeye yatkın insanlar arasında oluştuğuna ve geçmişteki bazı yoğun travmaların bu tür semptomları hızlandırdığına inanıyordu (akt. Horwitz, 2018). Daha önce Mısırlı doktorlar tarafından ilk tıp ders kitaplarından biri olan Kunyus Papirüs'te (M. Ö. 1900) histerik tepkiler kaydedilmiş (akt. Veith, 1965) olsa da, o zamana kadar daha çok kadınlarla ilişkilendirilmiş bu histeri kavramı (Erichsen, 1867), Page'in ödüllü makalesini göndermesinden sadece iki yıl önce, Charcot'un ilk erkek histeri teşhisini Şubat 1879'da koymasından sonra (akt. Micale & Lerner, 2018) epey değişime uğramıştır. Böylece yalnızca psikiyatri ve klinik psikoloji tarihinde değil, aynı zamanda psikolojik travma kavramının ve etkilerinin anlaşılmasında değinilmesi gereken önemli bir konu haline gelmiştir (Gold, 2017; Veith, 1965).

Janet (1889) ve Freud (1893), Charcot'un ünlü Salı günkü dersleri zamanında travmatik histeriyi tüm bağıntılarıyla keşfetmişlerdir: travmanın neden olduğu dissosiyasyon, unutulmuş anıların patojenik rolü ve katartik tedavi (akt. Crocq & Crocq, 2000). 1886'da Charcot'un, travmanın duygusal etkilerinin, egonun zihinsel birliğinin ayrışmasını (dissociation of the mental unity of the ego) içerdiği ve belirli "psikolojik merkezlerin" diğer "merkezlerin" farkındalığı veya kontrolü olmadan çalıştığını belirtmesi, Pierre Janet'in daha sonra önemli ölçüde genişlettiği dissosiyasyon teorisi üzerinde önemli bir rol oynamıştır (akt. Reyes, Elhai, & Ford, 2008). Janet, dissosiyasyon terimini ortaya attı ve psikolojik travma ile ilişkisini vurguladı (Giesbrecht & Merckelbach, 2008). Janet yayımladığı "L'Automatisme psychologique" ile, travmatik deneyimlerin psikopatolojiye dönüşmesinde psikolojik süreçlerin yerine değinmiş ve TSSB tanısının gelişmesinde de önemli bir yere sahip olmuştur (Powers et al., 1994). Aynı zamanda Janet, travmatize olmuş insanların travmaya takılıp kaldığını ilk fark eden gibi de görünmektedir (Bessel A Van der Kolk, Brown, & Van der Hart, 1989). 1886'dan itibaren denediği hipnotik katarsis yöntemleri, Breuer ve Freud'un 1893 ve 1895'te çalışmalarını etkilemiş; kişinin geçmiş travmatik deneyimlerini ve semptomlarını çalışmalarında incelemesi ile de dinamik psikiyatrinin gelişmesinde öncü rol oynamıştır (Ellenberger, 1970).

J. Breuer ve S. Freud ortaklaşa yazdıkları "Studien über Hysterie" kitabında, histerik semptomların bazı erken, ancak bastırılmış travmalardan kaynaklandığını varsayımını desteklemişlerdir. Histeri'yi, "travmatik nevroz" olarak görmüş, histeriklerin esas olarak anılardan muzdarip olduğunu Anna O. Katherine gibi önemli histeri vakalarından örnekler vererek dışsal olayların histeri patolojisi ile nasıl ilişkilendirilebileceğini bizlere göstermeye çalışmışlardır (Breuer & Freud, 1895). Daha sonra ise Freud, daha önce Breuer'in histeri hakkındaki fikirlerine göre formüle edilen "hipnoid histeri" kavramını neredeyse tamamen terk etmiş olup, "Zur Ätiologie der Hysterie" (1896) adlı makalesiyle temel savunma fenomenini keşfetmesinin etkisi altında, dikkatini tamamen savunma mekanizmalarına ve cinsel travmanın etiyolojik faktörüne odaklamıştır. "Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie" (1905) gibi çalışmaları ile cinselliği incelemiş ve zamanına göre skandal olan konulara değinmiştir. Erken cinsel travmanın histeride vazgeçilmez bir faktör olduğu varsayımını başta savunsa da, daha sonra görüşünü değiştirmiştir ve gerçek bir dış cinsel baştan çıkarmanın gerekli olmadığı, ancak dış uyaranlardan bağımsız olarak

içgüdüsel uyarılar ve fantezilerle kendini belli eden infantil bir cinsellik aşamasının var olduğu sonucuna varmıştır (Atwood & Orange, 2000; Freud, 1987; Loewald, 1955; Zeuthen & Gammelgaard, 2010). Her ne kadar Freud bu konudaki görüşlerini belirtmişse de, kadınların ve çocukların yaygın olarak mağdur edilmesine yönelik yeni bir ilgi ve bu durumun tanınması, 1970'lerdeki feminist harekete kadar ortaya çıkmamıştır (Gold, 2017).

Oppenheim'in "travmatik nevroz" tanımının etkileri bu yüzden hala devam etmektedir. Şok fizyolojisi, Ivan Pavlov'un etkili araştırmalarının da örneklediği gibi uzun süre önemli bir araştırma konusu olmuştur (Leys, 2000). Psikodinamik çalışmalar da bir taraftan devam ederken, 20. yüzyılda Pavlov'un çalışmaları da önemli hale gelecektir. Pavlov, Nisan 1903'te Madrid'deki Uluslararası Tıp Kongresi'nden önce okunan "Experimental Psychology and Psychopathology in Animals" başlıklı bir makalede "koşullu refleks" (conditional reflex) terimini tanıtmıştır (akt. Carver, 1949). Özellikle köpeklerde tükürük tepkisini koşullandıran Ivan Pavlov'un (1902) ve 8 aylık bir bebekte, beyaz tavşan ve beyaz sıçan korkusunu koşullandıran Watson ve Rayner'ın (1920) çalışmalarıyla popüler hale getirilen "klasik koşullanma modeli", davranışçılığın temel çalışmalarındandır. Böylece insanların ve diğer hayvanların, belirli deneyimler ile onları çevreleyen olaylar veya koşullar arasında kolayca bağlantı kurdukları bulunmuştu (akt. Gold, 2017). Böylelikle davranışçılık ile birlikte korku koşullandırmasının çalışılmaya başlanması, 20. yüzyılda travma kavramının anlaşılmasında da önemli bir rol oynamıştır.

Birinci Dünya Savaşı patlak verirken, askerlerin savaş deneyimlerinin amnezi, dissosiyasyon da dahil olmak üzere, histeride gözlemlenen geniş bir semptomatoloji yelpazesıyla benzerliği dikkat çekecektir. Askerlerin psikolojik organizasyonunu ve işleyişini tanımlamak için Myers "Mermi şoku" terimini önermiştir (Myers, 1915). Temmuz 1914'ün sonunda patlak veren bu savaş ile savaş nevrozları endişesi psikanaliz için de önemli bir konu haline gelmiştir. "Beyond the Pleasure Principle" adlı kitabında kaygıya hazırlıklı olmamaktan bahsederek korku (fright) ögesine dikkat çeker ve travmatik nevrozun, "uyaranlara karşı koruyucu kalkanda yapılan geniş çaplı bir gedik açmanın bir sonucu" olduğunu düşünebileceğimizi söyleyerek (Freud, 1920 ss. 31), daha sonra yazılacak travma ile ilgili yazılacak psikodinamik eserlere de ilham kaynağı olmuştur.

Birinci Dünya Savaşı'ndan önce, fizyolojik argümanların üstünlüğünü görmek mümkündür. Savaştan sonra ise birçok kişi, çevresel bir olayın bu duruma sebep olabileceğini kabul etmiştir. Bu, Charcot'un 1880'lerde Paris'teki çalışmasından bu yana inşa edilen Kuhncu bir paradigma kaymasıdır. Travmanın fizyolojik olmaktan çok çevresel nedenlere sahip psikolojik bir bozukluk olarak görülmesi, geleceğin psikologlarının savaş travmasını anlama ve tedavi etmede ilerleme kaydetmelerini sağlayan temel düşünce değişikliğidir (Hunt, 2010). Objektif yaralanma olmaksızın merkezi sinir sistemine verilen hasarlar, ruhsal travma (psychic trauma) adı altında gruplandırılmıştı. Aslında, bu iki bozukluk kategorisi, mermi şoku ve ruhsal travma, sıklıkla iç içe geçmiş görünmektedir (Birmes et al., 2003). Yine de savaşın sonunda bile, mermi şokunun varlığı konusunda devam eden güçlü bir anlaşmazlık vardı ve bir bozukluk olarak var olup olmadığını tartışılıyordu. Ek olarak savaş travmasını tedavi etmek için ilaç tedavileri mevcut hale gelmişti; aktif semptomatolojiyi azaltmak için etkilenen birlikleri yatıştırmak için barbitüratlar kullanılmaya başlanmıştı (Hunt, 2010).

Birinci Dünya Savaşı ile, Anadolu'daki toprakların tehdit altında olması sonucu göç eden insanların yaşadığı değişiklikleri incelemek de Türk tarihinde (S. Yıldırım, 2019) bu savaşın ve sonucu travmaların etkilerini anlamamızı sağlayabilir.

Abram Kardiner, Birinci Dünya Savaşı gazilerini tedavi etmeye çalışmıştır. 1939'dan itibaren, II. Dünya Savaşı patlak verirken, klinik gözlemlerini yeniden değerlendirerek, düşüncelerini “The Traumatic Neuroses of War” (1941) adlı çalışması ile yayımlamıştır. Çalışmalarıyla Kardiner'in, 20. yüzyılın geri kalanı için özellikle TSSB'yi herkesten daha fazla tanımladığı (Friedman, Resick, & Keane, 2007) ve böylece travma sonrası semptomları anlamada bu alandaki çalışmacılara önemli veriler sunduğu görülmektedir. Travma sonrası irritabilite, saldırganlık ve şiddet eğilimi, anksiyete, titreme, paralizi semptomları ile kendini gösteren bu durumun ortak psiko-fiziksel bileşenlerini vurgulamak için “fizyonevroz” (physioneuroses) terimini kullanmıştır. Kardiner'e göre (1941) travmatik nevroz sonucu öznenin dış dünya üzerine anlayışı ve onunla başa çıkmak için kendi kapasitesi üzerindeki kavrayışı değişmektedir. Terapinin amacının ise, benliğin ve dış dünyanın bu karşılıklı imgelerini, travma vesilesiyle hüküm sürenlere değil, “şimdiki gerçek gerçekliğe” uygun hale getirmek için revize etmek; ve travma sonrası değişen benlik ve dış dünya

anlayışının pekiştirilmesini önlemektir. Bu çalışmaları ile Kardiner, hem travma ile ilişkili bozuklukların anlaşılmasında hem de terapisi konusunda öncü kişilerden biri haline gelmiştir.

1952'de ilk Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı olan DSM-I Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından yayınlandı (APA, 1952). İkinci Dünya Savaşı'ndan (1939–1945) sonra gözlemlenen semptomatolojiden kaynaklanan “Büyük Stres Reaksiyonu” (Gross Stress Reaction) adlı bir kategoriyi içeriyordu. Akut ve özellikle savaş travması ve depresyon, yangın gibi diğer büyük felaketlere özgü bir tanıydı. BSR'nin özellikle önemli bir yanı ise doğuştan gelen bir kusurun veya savunmasızlığın ifadesi değil, bir olaya tepki olarak açıkça tanınmasıydı (APA, 1952; Gold, 2017). Bu tanım, daha sonrasında travma kavramına getirilecek farklı bakış açıları ve kavramla ilgili çalışmalar ile birlikte değişecekti.

Bu gibi psikodinamik ve davranışçı çalışmalara ek olarak, stres yanıtının biyolojik temeli üzerine yapılmış erken çalışmalar da farklı travma ve ilişkili kavramların gelişmesine sebep olmuştur. Biyolojik temelli çalışmalar sonucu sıklıkla hayvanlarla birlikte yapılan çalışmalar “homeostaz” gibi kavramların travma literatürüne girmesini sağlamış olup, tehlide karşı “savaş ya da kaç” tepkisini inceleyenlerin araştırmalarının da gelişmesinde önemli rol oynadı (akt. Cannon, 1929). Hans Selye'nin “genel alarm tepkisi” ilk aşamada, kritik bir durumla aniden karşılaşan organizmanın genel ifadesidir ve kritik bir durumla başa çıkan organizmanın hipofiz bezi gibi birçok sistemine önemli atıflarda bulunulmuştur (Selye, 1936; Selye & Collip, 1936). 1956'da modern stres konseptini açıklayan, “stres” teriminin mucidi Selye, stres reaksiyonlarına hipotalamik-hipofiz-adrenal (HPA) aksın aracılık ettiği varsayımında bulunarak (Selye, 1936), daha sonra bu alanda birçok çalışmanın da öncüsü oldu (Presland et al., 2013; Taché & Brunnhuber, 2008). Bu gibi çalışmalar sonucu adlandırılan “savaş ya da kaç tepkisi”, daha sonra “savaş-kaç-don tepkisi” olarak genişletilmiş (Bracha, Ralston, Matsukawa, Williams, & Bracha, 2004; Gray, 1987) ve son olarak yeni bir bakış açısı olan “savaş-kaç-don-yaran tepkisi” olarak dört şekilde ifade edilmiştir (Walker, 2013).

Özellikle Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı'nın (DSM-III) baskısından önce, travma kavramına ilişkin bozuklukların biçimsel olarak ortak bir tanımı sağlanmaya çalışırken yetmişlerde savaş sonrası hayatta kalan askerlerde

giderek daha fazla teşhis edilen Vietnam sonrası sendromu, nihayetinde 1980'de DSM-III'te bir teşhis kategorisi olarak “Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB)” tanımının benimsenmesine yol açtı. Vietnam'daki Komünist Tet Taarruzu'nun yılı olan 1968'de yayınlandığında, eski DSM-I kategorisi “büyük stres tepkisi” olarak adlandırılan kategoriyi bile terk etmiş olan DSM-II'de böyle bir kategorinin olmaması ise şaşırtıcıdır (APA, 1980; Crocq & Crocq, 2000). Bu şekilde bir vurgu eksikliği ile toplumsal olayların büyük ölçekli şekilde tanınıyor olması kişisel travma deneyimlerini gölgede bırakmıştı. İlk defa bu şekilde 1980 yılında DSM-III içerisinde “Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB)” ile travma sonrası bozukluğun kavramsallaştırılması, ilgili dallarda travmanın yorumlanma biçiminde bir paradigma kaymasına sebebiyet vermiştir. Travmanın tanımını içeren A kriteri, bozukluğa yönelik bir anahtar kapı bekçiliği işlevi görmektedir (Kilpatrick, Resnick, & Aciermo, 2009). Devamında da DSM-IV “Travma Sonrası Stres Bozukluğu” ile travma kavramına ilişkin psikiyatrik bozukluklar tekrar düzenlenmiş olup (APA, 1987); en son DSM-V'te “Örselenme (Travma) ve Tetikleyici Etkenle (Stresörle) İlişkili Bozukluklar” başlığı altında yer almış olan “Örselenme Sonrası Gerginlik (Travma Sonrası Stres Bozukluğu)” alt başlığında ilişkili tanımları yapılmıştır (APA, 2013). TSSB tanısı içerisinde cinsel şiddetin ilk defa “gerçek bir ölüm veya ölüm tehdidi, ciddi yaralanma veya cinsel şiddete maruziyet” olarak DSM-V'te belirtildiği de atlanılmaması gereken ilgi çekici değişikliklerden biridir. Kişinin olayı birebir yaşamış olması ve/ veya bunun gibi bir duruma şahit olunması, kişinin tanıyı almasında belirleyici sebeplerdendir. Günümüzden geçmişe baktığımızda travma kökenli psikiyatrik bozukluklar ve tanı kategorilerinin günümüzde psikoloji ve ilgili dallarda yaygın olarak kabul görmesi, ilişkilendirilmesi ve kullanılabilmesinin yıllardır süren bu kavramsallaştırma çalışmalarının bir sonucu olduğu görülebilir.

2.1.2. Travmatik Yaşam Olayları Türleri

Günümüzde, kişisel düzeyde mağduriyet ve ıstıraptan (çocuk istismarı gibi), büyük ölçekli kazaların uzun vadeli etkilerine (Çernobil) ve Holokost gibi dehşet verici olaylara kadar, uzun yıllar boyunca tüm toplumları etkileyen farklı türlerde fiziksel veya duygusal yaralanmalar olarak tanımlanan travma psikolojik veya ruhsal travmatik deneyimlerden kaynaklanabilmektedir (Micale & Lerner, 2001). Bu deneyimler; doğal afetler (deprem ve yangınlar), büyük ölçekli sosyal felaketler

(savaş), tıbbi travmalar (inme), kişisel felaketler (tecavüz, fiziksel saldırı veya şiddete tanık olma) veya kişilerarası travmalar olabilir (Fink, Bernstein, Handelsman, Foote, & Lovejoy, 1995).

Birçok farklı travmatik yaşam olayını incelediğimizde, gruplandırmak adına önerilen modellerden birinde insan-doğa ayrımının oluştuğunu görebiliriz; bunlar insanlar tarafından yaratılan travmatik olaylar ve doğal olaylardır. İnsanlar tarafından neden olunan travmatik olaylar; istenerek yapılanlar (örneğin savaş, terör, taciz, işkence, tecavüz) ve istemsiz şekilde yapılanlar (trafik kazası, iş kazası, nükleer enerji kazası) olarak kendi içinde de ikiye ayrılabilir. Doğal olaylar ile ortaya çıkan travmatik deneyimler arasında ise deprem, sel, kasırga, ani yakın kaybı, gelişen ölümcül hastalık vb. durumlar mevcuttur (Dürü, 2006).

Ruhsal travmanın ortaya çıkış biçimi ve ondan etkilenen kesim de üç tür travma tipini bize gösterebilir. Tip I (akut) travmatik ve stres verici yaşantılar, tek bir olay ile rastgele, aniden yaşamın herhangi bir döneminde gerçekleşebilir ve çocuk, adölesan veya yetişkinleri etkileyebilir. Tip II (kompleks) travmatik ve stres verici yaşantılar ise çocuklukta, çocuğa bakmakla yükümlü kişiler ile deneyimlenen ilişki sonucu ortaya çıkan birikimli bir kronik tablo olarak görülebilir. Tip III (kitlesel) travma ise akut veya kronik olabilmektedir. Savaş gibi kitlesel, aynı anda birçok sayıda kişiyi etkileyebilecek olaylardır ve çocuk, adölesan veya yetişkinleri kapsayabilir (Şar, 2017).

2.1.3. Çocukluk Çağı Travmaları

2.1.3.1. Çocukluk çağı travması kavramı

Çocukluk çağı travması, doğal afetler, motorlu araç kazaları, yaşamı tehdit eden hastalıklar ve bunlarla ilişkili ağırlı tıbbi prosedürler, fiziksel istismar, cinsel istismar, aile içi veya toplumsal şiddet, insan kaçırma, bir ebeveynin ölümü gibi olaylar dahil olmak üzere çocuk için gerçek veya algılanan bir tehdit oluşturan, aşırı stres yaratan ve sonucunda aşırı bir stres tepkisini harekete geçiren olaylar bütünü olarak tanımlanabilir (Mulvihill, 2005).

Çocukluk çağı travması kavramı tarihte ilk kez yaklaşık dört bin yıl önce Hammurabi Kanunları'nda, bir süt bebeğin bir hemşirenin ellerinde ölmesine ve bir

başkasının yerine geçmesine izin vermesi durumunda göğsünün kesilmesi gerekliliği şeklinde raslanmaktadır. Eski Mısır'da bebek katli yasal olmasa da yaygınken bebek öldürme antik Roma'da nispeten nadirdi. Roma hukuk yasası Patria Potestas'ı, Numa Pompilius'un saltanatına kadar takip ettiğimizde (yaklaşık M. Ö. 700), bir babaya çocuklarını satma, sakat bırakma ve hatta öldürme konusunda en yüksek hak verilmiş olduğunu görsek de, On İki Tablo'nun yasaları (yaklaşık M. Ö. 450), Patria Potestas'ı bir oğul sadece üç kez satılabilecek şekilde değiştirdi. İkinci yüzyılda Faustina gibi farklı imparatoriçeler ve imparatorlar çocuklara yardım etmeye çalışmışsa da (Helfer & Kempe, 1968), küçük çocuklar söz konusu olduğunda bu karanlık çağların on yedinci yüzyılın neredeyse sonlarına kadar devam ettiği görülmektedir. On sekizinci yüzyılda doktorların, her ne kadar bu bir seçim değilse de, çocuk bakımı konusunda cehaletleri ve bakım verenlerin de çocuklarını ihmal etmeleri ve onlara ilgi göstermemeleri de çocuklar adına bu karanlık tablonun devam ettiğini bize göstermektedir. Bir çocuğun sokaklarda donmaya ve aç kalmaya terk edilmesi ve muhafazasız kalması, تنها ve benzeri yerlerde düşürülmesi İngiltere'de görülen durumlardan sadece birkaçıdır (Caulfield, 1930).

19. yüzyıla gelindiğinde, çocuk işçiliğinin köklerinin dayandığı yer olan Sanayi Devrimi'yle birlikte kentleşme ve makine çağı ile gelen değişim farklı çocuk istismarı türlerinde ve çocuk ölümlerinde artış görülmesine neden olmuştur (Helfer & Kempe, 1968). Çocuk işçiler fabrikalarda sık sık tehlikeli yerlere konulmuş olup, küçük ve bitkin çocuklarda çok sayıda yaralanma ve ölümle karşılaşmıştır (Van As, 2011). Tüm İngiliz tekstil endüstrilerinde 1835-50 döneminin tamamı için 18 yaş altı işgücünün oranı yüzde 50'ye yakındır. Çocuklar ayrıca 1800 ve 1850 yılları arasında madende çalışarak işçilerin yüzde 20-50'sini temsil etmiştir (Humphries, 2010).

Fransız hukuk tıbbi profesörü olan Ambrois Tardieu 1860 yılında yayınladığı makalesinde, çocuklara bakım verenlerin kötü muamelesini, 18'i ölen 32 istismara uğramış çocuk vakası ile ayrıntılı olarak anlatmıştır. Tardieu; boğulma, aşırı yoksunluk ve izolasyon vakalarını kötü muamele örnekleri olarak kabul etmiştir. Metinleri özellikle cinsel istismara, fiziksel istismara ve ihmal ve bebek öldürmeye ayrılmıştır. Çocuk işçilerin fabrikalarda ve madenlerdeki çalışma koşullarını da incelemiş; işyerinde çocukların sömürülmesinin büyüme ve ergenlik gecikmesi, vücut deformasyonları, metal zehirlenmeleri, ağır kazalar, cinsel sömürü ve derin

demoralizasyon gibi fiziksel ve zihinsel sağlıkları üzerinde olabilecek yıkıcı etkileri de çalışmalarında anlatmaya çalışmıştır(Labbé, 2005); fakat Kempe ve arkadaşlarının çalışmalarına kadar Tardieu'nun bu konudaki çağrılarını pek dikkate alınmamıştır.

Kempe ve arkadaşları tarafından yazılmış olan “Hırpalanmış ocuk Sendromu” adlı makale, ocuk istismarı konusunda bilim dünyasında bir dönüm noktası olmuştur. Genellikle bir bakıcı tarafından ciddi fiziksel istismara maruz kalmış küçük çocuklarda ortaya çıkan, çocukluk ağı sakatlığının ve ölümünün nedenlerinden biri olan bu klinik durum; radyologlar, ortopedistler, ocuk doktorları ile sosyal hizmet çalışanları açısından “tanınmayan travma” olarak tanımlanmıştır. Böylece Kempe ve arkadaşları, daha önce çok derin olarak işlenmemiş bir konuya bilim dünyasında dikkat çekmiş olup (Kempe, Silverman, Steele, Droegemueller, & Silver, 1962), daha sonra yapılacak birçok istismar ve ihmal çalışmaları için literatürde önemli bir yere sahip olmuşlardır (Anderson & Lauderdale, 1982; Crittenden & Ainsworth, 1989; Milner & Chilamkurti, 1991; Shepherd Jr, 1965)

Kempe ve arkadaşlarının yaptığı çalışmalar ile 20. yüzyıl boyunca çocuğa yönelik çalışmaların ulusal ve uluslararası önemin artması yeni tanımlamalar ve yasaların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Çocukların yaşadıkları sorunların fiziksel ve psikolojik sağlıklarını önemli oranda etkilediği görülmüş ve ilgili araştırmalar sonucunda çocukluk ağı travmalarında aile içi dinamiklerin de ne kadar önemli olduğu gözler önüne serilmiştir (Cloitre, Cohen, & Koenen, 2011).

Çocukluk ağı travmasına ve alınmaya çalışılan önlemlere bakıldığında, kuşkusuz en önemli gelişmelerden birinin Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilmiş olan “ocuk Hakları Sözleşmesi” olduğunu görülür. Birleşmiş Milletler'in ocuk Hakları Sözleşmesi'nin 1. maddesi ile çocuğun tanımının yapılması, çocukların hak ve özgürlüklerinin tanımlanmasında önemli bir rol oynamıştır. Sözleşmeye göre, “daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, onsekiz yaşına kadar her insanın ocuk sayıldığı” görülmektedir. Sözleşmenin diğer maddelerine bakıldığında, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğu kabul edilmiş olup, “ocuğun ana-babasının, vasilerinin ya da kendisinden hukuken sorumlu olan diğer kişilerin” kendilerine ait “hak ve ödevlerini göz önünde tutarak, çocuğun esenliği için gerekli bakım ve korumayı” sağlaması ve “bu amaçla tüm uygun yasal ve idari önlemleri” alması gerekliliğine

değinilmiştir. Bedensel ve zihinsel bakımdan tam ergenliğe ulaşmamış bir çocuğun özel güvence ve himaye gereksinimi var olduğu ve bu kişiler çocuğun yanındayken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmal veyahut ihmalkâr muameleye, ırza geçme dahil her türlü “istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal ve eğitsel bütün önlemlerin alınması” gerektiği açıkça belirtilmiştir ("Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989),")

Günümüzde ise terörizm, savaşlar, etnik çatışmalar, zorunlu yer değiştirme gibi insan kaynaklı felaketler ve deprem, kasırga, sel, toprak kayması ve orman yangınları gibi küresel doğal afetler hakkında günlük raporların olduğu, belirsiz zamanlarda yaşamakta olduğumuz bir gerçektir. Dünyanın dört bir yanından gelen haberlere ulaşabilirliğimiz nedeniyle doğan ölüm ve kayıp korkusu, çocukların da bu olayları her gün izlemesi ve deneyimlemesi ile birlikte, önemli sorunlarımızdan biri haline gelmiştir. Çocuklar, herhangi bir felakette savunmasızlardır ve bu tarz travmatik deneyimlerden yetişkinlere nazaran daha derinden etkilenirler. UNICEF’in 2022 için yayınlanan genel değerlendirmesinde 400 milyondan fazla çocuğun hala varolan su ihtiyacının altı çizilmiş; iklim değişikliğinin neden olduğu kuraklığın doğrudan bir sonucu olan feci bir gıda krizine de dikkat çekmiştir. Bütün bu değişimler sonucu, her zamankinden daha fazla hareket halinde olan çocuk görülmektedir. Geçen yıl, dünya çapında 82 milyondan fazla insan zorla yerinden edilmiştir ve bunların yüzde 42'sini çocuklar oluşturmaktadır. Afetler de çocukların yaşam koşullarını değiştiren en büyük etkenler arasındadır ve bu gibi deneyimler, çocukları travmatize ederek yaşamları boyunca etkilemektedir (Haring, Sorin, & Caltabiano, 2019; UNICEF, 2020). Bu gibi travmatik olaylar çocukluk çağında “bir çocuğun duygusal olarak sıkıntılı bir olay yaşaması” sonucu yalnızca neden oldukları ani zarardan ötürü değil, aynı zamanda kişinin kendisine ve dünyaya ilişkin görüşünü yeniden değerlendirme ihtiyacı nedeniyle de büyük zarara yol açabilmektedir (Şar, 2020).

2.1.3.2. Çocukluk çağı travmaları ile ilgili kuramsal psikopatolojik yaklaşımlar

Travma kavramının geçmişten günümüze gelişimine baktığımızda, Erichsen (1867), Da Costa (1871), Page (1885) (akt. Micale & Lerner, 2001), Eulenburg (1878), Oppenheim (akt. Brunner, 2000), Charcot (akt. Horwitz, 2018) gibi

bir çok isim göze çarpacaktır. Çocukluk çağı travmaları bu çalışmalardan yola çıkılarak diğer araştırmacılar tarafından incelenmeye devam eden psikopatolojik bir olgudur.

Charcot'un çalışmalarından esinlenen Janet ve Freud, yeni kavramların gelişmesinde ve teorilerin üremesinde büyük rol oynamışlardır. Janet'in dissosiyasyon ile psikolojik travma ilişkisini (akt. Giesbrecht & Merckelbach, 2008); kişinin geçmiş travmatik deneyimlerini ve semptomlarını, travmatik deneyimlerin psikopatolojiye dönüşmesinde psikolojik işlemlerin yerini yayınladığı "L'Automatisme psychologique" gibi çalışmalarıyla incelemesi (akt. Ellenberger, 1970; Powers et al., 1994) ve de travmatize olmuş insanların travmaya takılıp kaldığını fark etmesiyle (Bessel A Van der Kolk et al., 1989) birlikte, çocukluk çağında yaşanabilecek travma ve sonuçları hakkında bakış açımızın genişlemesini sağlamıştır. J. Breuer ve S. Freud, ortaklaşa yazdıkları "Studien über Hysterie" adlı kitapta histerik semptomların bazı erken, ancak bastırılmış travmalardan kaynaklandığı varsayımına dikkat çekmişlerdir (Breuer & Freud, 1895). Freud, her ne kadar çocukluk çağı hakkındaki çalışmalarında erken cinsel travmanın histeri için önemli olduğunu belirtse de, daha sonra çocuksu (infantil) bir cinsellik aşamasının var olduğu sonucuna ulaşarak (Atwood & Orange, 2000; Freud, 1905; Loewald, 1955; Zeuthen & Gammelgaard, 2010), psikodinamik teorinin oluşmasına sebep olmuştur.

Psikoanalitik çalışmalardan esinlenmiş olan Bowlby'nin çalışmaları ile günümüzde hala önemini koruyan "Bağlanma Teorisi", özellikle çocukluk çağında yaşanan travmalarda, bakım verenlerin çocukla ilişkisinin nasıl bir etmen olabileceği hakkında bilgi vericidir. Güvende hissetmenin en temel sosyal ihtiyacımız olduğu düşünüldüğünde, yaşam boyu süren fizyolojik değişiklikler, insanlar için belirli davranışlar öğrenmeye bir yatkınlık yaratabilmektedir. Yaşamlarının ilk beş yılında çocuklar, temel hayatta kalma, güvenlik ve duygusal ihtiyaçlarını sağlamak için yetişkin bakıcılara fizyolojik olarak bağımlıdır. Sağlıklı yetişkin bakıcılarla olan deneyimleri sayesinde yetişkinlere "güvenebileceklerini" öğrenen çocuklarda "güvenli bağlanma" gerçekleşir. Çocuklar, bu ilk yıllarında yeterince bakılmadığında, güvenlik ve hayatta kalma ihtiyaçları tehlikeye girdiğinde, yetişkin bakıcılarının ihmalleri nedeniyle "travmatik deneyimler" yaşayabilirler ve "bağlanma" olarak adlandırılan davranış kümesini öğrenemeyebilirler. Bu tür çocuklar genellikle yetişkin

bakıcılarından kaçınmayı ve ihtiyaçları olan şeyi elde etmek için kendi başlarının çaresine bakmayı ve/veya yabancılara (tanıdık olmayan yetişkinler) yaklaşmayı öğrenebilirler (Bowlby, 1971, 1986; (Prather & Golden, 2009). Bu bağlanma biçimi ile birçok çeşitli ruhsal bozukluklar daha sonrasında kişide kendini gösterebilir (Cassidy & Mohr, 2001; Mikulincer & Shaver, 2012).

Bilgi işleme bilimindeki çalışmaların ilerlemesi (örneğin, duyuşsal/algısal ve sözlü işleme, çalışma, prosedürel ve epizodik/anlatısal bellek) ve bilgi işlemenin potansiyel mekanizmalarını tanımlayan kavramsal modellerin ortaya çıkmasıyla birlikte öğrenme ve bilişsel teorilerin detaylandırılması, travmatik stres bozukluklarına yaklaşımımıza yenilikler getirmiştir. 1980'lerden bu yana yapılan araştırmalardaki ilerlemeler, teoriyle ilgili üç alanda temel kavrayışla sonuçlanmıştır: (1) travmatik stres bozukluklarında değişen bilgi işlemeye ilişkili beyin yapısı ve işleyişindeki potansiyel değişiklikler; (2) anksiyete, korku, depresyon ve saldırganlık ile ilişkili beyin ve vücudun nörokimyası; ve (3) travmatik stres bozukluklarının hem nedeni hem de sonucu olarak ortaya çıkabilen genlerde travmatik stres bozuklukları ve strese bağlı epigenetik değişiklikler için genetik risk ve koruyucu faktörler. Böylece travmayla değiştirilmiş bilgi işlemenin biyolojik teorileri 1990'larda ortaya çıkmıştır ve yeni araştırmalarla sürekli olarak geliştirilmeye devam etmektedir (Ford & Greene, 2017) . Yine de günümüzde bu biyolojik teoriler ve çoklu temsil yapılarını talep eden teoriler gibi yetişkinler için geliştirilen travma odaklı teorilerin çeşitli alanları, henüz çocuklara net olarak eşdeğer değildir. Bronfenbrenner ve “Sosyal Ekoloji”, “duygu düzenleme” ve “bilişsel gelişim” gibi diğer çocuk odaklı alanlar, genel olarak çocuklar için geliştirilmiş olsa da nadiren çocuk travmatik stres alanına uygulanabilmektedir (akt. Alisic, Jongmans, van Wesel, & Kleber, 2011).

2.1.3.3. Çocukluk çağı travma türleri

Lenore Terr, çocukluğun tüm travma-stres durumlarını kabaca iki kategoriye ayırmış ve bunlara tip I ve tip II çocukluk çağı travmaları adını vermiştir. Ani bir şok sonucu meydana gelen tip I travmalardan mustarip çocuklarla, uzun süreli veya tekrarlanan zorlu sınamaların sonucu olan tip II travmalardan mustarip çocukların belirli açılardan birbirlerinden farklı olduğunu önermiştir (Terr, 1991). Daha sonraki araştırmacıların konuyla ilgili yapmış oldukları çalışmalar ile kapsamı genişletilmiş

olup çocukluk çağı travmaları, Tip I (akut) travmatik ve stres verici yaşantılar, Tip II (kompleks) travmatik ve stres verici yaşantılar ve Tip III (kitlesel) travma şeklinde sıralanmıştır (Şar, 2017).

Çocukluk çağı travmaları ve alt türlerine göz atıldığında, çocuğun kötüye kullanımı; istismarı ve ihmalinin literatürde önemli bir yer kapladığını görülmektedir (Cicchetti & Olsen, 1990; Jaffee, 2017). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 2006'da çocuğa yönelik kötü muamelenin, temel iki alt boyutu istismar ve ihmalin engellenmesi amacıyla bir rapor yayınlamıştır. Bu rapora göre şiddet veya zor kullanma eylemleri doğası gereği istismar çeşitleri; fiziksel, cinsel, duygusal ve/veya psikolojik olabilir. Dünya Sağlık Örgütü'nün 1999 yılında yayınladığı raporuna bu raporda atıfta bulunulmuş olup; "çocukla bir sorumluluk, güven veya güç ilişkisi bağlamında; çocuğun sağlığına, hayatta kalmasına, gelişimine veya onuruna fiili veya potansiyel zarar veren her türlü fiziksel ve/veya duygusal kötü muamele, cinsel istismar, ihmal veya ihmalkar muamelenin yanı sıra onların ticari veya diğer sömürüleri çeşitleri"nin de çocuğa kötü muamele kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. Çocuğa kötü muamele birçok farklı ortamda görülebilmekte ve ebeveynler, aile üyeleri, bakım verenler, yabancılar gibi birçok fail tarafından gerçekleştirilebilmektedir. Ayrıca bu muamelenin yakın ilişki şiddeti, gençlerin dahil olduğu topluluk şiddeti ve intihar dahil diğer şiddet biçimleriyle de bağlantısı olduğu ifade edilmiştir (*World Health Organization*, 2006).

İstismar ve ihmal tanımları arasında ayırım yapmak zor olabilir; ancak, bu tasvir önemlidir. Literatürde istismarın kasıtlı ve fiziksel veya psikolojik sonuçlarından bağımsız olarak bir çocuğa yapılan bir eylemle karakterize edilmesi evrensel bir anlayış gibi görülür, ancak araştırmacılar ihmali bir çocuğun bakıcı tarafından uygun şekilde uyarılmasının yokluğuyla veya çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmamasından kaynaklı durum olduğuyla ilişkilendirmektedir. Bu tanımlara dayanarak, ihmal ve istismar arasındaki temel fark, ihmalin daha geniş anlamda bakıcı ve çocuk arasındaki ilişkiyle ilişkili olduğunu, istismar ile kastedilenin ise belirli bir olayla ilişkili olduğunu gösterir (akt. Sciarrino, Hernandez, & Davidtz, 2018).

Çalışmada çocukluk çağı travmaları Dünya Sağlık Örgütü'nün (2006) kriterleri göz önünde bulundurularak; fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve

duygusal ihmal dört grup şeklinde ayrı ayrı açıklanacaktır. Ek olarak bu çalışmada kullanılan “Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği” “Fiziksel İhmal” altölçeğini içerdiğinden, bu altölçek de bu konu başlığının altında incelenecektir.

2.1.3.3.1. Fiziksel istismar

Dünya Sağlık Örgütü’ne göre bir çocuğun fiziksel istismarı; bir çocuğa karşı, çocuğun sağlığına, hayatta kalmasına, gelişimine veya onuruna zarar veren veya bu şekilde sonuçlanma olasılığı yüksek olan kasıtlı fiziksel güç kullanımı olarak tanımlanmıştır. Vurmak, dövmek, tekmelemek, sallamak, ısırarak, boğmak, haşlamak, yakmak ve zehirlemek de bu kategoriye dahil edilmiştir. Ev içerisinde çocuklara yönelik fiziksel şiddetin çoğunun cezalandırma amacıyla uygulandığı görülmektedir (World Health Organization, 2006). İstismar eden ebeveynler, çocukken fiziksel ve/veya duygusal olarak istismara uğramış veya ihmal edilmişlerdir (Spinetta & Rigler, 1972).

Çocukların fiziksel istismarının sonuçlarını özellikle Kempe ve arkadaşlarının ‘Hırpalanmış Çocuk Sendromu’ adlı çalışması ile görülmektedir (Kempe et al., 1962). Fiziksel istismarda çürükler en yaygın yaralanma çeşidiyken; kırıklar, bu istismarın neden olduğu en yaygın ikinci yaralanmadır. Bu gibi yaralanmaları tespit etmemek ve uygun şekilde müdahale etmemek, çocuğu daha fazla istismar riski altına sokabilmekte ve çocuk için potansiyel olarak kalıcı sonuçlar doğurabilmektedir. Fiziksel istismarı gizlemek adına bakım verenler tarafından vaka geçmişi kasıtlı olarak değiştirebileceğinden, hekimlerin çocukluk çağı yaralanmaları hakkında tanı koyarken ve vakaları incelerken dikkatli olması önemlidir (Flaherty ve ark., 2014).

Amerika Birleşik Devletleri’ndeki Çocuk Koruma Servisi (CPS) kurumları yıllar boyu, çocuklara kötü muameleden şüphelenildiğine dair ihbarları araştırmaktadır. 2020 Federal Mali Yılı verilerine göre ulusal kurban sayısı 618.000 iken, bunlardan yüzde 16,5’i fiziksel istismardır (U. S. Department of Health and Human Services, 2022). Yine şaplak atma üzerine yapılan bir çalışmada, şaplak atma ve çocukların iyi olma durumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu incelemenin UNICEF’in Çoklu Gösterge Küme Araştırmaları (MICS) dördüncü ve beşinci turlarında 62 ülkedeki 215,885 çocuktan alınan veriler kullanılmıştır. Dünya ülkelerinin yaklaşık üçte birinin verilerini içeren bu büyük uluslararası örnekleme,

çocukların %43'ü geçtiği ay kendilerine şaplak atıldığı veya başka bir çocuğun şaplak atıldığı bir evde yaşadığına dair ifadenin olduğu gösterilmiştir. Ülke düzeyindeki sonuçlar ile çalışma, 59 ülkede (%95) şaplak atma ile çocukların sosyo-duygusal gelişimi arasında negatif bir ilişki olduğunu ve 3 ülkede (%5) sıfır (null) ilişki olduğunu göstermiştir (Pace, Lee, & Grogan-Kaylor, 2019). Bazı uluslararası araştırmalarda, ülkeye bağlı olarak, tüm çocukların dörtte biri ile yarısı arasında, ebeveynleri tarafından dövülme, tekmelenme veya bağlanma içeren şiddetli ve sık fiziksel istismar rapor edilmiştir. Çocuklara karşı fiziksel şiddetin çoğu ceza olarak uygulanır ve ebeveynler tarafından, hakim sosyal normlar ve hatta çoğu zaman yasalar tarafından doğru bir disiplin aracı olarak kabul edilebilmektedir (*World Health Organization*, 2006).

Fiziksel istismar çalışmaları adına Türkiye'ye bakıldığında, bir çalışmada yüzde 24; diğer bir araştırmada ise istismara uğrama oranının yüzde 33 iken tokat atma, kulak ve saç çekme oranının yüzde 25, sopa ile dövme oranının ise yüzde 14 olduğu görülmektedir (Turhan, Sangün, & İnandı, 2006). T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) ve UNICEF'in 2010 yılında ortak yayınladığı raporda ise Türkiye'de yaşayan ve araştırma kapsamında olan, toplam 1328 hanede 1886 çocukla görüşme gerçekleştirilmiştir. 7-18 yaş aralığında olan bu çocukların yüzde 56'sının fiziksel istismara tanık olduğu; yine aynı gruptaki çocukların, son bir yıl içinde istismara maruz kaldıklarını belirtme oranlarının yüzde 45 olduğu görülmektedir. Bu yaş diliminde fiziksel istismara uğrayan kız çocukları en çok anne, baba, öğretmen, arkadaş ve büyük kardeşler tarafından bu davranışlara maruz kalmaktadır. Erkek çocuklar ise sırasıyla, arkadaş, öğretmen, baba, büyük kardeş ve tanımadıkları birinin fiziksel istismarına uğradıklarını bildirmektedir. 15-18 yaş diliminde kızlar az sayıda fiziksel istismara maruz kalma bildirmiş olup, uygulayanların daha çok baba ve öğretmen olduğu belirtirken; erkekler, bu yaş dilimindeki kızlardan çok daha fazla fiziksel istismar olayından söz etmiş ve faillerin daha çok baba, arkadaş ve tanımadıkları kişiler olduğunu belirtmişlerdir. Fiziksel istismar yöntemi olarak "terlik atma"nın öne çıktığı görülmekte ve bütün yaş gruplarında anneler tarafından kullanılmıştır. Kullanımında, kırsalkentsel veya farklı sosyo-ekonomik gruplar arasında bir farka rastlanılmamıştır (UNICEF & SHÇEK, 2010).

2.1.3.3.2. Cinsel istismar

Cinsel istismar, temaslı veya temassız olarak iki şekilde sınıflandırılabilir; temas halindeki cinsel istismar, penetrasyonun olup olmaması halinde ayrılır. Temassız cinsel istismar, mağdurun veya failin uygunsuz şekilde teşhire veya pornografiye maruz kalmasını içerir. Penetrasyonun olmadığı temas istismarı dokunma, öpüşme, mastürbasyon gibi davranışları içerir. Penetrasyonun olduğu temas istismarı ise, oral, vajinal ve anal penetrasyonu içerir. Çocuk cinsel istismarı, tek bir hadise olabileceği gibi onlarca yıl da sürebilmektedir. Bu istismar çeşidi fiziksel istismar, aile içi şiddete maruz kalma ve sözlü istismar gibi diğer istismar ve ihmal türleriyle birlikte de ortaya çıkabilmektedir (McQueen, Itzin, Kennedy, Sinason, & Maxted, 2018).

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Çocuk Koruma Servisi (CPS) kurumları çocuklara uygulanan kötü muamelelere dair ihbar araştırmalarının 2020 Federal Mali Yılı verilerine göre, ulusal kurban sayısının 618.000 olduğunu, bunlardan yüzde 9,4'ünün cinsel istismara uğradığını ve yüzde 0,2'sinin seks ticareti yaptığını göstermektedir (U. S. Department of Health and Human Services, 2022). Türkiye'de yapılan bir çalışmada cinsel istismar üzerine oranın yüzde 9 olduğu ve toplumda sık sık karşılaşıldığı belirtilse dahi çoğunlukla gizlendiği, en çok yüzde 5-10'unun bilinebildiği ve en çok üç-beş yaşlar arasında deneyimlendiği belirtilmiştir (Turhan et al., 2006). Diğer bir araştırmada, araştırma kapsamındaki çocuklardan alınan bilgilere göre cinsel istismara maruz kalan çocuklardan yüzde 1'i, son bir yıl içinde, izlemek ya da bakmak istemediği halde, onlara cinsel içerikli bir film izlettirildiğini; bir dergi ya da bilgisayardaki cinsel içerikli resimlere bakmaya zorlandığını dile getirmiştir. Yüzde 0,5'i ise, herhangi birinin istemediği halde kendisine, dokunmak veya kendine dokundurtmak gibi, cinsel içerikli davranışlarda bulunduğunu belirtmiştir (UNICEF & SHÇEK, 2010).

2.1.3.3.3. Duygusal istismar

Duygusal ve psikolojik istismar, hem izole olarak sayılabilecek olayları, hem de bir ebeveynin veya bakım verenin gelişimsel olarak uygun ve destekleyici bir ortam sağlamada zaman içinde başarısızlık örüntüsünü içerir. Bu kategorideki eylemler, çocuğun fiziksel veya zihinsel sağlığına veyahut fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki veya

sosyal gelişim yapısına zarar verme riskini taşıyan olaylardır. Hareketin kısıtlanması; küçümseme, suçlama, tehdit etme, korkutma, ayrımcılık yapma veya alay etme kalıpları; ve diğer fiziksel olmayan reddetme veya düşmanca muamele biçimlerini kapsayabilir (WHO, 2006). Duygusal veya psikolojik istismar, bir ebeveyn veya bakıcı tarafından uygulanabilen duygusal ulaşamama, düşmanca etkileşim, gelişimsel olarak uygun olmayan etkileşim, çocuğun kişiselliğini kabul etmeme ve çocuğu sosyal dünyaya entegre etme başarısızlığı gibi farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır (Mathews, Pacella, Dunne, Simunovic, & Marston, 2020). İncelemeler sonucunda her ne kadar bulgularının fiziksel istismara kıyasla daha belirsiz olduğu belirtilse de, psikolojik bakımından en az fiziksel istismar kadar kişiyi etkilediği bilgisine varılmıştır (Cori, 2018).

Duygusal istismar üzerine yapılan çalışmalara baktığımızda bir makalede duygusal istismar çalışmalarının daha az yaygınlığına ve yalnızca Kuzey Amerika ve Asya'da her bir cinsiyet kategorisi için ayrı ayrı rapor edilen ondan fazla çalışma olduğuna değinilmiştir. Kuzey Amerika'da kızlar arasındaki yaygınlık oranları (%28,4) erkeklerin (%13,7) iki katı bulursa da, kızlar için iki kat daha fazla çalışma örneği bulunduğu da göz ardı edilmemelidir. Avrupa'daki yaygınlık oranları, her iki cinsiyet için (erkekler: %6,2, kızlar: %12,9), daha az sayıda çalışmaya dayalı olarak (erkekler n = 5, kızlar n = 8), Kuzey Amerika'da bildirilenlerin yaklaşık yarısı kadardı. Daha fazla çalışma örneğinin bulunduğu Asya'da, medyan yaygınlık oranlarının ise erkekler için (%33,2) kızlara göre (%26,9) daha yüksek bulunduğu belirtilmiştir. Başka yerlerde yaygınlık oranları hem erkekler hem de kızlar için yüksek olsa da her bir vakanın çok daha küçük sayıda çalışmaya dayandığı yadsınamaz bir gerçektir (Moody, Cannings-John, Hood, Kemp, & Robling, 2018). Yalnızca klinik olmayan örnekleri incelerken, Kuzey Amerikalı kızlarda duygusal istismar oranları çok daha düşüktür (%15,9), ancak erkekler için çok az (%12,3) farklıdır (Moody ve ark., 2018).

Türkiye'de yapılan çalışmaları incelediğimizde ise bir araştırmada duygusal istismarın yüzde 78 gibi yüksek bir oran ile ilk sıradaki istismar olduğu görülmektedir (Turhan et al., 2006). Diğer bir çalışmaya göre ise, 7-14 yaş arasındaki kız çocukları, duygusal istismara en çok arkadaş, öğretmen, baba ve anneleri tarafından maruz kaldıklarını dile getirmişlerdir. Aynı yaş grubundaki erkek çocuklar ise en çok öğretmenleri, arkadaşları ve babaları tarafından duygusal istismar uygulandığını

belirtmişlerdir. Yine, 15-18 yaş dilimindeki kızlara öğretmenlerinin ve annelerinin duygusal istismar uyguladıkları, aynı yaş grubundaki erkekler ise arkadaşlarının ve babalarının duygusal istismarına maruz kaldıklarını belirtmişlerdir (UNICEF & SHÇEK, 2010).

2.1.3.3.4. *İhmal*

İhmal, münferit olaylarla veya zamanla, bir ebeveyn veya aile üyesinin çocuğun gelişimine uygun olarak, bunu yapabilecek konumda olduğu durumlarda, destek vermemesi ve esenliğini sağlayamaması örneğini içerir ve sağlık, eğitim, duygusal gelişim, beslenme, barınak ve güvenli yaşam koşulları alanlarından birinde veya birkaçında görülür. İhmal edilen çocukların ebeveynleri illa ki yoksul değildir. Hatta eşit derecede mali olarak iyi durumda olabilirler (WHO, 2006).

Uluslararası çalışmalara bakıldığında, ihmal ie ilgili kötü muameleler arasında diğer kategorilerden daha az çalışma olduğu görülmüştür. Hem erkekler hem de kızlar için en fazla sayıyı Kuzey Amerika sağlamıştır. Prevalans oranları, Kuzey Amerikalı kızlarda (%40.5) erkeklere göre (%16.6) çok daha yüksektir. Asya'daki yaygınlık oranları erkekler (%23.8) ve kızlar için (%26.3) benzerdir. Birleşik Krallık'ta yapılan 18 çalışmada ise çocuklukta ihmalin yaygınlığının %5,6 ile %77,8 arasında değişmekte olduğu dile getirilmiştir (Moody et al., 2018). Amerika Birleşik Devletleri'nde 2020'de Çocuk Koruma Servisi (CPS) kurumları tarafından yapılan kötü muamelelere karşı ihbar çalışmalarında mağdurların dörtte üçünün (%76,1) ihmal edildiği gösterilmiştir (U. S. Department of Health and Human Services, 2022).

Türkiye'de 2010 yılında yapılan bir çalışmaya göre ise, 7-18 yaş grubu çocuklarının seçildiği popülasyonda %25'nin ihmalle karşılaştığı görülmektedir. İhmal davranışlarını ifade eden çocukların sayısı oldukça az olduğu belirtilmiş ve bu kişilerin özellikle baba, anne ve öğretmen olduğu belirtilmiştir. En çok ifade edilen ihmal davranışının sevgi göstermemek olduğu gözlemlenirken; ilgi göstermemek, anlatmak için çaba harcamamak, çocuğun ihtiyaçlarını almamak (kırtasiye, okul forması vb.), okula yollamamak da deneyimlenen diğer ihmal çeşitlerindendir (UNICEF & SHÇEK, 2010).

2.1.3.3.4.1. Fiziksel ihmal

“Bir çocuğun fiziksel ihtiyaçlarının karşılanmaması”; “yetersiz beslenme, giyim, hijyen, ve gözetim sonucu zarar görme veya tehlikeye girme”; “yiyecek, giyecek, barınak sağlamama veya tıbbi bakım”, “uygun barınma sağlanmaması, temiz giysi ve uygun hijyenin sağlanmaması” fiziksel ihmal olarak tanımlanmaktadır (akt. Sciarrino et al., 2018). Yetersiz yiyecek, giyecek, barınak, fiziksel şartların göz ardı edilmesi ve çocuğun fiziksel güvenliğine ve esenliğine yönelik diğer dikkatsizlikler gibi davranışlar fiziksel ihmale örnektir ve yedi özel alt türü vardır. Bunlar, sağlık hizmetlerinin reddi; sağlık hizmetlerinde gecikme; terk etme; kovma veya uzaklaştırma; diğer velayet sorunları; yetersiz denetim; ve son olarak diğer fiziksel ihmaller olarak ayrılmaktadır (HHS, 1996).

Fiziksel ihmalin, narsistik ve şizotipal kişilik bozuklukları ile ilişkili olduğu; ihmale uğrayan çocuklarda da akranları tarafından reddedilme olasılığının daha yüksek görüldüğü ve ergenlik döneminde fiziksel ihmal ile şiddet içeren davranışlar arasındaki ilişkiye akran reddinin aracılık ettiği bulunmuştur (akt. Sciarrino et al., 2018).

2.1.3.3.4.2. Duygusal ihmal

Bakıcı tarafından genellikle davranışsal, bilişsel, duygusal veya zihinsel hastalıkla sonuçlanan ihmal eylemleri, yeterli sevgi ve duygusal destek sağlanamaması veya bir çocuğun aile içi şiddete uğramasına izin verilmesi, arkadaşlık, destek veya sevgi eksikliği duygusal ihmal olarak tanımlanmaktadır (akt. Sciarrino et al., 2018). Yetersiz bakım/sevgi, kronik/aşırı eş istismarı (çocuğun varlığında), izin verilen uyuşturucu/alkol suistimali, izin verilen diğer kötü davranışlar, psikolojik bakımın reddi, psikolojik bakımın gecikmesi, diğer duygusal ihmaller olarak yedi özel alt türü vardır (HHS, 1996).

Çocuğun bakım vereni ile yeterli teması ve sevgisinin sağlanmadığı erken çocukluk döneminde şiddetli duygusal ihmal ölümle dahi sonuçlanabilirken, geç ergenlikte bu etkileşimlerin yokluğu daha az ciddi sonuçlar doğurabilir. Bu, ihmal alt tipinin çocuğun yaşına bağlı olarak değişen gelişimsel sonuçları olabileceği anlamına gelmektedir (Sciarrino et al., 2018).

2.1.3.4. Çocukluk çağı travmalarının etkileri

Normal davranışın gelişimi için erken deneyim, kuşlardan insana birçok türde önemlidir. Erken deneyimin etkileri, beyin büyük ölçekli gelişiminin doğumdan sonra da devam ettiği türlerde en fazladır. İnsan, geniş bir çevresel koşullar yelpazesine karşı bir çok türden daha hassas bir varlıktır. Artan reaksiyon aralığı, yenidoğan döneminde beyin olumsuz koşullara karşı artan savunmasızlığı riski altında gözlemlenebilir (Jacobson, 1978). Bu yüzden çocukluk çağı travması ile erken dönemlerde meydana gelen şiddetli stres, beyin yapısı ve işlevi, nörobiyolojik ve nöroendokrin temelinde silinmez bir iz bırakabilir (Teicher, Andersen, Polcari, Anderson, & Navalta, 2002). Travma yalnızca geçmişte gerçekleşmiş bir olay değildir; zihinde, beyinde ve bedende izler bıraktığından, etkisinin devam eden sonuçları kişinin şu andaki yaşamını da etkiler (B.A. van der Kolk, 2021).

Yakın zamanda yapılan araştırmalar, istismar (cinsel ve/veya fiziksel) ve ihmal dahil olmak üzere erken yaşam travmasının (ELS), merkezi sinir sistemi (CNS) üzerinde kalıcı değişikliklere sebep olduğunu ortaya koymuştur. Psikiyatri hastalarında sıklıkla gözlenen bilişsel eksikliklerin, kısmen erken yaşam travmasının nörobiyolojik sonuçlarından kaynaklandığını ve bilişsel eksikliklerin doğasının ve büyüklüğünün, yaşanan erken yaşam travmasının alt tipine göre farklılık göstereceğini varsayan bir çalışma; erken yaşam travmasına maruz kalmanın, yetişkinlikte yaşanan travmanın türüne göre değişen bilişsel eksikliklerle ilişkili bir dizi nörobiyolojik değişiklikle sonuçlandığını göstermiştir (Gould et al., 2012).

Çocukluk çağı travması etkileri üzerine sunulan kademeli model (cascade model), beş temel öncül üzerine inşa edilmiştir. İlk olarak, yaşamın erken dönemlerinde strese maruz kalmak, stres-tepki sistemlerini harekete geçirir ve kişinin duyarlılıklarını ve tepkilerini değiştirmek için moleküler organizasyonlarını temelden değiştirir. İkincisi, gelişmekte olan beyin stres hormonlarına maruz kalması miyelinasyonu, nöral morfolojiyi, nörogenezi ve sinaptogenezi etkiler. Üçüncü olarak, farklı beyin bölgeleri, kısmen genetiğe, cinsiyete, zamanlamaya, gelişme hızına ve glukokortikoid reseptörlerinin yoğunluğuna bağlı olan duyarlılıklarında farklılık gösterir. Dördüncü öncül olarak, zayıflamış sol hemisfer gelişimi, azalmış sağ/sol hemisfer entegrasyonu, limbik sistem devrelerinde artan elektriksel irritabilite, ve serebellar vermis (cerebellar vermis) azalmış fonksiyonel aktivitesi gibi kalıcı

fonksiyonel sonuçlara yol açar. Son olarak, TSSB, depresyon, sınırda kişilik bozukluğu, dissosiyatif kimlik bozukluğu ve madde kötüye kullanımı gibi, ilişkili bir riske yol açan nöropsikiyatrik sonuçlar ve hassasiyetlerin artmasıyla ilişkilendirilir (Teicher et al., 2002).

Kademedeki ilk adım, stres tepki sisteminin moleküler bileşenleri üzerindeki stresin kalıcı etkileridir. Bu sistemin üç ana dayanağı vardır. Bir sütun, hipokampus ve hipotalamik-hipofiz-adrenal (HPA) eksenini içerir ve kortizolün geribildirim regülasyonu ile yakından ilgilidir. İkinci sütun amigdala, locus coeruleus, adrenal bez ve sempatik sinir sistemini içerir. Bu, kan akışını hızlandırmak ve yönlendirmek için çok önemli olan strese karşı noradrenerjik ve adrenal tepkisidir. Farkındalığı arttır ve bir savaş ya da kaç tepkisini harekete geçirebilir. Üçüncü ve daha az araştırılmış bir stres yanıt sistemi, vazopressin-okситosin peptid prohormon ailesini içerir. Vazopressin, stres sırasında ağırlıklı olarak sıvı tutulmasında rol oynar ve okситosin ile birlikte hipofiz bezinden adrenokortikotropin hormonunun (ACTH) salınımını tetikler (Teicher, Anderson & Polcari, 2002).

Erken stresli olaylara maruz kalma sonucu bu sistemler etkilenmektedir. Vücudun ve beynin gelişimini ve sisteminin düzenlenmesini etkileyen travma, davranışsal olarak da tepkilerimizi etkiler. Örneğin, “ayna nöronlar” adındaki korteksteki özelleşmiş hücreler; empati, taklit, eş zamanlılık ve dil gelişimi gibi bir çok alanda gelişimimize yardım sağlar. İnsanların hareketlerini, duygu durumlarını ve niyetlerini anlamamıza yarayan bu nöronlar, travma sonrasında başkalarının olumsuzluğuna da bizi yatkın kılabilir ve kişilerin öfkelerine kızgınlıkla cevap vermemizde veya depresyonları ile yıkılmamızda öncü rol oynayabilir (B.A. van der Kolk, 2021).

Yaşanan travmalar, sosyal ilişkilerimizi de etkileyebilir. Çevresel olaylar, dış duyarlı sistemler aracılığıyla kodlanır. “Polyvagal Teorisi”, tipik koşullar altında, tehditlere verilen otonomik ve davranışsal tepkilerin, bir yanıt hiyerarşisinde gerçekleştiğini öne sürer. Güvenlikle ilgili durumlar sosyal etkileşimleri, birleştirici ko-regülasyonu (affiliative co-regulation), yutmayı (ingestion) ve sindirimi kolaylaştıran sakin bir fizyolojik durumu desteklerken; tehditle ilgili durumlar, yutmayı ve sindirimi, sosyal katılım davranışları ve güvenlik duygularını engelleyen

savunma stratejilerini tetikler. Geç otonomik fonksiyonları düzenleyen beyin-bağırsak yollarının bir sonucu olarak, homeostatik bozulmalar, gastrointestinal yolun düzensizliği ile kendini gösterebilir (Kolacz, Kovacic, & Porges, 2019). Güvenlik düzeyimize göre vücut sistemlerinin verdiği tepkiler bu şekilde ortaya çıkar ve ne zaman içgüdüsel olarak bir tehdit algılasak ilk seviye olan “sosyal bağlılık” seviyesine dönüşü sağlamaktadır. Çevremizdeki insanlar tarafından rahatlatılmayı, onlardan yardım ve destek görmeyi bekleriz fakat bu mümkün değilse “savaş-kaç” sisteminin, daha sonra “donuş ve çöküş” durumunun ortaya çıkmasına sebep olabilir. Sosyal bağlılık sistemi beyin sapı düzenleme merkezlerinde yer alan sinirlere bağlı olup, vagus bir çok sinirle birlikte *Ventral Vagal Kompleks* (VVC) adını alır. Bu kompleks çalıştığında insanlara onları onayladığımıza dair başımızı sallarız, bize gülümseyenlere gülümser ve talihsiz durumda ise kaş çatılır. Bu değişiklikler başkalarının kişiye yardımcı olmasını ve türünün diğer üyeleriyle uyumunu sağlayabilir fakat tehdit durumunda cevap verilmiyorsa, bu çocuk için travmatize edici olabilir. Travmalar dolayısıyla güvende hissetmeyen kişide bu sistemin kapanmıyor olması, oyun oynama, eşleşme gibi sosyal ilişkileri kurmakta zorluk yaratabilir (B.A. van der Kolk, 2021).

2.1.3.5. *Çocukluk çağı travmaları ile ilgili yapılan araştırmalar*

Literatürde çocukluk çağı travmaları ve türleri üzerine yapılmış birçok çalışma vardır. Bu çalışmalara baktığımızda alanyazında birçok farklı örneklerle çalışıldığı görülmektedir (Bennett, Sullivan, & Lewis, 2005; Loos & Alexander, 1997; Stuewig & McCloskey, 2005). Çocukluk çağında maruz kalınan istismar ve/ veya ihmalin kişilik (Allen & Lauterbach, 2007; Hovens, Giltay, van Hemert, & Penninx, 2016; Pos et al., 2016), utanç (Dorahy, Middleton, Seager, Williams, & Chambers, 2016; Feiring, 2005), dissosiyatif semptomlar (Vonderlin et al., 2018) gibi kavramlarla ilişkilendirilmiş olduğu görülmektedir. İstismar ve ihmal çeşitlerine maruz kalanların intihar düşüncesi ve/veya girişi şeklinde intihar davranışı sergileme olasılıklarını yükselttiği (Brent et al., 1994; Garnefski, Diekstra, & Heus, 1992; Kwok, Yeung, Low, Lo, & Tam, 2015; Bessel A Van der Kolk, Perry, & Herman, 1991)Hibbard et al., 1998; Lester, 1991), dissosiyatif bozukluklar (Coons, 1994; Martinez-Taboas, 1991; Middleton & Butler, 1998; Ross et al., 1990; Sar, 2011), kişilik bozuklukları(Bandelow et al., 2005; Berenbaum, Thompson, Milanak, Boden, &

Bredemeier, 2008; Paris, 1999) gibi tanı gruplarıyla birlikte birçok psikiyatrik bozukluk ve madde bağımlılığı (Kendler et al., 2000) ile ilişkisi olduğu da ortaya konmuştur.

2.2. Kişilik Kavramı, Kuramları Ve İlgili Araştırmalar

2.2.1. Kişilik kavramı

Kişilik (personality) kelimesinin kaynağı *Persona* izlenebilir en eski anlamı ile, Yunan ve Romalı aktörlerin sahnede düzenli olarak giydiği bir maskeye verilen isimdir. Bu maskeler oynanan karakteri temsil etmek için kullanılabilmekte, bir kişi birden fazla rol oynayabilmektedir. Daha önce ''insanoğlu'' gibi birçok farklı anlama da gelecek şekilde kullanılmış olan *Persona* sözcüğü, zamanla kişinin yansıttığı tutum ve davranışların bütününe kapsayacak şekilde evrilmiştir (Aslan, 2008; Duff, 1971).

Kişiliğin tanımına bakıldığında, tek bir yanıt üzerinde anlaşma görülmesi de farklı bakış açıları, kişinin karmaşıklıklarını keşfetmek için zengin ve heyecan verici bir çerçeve sağlar. Genel olarak kişilik, tutarlı davranış kalıpları ve kişiden kaynaklanan içsel süreçler olarak tanımlanabilir. Bu basit tanımın iki parçası vardır. İlk kısım, tutarlı davranış kalıplarıyla ilgilidir. Kişisel farklılıklara vurgu vardır ve davranış kalıplarının zaman içerisinde ve durumlar arasında tutarlı olduğunu görmemiz ile birlikte kişiliğin tutarlı olması dile getirilebilir. Tanımın ikinci kısmı içsel süreçlerle ilgilidir. İnsanlar arasında gerçekleşen kişilerarası süreçlerin aksine, içsel süreçler, kişinin içinde devam eden ve nasıl davrandığını ve hissettiğini etkileyen tüm duygusal, motivasyonel ve bilişsel süreçleri içerir. Ayrıca bu tutarlı davranış kalıplarının ve içsel süreçlerin kişiden kaynaklandığını belirtmek önemlidir. Dış kaynakların kişiliği etkilemediği anlamına gelmesi de davranış yalnızca durumun bir işlevi değildir (Burger, 2008). Kişilik, kişilerin birbirinden ayrılmasını sağlayan, hem doğuştan getirilen hem de daha sonraki yaşam deneyimleriyle pekiştirilebilen kişiye ait bileşenler bütünüdür (Doğan, 2013).

Allport'a (1927) göre kişilik ve kişiliğin altında yatan faktörler arasında bir karışıklık mevcuttur. Bünye, zeka veya mizaç testleri, kişilik testleri değildir. Hareket eden ne bünye, ne zeka, ne de mizaçtır; hareket halinde olan kişidir. O halde, araştırma konusu kişilik ise, kişilik özellikleri bünye, zeka, veya mizacın nitelik veya nicelikleri

ile karıştırılmamalıdır. Bu son etkenler, psikolojinin yalnızca insan kişiliği sorununa karşın vardığı birkaç uygun soyutlamalardır. Yine, huy, karakter ve benlik gibi terimlerle eş anlamlı olarak kullanılması da kavram kargaşasına sebep olmaktadır ve bu kavramların kişilikten ayrı olarak incelenmesi önemlidir (Köknel, 2005).

Kişilik kavramının uzun bir geçmişi vardır ve 2000 yıldan beri kişilik, Cicero ve Hipokrat gibi birçok bilim adamı tarafından araştırılmıştır. Tarihi boyunca, günümüze kadar çeşitli ampirik ve teorik çalışmalar olarak literatürde büyük ilgi görmüştür. Psikolojik olarak insanların birçok temel yönden farklı olduğu, bu çalışmalardan itibaren de bilinen ve incelenen bir gerçektir. Genetik ve çevresel faktörler, cinsiyet farklılıkları, kültür ve etnik köken gibi kişiliği etkileyen birçok değişken bulunmaktadır (akt. Fazeli, 2012). Bu değişkenler sonucu ortak bir kavram oluşturulması zor olmuş olsa da, bu durum birçok kuramsal yaklaşım ve modelin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir.

2.2.2. Kişiliği açıklayan kuramsal yaklaşımlar ve modeller

Kişiliği açıklamaya çalışan birçok farklı kuramsal yaklaşım ve model vardır. Psikanalitik yaklaşımda, insanların bilinçdışı zihinlerinin davranış tarzlarındaki önemli farklılıklardan büyük ölçüde sorumlu olduğu öne sürülür. Biyolojik yaklaşımda, kişilikteki kişisel farklılıkları açıklamak için kalıtsal yatkınlıklara ve fizyolojik süreçlere işaret edilir. Tersine, hümanist veya insancıl yaklaşımı destekleyenler ise, kişisel sorumluluk ve kendini kabul duygularını kişilik farklılıklarının temel nedenleri olarak tanımlarlar. Davranışsal/sosyal öğrenme teorisyenleri, koşullanma ile beklentilerin sonucu olarak tutarlı davranış kalıplarını açıklar. Bilişsel yaklaşımı destekleyenler, davranıştaki değişimleri açıklamak adına kişilerin bilgi işleme biçimindeki farklılıklara bakarlar. Ayırıcı özellik yaklaşımında, bir kişinin çeşitli kişilik özelliklerinin bir süreklilik boyunca bulunabileceği yer öne çıkmaktadır (Burger, 2008).

Ayırıcı özellik yaklaşımında iki kuramcının önemli rolleri olduğunu görürüz: Raymond Cattell ve Hans J. Eysenck. Cattell, herhangi bir teoriye dayanmayan “aşağıdan yukarıya” sözcüksel yaklaşımı ile kişilik üzerine araştırmalarını yapmıştır. Eysenck'in ise psikopatoloji bilgisini, kişilik özelliklerinin teorik temelli “yukarıdan aşağıya” ölçümlerini elde etmek için kullandığı varsayılmıştır. Cattell'in birincil

özellik boyutlarına odaklandığı görülürken, Eysenck'in dışadönüklük, nevrotizm ve psikotizm ile geniş kişilik özelliği boyutlarına odaklandığı görülmektedir (Boyle et al., 2016).

Cattell, kişilik ile ilgili yaptığı araştırmalarında faktör analizi tekniğini kullanarak insan kişiliğini oluşturan temel boyutları “kaynak özellikler” olarak adlandırmıştır (Revelle, 2009). 16 temel özellik belirlemiş, 1949'da bunları ölçen kişilik envanterinin ilk versiyonunu yayınlamış (akt. Burger, 2008) ve kişilik ile ilgili önemli çalışmalar yapılmasının önünü açmıştır. Eysenck'in pragmatik yaklaşımı ile, Cattell'in ampirik sözlüksel yaklaşıma vurgusu açıkça çelişmekteydi. Buna göre, onların ilgili faktör-analitik çalışmaları sonucunda ortaya çıkan kişilik yapısına ilişkin ölçüler ve teoriler, bazı belirgin farklılıklarla kendisini göstermiştir (Boyle et al., 2016).

Cattell, kişiliği farklı birçok faktör üzerinden tanımladıysa da bu değişkenler ortogonal döndürme yöntemleriyle analiz edildiğinde, yalnızca beş faktörün tekrarlanabilir olduğu başka araştırmacılar tarafından görülmüştür (Digman & Takemoto-Chock, 1981; Fiske, 1949; Norman, 1963). Benzer beş faktörlü yapılar farklı değişken kümelerine dayandırılarak da (Borgatta, 1964; McCrae & Costa, 1987) incelenmiştir ve “Büyük-Beş” faktörler geleneksel olarak numaralandırılmış ve etiketlenmiş olup (Goldberg, 1990), kişilik özelliklerinin hiyerarşik bir organizasyonunun oluşmasını sağlayarak beş temel boyut üzerinden kişiliği açıklanmıştır. Paul Costa ve Robert McCrae (1981, 1987, 1991, 1992, 1992) tarafından yapılan tüm araştırmalar sonucu, farklı kişilik özelliklerini, birbiriyle grup oluşturacak şekilde sınıflandırılarak, yaptıkları birçok çalışma ile birlikte, son haliyle beş farklı boyutta incelenmiştir.

2.2.2.1. Beş faktör kişilik modeli

Digman ve Takemoto-Chock (1981) veya McCrae ve Costa (1987) gibi birçok araştırmacı beş temel boyut üzerine görüş belirtmiş olsa da, bütün araştırmacıların “Büyük-Beş” faktörün her bir adlandırılmasında hemfikir olmadıkları görülebilir. Bu boyutlar Costa&McCrae(1987) ile Tatar'ın (2016) açıkladığı şekilde duygusal tutarsızlık (neuroticism), dışadönüklük (extraversion), gelişime açıklık (openness),

yumuşakbaşlılık/geçimlilik (agreeableness), öz-denetim/sorumluluk (conscientiousness) olarak ele alınacaktır.

Bu beş faktörün kişiliğin temel boyutlarını temsil ettiği iddiası, dört akıl yürütme ve kanıt dizisine dayanmaktadır:

a) İlk olarak, boylamsal (longitudinal) ile gözlemciler arası araştırmalar, beş faktörün de davranış kalıplarında kendini gösteren kalıcı eğilimler olduğunu yansıtmaktadır.

b) Kişilik faktörlerinin her biri ile ilgili özellikler, çeşitli kişilik sistemlerinde ve özellik tanımlamasının doğal dilinde bulunur.

c) Bu faktörler, çeşitli kültürlerde biraz daha farklı olarak ifade edilebilse de, farklı yaş, cinsiyet, ırk ve dil gruplarında bulunur.

d) Kalıtsallığın kanıtı, hepsinin bir miktar biyolojik temele sahip olduğunu bizlere gösterir (Costa ve McCrae, 1992).

Beş Faktör Kişilik Modeli'nin bu genel alt boyutlarını kısaca şöyle özetleyebiliriz:

Duygusal Tutarsızlık: Duygusal denge-dengesizlik, nörotisizm (Somer, Korkmaz, & Tatar, 2002), olarak da çevrilmiş olan duygusal tutarsızlık; duygusal tutarlılığı, kaygı, üzüntü, sinirlilik ve sinirsel gerginlik gibi geniş bir yelpazedeki olumsuz etkilerle karşılaştırır (Benet-Martínez & John, 1998). Duygusal tutarsızlık, kişiliğin çok geniş ve yaygın bir boyutudur ve algılanan stres, yaşam doyumu ve sosyal desteğin öznel yeterliliği gibi birçok değişken onun tesirini yansıtmaktadır (Costa Jr. & McCrae, 1987). Bu boyuta ait 6 özellik ise endişe (anxiety), öfkeli düşmanlık (angry hostility), depresyon (depression), öz-bilinç (self-consciousness), dürtüsellik (impulsivity) ve kırılganlık (vulnerability) olarak karşımıza çıkar (Costa ve McCrae, 1992).

Dışadönüklük: Dışadönüklük, kişilerarası davranışın bir boyutudur ve esas olarak tercih edilen sosyal uyarım miktarıyla ilişkilidir (Costa et al., 1991). Bu faktör aktivite ve enerji, baskınlık, girişkenlik, dışavurumculuk ve olumlu duygularla ilgili özellikleri özetler (Benet-Martínez & John, 1998). Dışadönüklüğün tanımlarında en

sık tekrarlanan temalar, yükseliş (ascendancy) ve sosyallik (sociability) olup, tüm bu görüşlerde dışadönükler, sosyal, arkadaş canlısı, baskın ve sosyal olarak becerikli olarak tanınırlar. Diğer insanlarla birlikte olmaktan hoşlanan, onlarla etkileşime girerken kendinden emin ve rahat olan kişilerdir (Watson & Clark, 1997, p. 771). Dışadönüklük boyutunun 6 özelliği ise sıcaklık (warmth), sosyallik (gregariousness), girişkenlik (assertiveness), etkinlik (activity), heyecan arayışı (excitement seeking) ve olumlu duygular (positive emotions) olarak karşımıza çıkar (Costa ve McCrae, 1992). Dışadönüklük-içedönüklük (extraversion-intraversion) (Somer et al., 2002), üzerinde uzanan bir süreklilik boyunca ele alınabilir.

Gelişime Açıklık: Gelişime açıklık / zeka (openness to experience / intellect) ile gelişmemişlik'e (Somer et al., 2002) kadar uzanan bir süreklilik boyunca ele alınabilir olan bu faktör; bir kişinin zihinsel ve deneyimsel yaşamına dair genişliği, derinliği ve karmaşıklığı tanımlar (Benet-Martínez & John, 1998). Bu faktörü tanımlayan nispeten az sayıda sıfat vardır ve meraklı, yaratıcı, mütecessis ve entelektüel gibi çoğu sıfat, bu faktörün yalnızca daha bilişsel biçimlerine atıfta bulunur. Bu yüzden birçok araştırmacı bu faktörü zeka (intellect) olarak da ele almıştır. Bu boyuta ait 6 özellik (facet); fantezi (fantasy), estetik (aesthetics), hisler (feelings), eylemler (actions), fikirler (ideas), değerler (values) olarak adlandırılabilir. Estetik açıdan tepkisel, entelektüel konulara değer veren, geniş ilgi alanları olan, isyankar - yenilikçi (non-conformist) veya cinsiyet rolü klişe davranışları, muhafazakar değerleri tercih eden, karmaşıklıklardan rahatsız olan, geleneksel şartlar üzerinden yargılayan kişileri gösterebilir (Costa ve McCrae, 1992) (Digman & Takemoto-Chock, 1981).

Yumuşak Başlılık/Geçimlilik: Yumuşak başlılık/geçimlilik, öncelikle kişilerarası davranışın bir boyutudur ve başkalarına karşı toplum yanlısı yönelimi antagonizma ile karşılaştırarak, “şefkatten düşmanlığa uzanan bir süreklilik boyunca” etkileşimin karakteristik kalitesini temsil eder. Bu boyut, belki de en çok kişilerarası döngünün tanımlayıcı eksenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır ancak kişilerarası davranıştan daha fazlasında ortaya çıktığı görülebilir. Benlik imajını etkilerken, sosyal tutumlarla yaşam felsefesini biçimlendirmeye de yardımcı olur. Güven (trust), dürüstlük straightforwardness, fedakarlık (altruism), itaatkarlık (compliance) alçakgönüllülük (modesty) ve hassasiyet (tender-mindedness) bu faktörün yönleridir ve bu faktörde yükseklik başkalarını sevme, verici olma, sosyal

olarak ilgili olma gibi özellikleri bizlere göstermektedir (Benet-Martínez & John, 1998; Costa et al., 1991; Somer et al., 2002).

Öz-Denetim / Sorumluluk: Farklı araştırmacılar tarafından incelenmiş olan öz denetim / sorumluluk, karakterin bir yönü olarak çalışılmış veya ego gücünün bir yönü olarak ele alınarak irade gücü, inisiyatif ve sorumluluk gibi terimler kullanılarak tanımlanmıştır. Öz denetim / sorumluluk ve yönsüzlük / dağınıklık şeklinde uzanan bir süreklilik boyunca devam ettiği görülebilir. Hem proaktif hem de engelleyici yönleri sahip olarak kavramsallaştırılmış olan bu faktör için, hem hareketi hem de odaklanmayı ima ettiğinden dolayı, bir zamanlar alan adı olarak “yön” (Direction) terimi düşünülmüştür. Öz denetim / sorumluluk faktörünün proaktif yanı, en açık şekilde başarı ihtiyacında ve işe bağlılıkta görülürken ketleyici yanı ise ahlaki titizlik ve ihtiyatta görülür. Yeterlilik (competence), düzen (order), görevşinaslık (dutifulness), başarı çabası (achievement striving), öz-disiplin (self-discipline) ve tedbirlilik (deliberation) bu faktörün yönleridir ve görev ve amaca yönelik davranışı kolaylaştıran sosyal olarak belirlenmiş dürtü kontrolünü tanımlar (Benet-Martínez & John, 1998; Costa et al., 1991; Somer et al., 2002).

2.2.3. Beş Faktör Kişilik Modeli ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Beş faktör kişilik özelliklerine baktığımızda alanyazında dışadönüklüğün kişinin gerçeklik algısına katkıda bulunduğu (Uziel, 2006); yumuşakbaşlılık ile erken dönem uyumsuz şemaları arasında negatif ilişkili olduğu (Ehsan & Bahramizadeh, 2011); duygusal tutarsızlığın (nevrotizm karşıtı) öz yeterlik (Mar, DeYoung, Higgins, & Peterson, 2006) ile; sorumluluğun medya tercihleri ve siyasi yönelim (Xu & Peterson, 2017) ile ilişkili olduğu; gelişime açıklığın psikiyatrik kullanım, depresyon ve yaratıcılık ile pozitif, muhafazakar politik tutumlar ile ise negatif ilişkili olduğu (Soldz & Vaillant, 1999) görülmektedir.

2.3. Otantiklik Kavramı ve Kuramları

2.3.1. Otantiklik kavramı

Antik çağlardan beri bir çok filozof, psikolog ve teorisyen, insanın gerçekte kim olduğunu tanımlamaya çalışmış, kişilerin kendini açıkça, dürüst bir şekilde yansıtmasını önemsemiştir. Kişinin gerçek eğilimlerine göre hareket etmeye büyük

değer vermiş olup, bu tür uyumu kişinin iyiliğinin ve kişilerarası işleyişinin merkezine yerleştirmişlerdir (Harbus, 2002; Kernis & Goldman, 2005). Bu çalışmalar sonucu ortaya çıkan, kişinin gerçek benliğini var olan şekilde yansıtabilmesi olarak tanımlanabilecek İngilizce “authenticity” kavramı (Kernis & Goldman, 2006) dilimizde Otantisite (Pamuk & Salur, 2022), Otantiklik (Arslan Babal, Çekici, Aydın Sünbül, Malkoç, & Aslan Gördesli, 2021; İlhan & Özdemir, 2013), Özgünlük (İmamoğlu, Günaydın, & Selçuk, 2011) veya Aslıgibilik (E. Yıldırım & Değirmenci, 2011) kelimeleri ile daha önce ifade edilmiştir. Bu çalışmada bu kavram Otantisite (Aslıgibilik) olarak kullanılacaktır.

Otantik kelimesinin etimolojisi otoriteyle bağlantılıdır. Yunanca kök αὐθεντικός (authentikos) “birinci elden otorite, orijinal”, αὐθεντία (afthentia) “orijinal otorite” ve αὐθεντής (afthéntis) “bir şeyi kendisi yapan, bir müdür, bir usta, bir otokrat” kelimelerinden türemiştir (akt. Hobart, 2017, p. 200). Kelimenin tam anlamıyla ise hakikilik (genuineness) ile ilişkilendirilen otantisite, benliğin saygınlıktan (saygı duyulduğunu bilmek) öz-gerçekleştirmeye (kim olduğunu bilmek ve buna göre hareket etmek) geçişini kaydeder. Kişisel özgünlük kavramının tarihi, Delphi Kahini tarafından ünlü talimat “Kendini bil” veya Shakespeare’den “Kendin için doğru ol” gibi buyruklarda ortaya konduğu şekliyle eski Yunan felsefesine kadar dahi geri götürülebilir olmakla birlikte; özgün-kendilik davranışına ilişkin tek, tutarlı bir literatür bütünü, bilginin temeli yoktur. Teorisyenlerin ve araştırmacıların, diğerlerinin sahtekarlık eğilimlerini, gizlilik, öz-izleme (self monitoring), itaat (compliance) ve kendini aldatmasını incelediği klinik, sosyal-psikolojik ve gelişimsel literatürlerde, daha çok otantik-kendilik davranışının eksikliğine ilgi gösterildiği görülmektedir. Yine de bir düzeyde otantisite veya özgünlüğün, kişinin düşünceleri, duyguları, ihtiyaçları, istekleri, tercihleri veya inançlarını üstlenmesi ile yakalanılabilirliğinden bahsedilebilir. “Kendin için doğru ol” nasihati ayrıca, kişinin gerçek benlikle uyum içinde hareket ettiğini, kendini içsel düşünce ve duygularla tutarlı olan yollarla ifade ettiğini ima eder (akt. Abulof, 2017; Harter, 2002, p. 382).

Farklı kuramsal yaklaşımlar ve modeller ile Otantisite (Aslıgibilik) kavramı bugüne kadar birkaç şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

2.3.2. Otantisiteyi açıklayan kuramsal yaklaşımlar ve modeller

Otantisite (Aslıgibilik) kurgusunun psikolojik literatürde zorlayıcılığı ve anlaşılmazlığı Lopez ve Rice (2006) tarafından dile getirilmişse de, farklı felsefe ve psikoloji akımlarının, kuramsal modellerin konusu olmuştur ve olmaya devam etmektedir.

Günlük yaşam sırasında, sosyal hayatta, ilişkilerinde kişinin gerçek benliğini içinden geldiği şekilde özgürlükle gözler önüne sermesi, davranışları ile ifadelerinin birbirleriyle uyumluluğu halinde ortaya çıkabilen (Goldman & Kernis, 2002) otantisitenin, felsefi anlamdaki yolculuğu antik Yunan felsefesine kadar uzanmaktadır (Harter, 2002). Sokrates, “Sorgulanmamış hayat, yaşamaya değer değildir” sözü ile kişinin kendi kendini sorguya çekmesine vurgu yapmıştır. Aristo ise “Nicomachean Ethics” adlı çalışması ile kişinin eylemlerinin önemine değinmiş ve etiği, insanların “daha yüksek iyi” arayışı açısından incelemiştir. Descartes’ın otantisiteyi kavramsallaştırmadaki en büyük katkısı, zihinsel süreçlerde öznelliğe yaptığı vurguda yatmaktadır. Heidegger, Hume, Kierkegaard, Nietzsche, Sartre, Husserl gibi diğer felsefe düşünürleri de otantikliğin kavramsal olarak tanımlanmasında katkıda bulunmuşlardır (akt. Kernis & Goldman, 2006). Taylor (2017) ve felsefi anlamda yaptığı çalışmalara baktığımızda da, otantisite ile kişinin gerçek benliğinin, olduğu kişi olması gerektiğinin vurgulandığı görülmektedir.

Horney (2017); Maslow (1998); Rogers (1961); Winnicott (1965); Yalom (2018) gibi birçok psikanalitik, hümanist ve farklı ekollerden kuramcılar da otantisite kavramına önem vermiştir (Kernis & Goldman, 2006). Psikolojik literatürde kendine yabancılaşma ile ilişkilendirilen otantisite kavramı Horney (2017); Yalom (2018) farklı kuramcılar tarafından açıklanmaya çalışılmışsa da, farklı araştırmacılar tarafından çok fazla çalışılmadığından, hem zorlayıcı hem de anlaşılması güç olmaya devam etmektedir. Otantisiteye ilişkin yetersiz ampirik araştırma, kısmen, otantisitenin bireysel farklılıklar değişkeni (yani özü, gerçek benliği temsil eden istikrarlı bir iç yapı) veya ilişkisel yapı (yani, belirli bir “öteki” ile özgün (unique) bir benlik deneyimi) olarak uygun bir şekilde kavramsallaştırılıp kavramsallaştırılmadığına ilişkin teorik belirsizlikle açıklanabilir. Bu belirsizlik, yapının mevcut ölçülerinin sanal (virtual) yokluğuna da katkıda bulunmuş, dolayısıyla araştırma faaliyetini geçmişte daha fazla engellemiş olabilir (Lopez ve Rice, 2006).

Otantisite (aslıgibilik) ele alındığında iki model sıklıkla öne çıkmaktadır. Bunlar “Çok Faktörlü Özgünlük Modeli” (Goldman & Kernis, 2002; Kernis & Goldman, 2006) ve “Birey Merkezli Psikoloji temeline dayanan Özgün Kişilik Modeli”dir (Wood, Linley, Maltby, Baliousis, & Joseph, 2008). Çok Faktörlü Özgünlük Modeli’nde dört boyut bulunmaktayken, (Goldman & Kernis, 2002; Kernis & Goldman, 2006), kişi merkezli özgünlük anlayışına dayanan Özgün Kişilik Modeli’nde ise üç boyut vardır (Wood et al., 2008).

Kernis ve Goldman’a göre (2006), otantisite genel olarak, kişinin günlük girişiminde gerçek ya da öz benliğinin engelsiz çalışması olarak tanımlanabilir. Hazırladıkları “Çok Faktörlü Özgünlük Modeli” şu dört boyutu içerir: farkındalık, yansızlık, özgün davranış ve ilişkisel otantiklik. Farkındalık alt boyutu, kişinin dürtülerinin, duygularının, isteklerinin ve kendisi hakkındaki bilişlerinin farkındalığı ile bunlara olan itimadı anlamına gelmektedir. Bu, kişinin kendi kuvvetli ve kuvvetsiz yanları, kişilik özellikleri, duygularının kendine içkin çelişkili öz-yönleri ve davranışlarındaki rolleri hakkındaki bilgi dâhil olmak üzere, farkında olmasını içerir. Otantikliğin ikinci boyutu olan yansızlık ise, kişinin kendisiyle ilgili bilginin tarafsız olarak işlenmesini içerir. Tarafsız işleme, kişinin olumlu ve olumsuz benlik yönlerini, niceliklerini, niteliklerini ve potansiyellerini değerlendirmede nesnelliği yansıtır. Üçüncü boyut, özgün davranış veya eylemi içerir. Otantiklik, yanlış hareket etmek anlamına gelse bile, sadece başka kişileri hoşnut etmek ya da mükâfat elde etmek veyahut cezalandırılmalarından kaçınmak adına hareket etmektense kişinin değerleri, tercihleri ve ihtiyaçları doğrultusunda yaşamasını yansıtır. Son olarak dördüncü boyut ise doğası gereği ilişkiseldir ve kişilerin yakın ilişkilerinde sergilediği açıklığa ve dürüstlüğe önem vermesini ve bunu başarmasını içerir. İlişkisel otantiklik, aktif bir kendini ifşa etme sürecini ve karşılıklı yakınlık ve güvenin gelişimini içerir. Böylece yakınlar, kişinin hem iyi hem de kötü gerçek benliklerini görebilirler.

Özgün Kişilik Modeli ise kendine yabancılaşma, özgün yaşantı ve dış etkiyi kabullenme boyutlarını kapsar. Bu modele göre otantikliğin ilk yönü, bilinçli farkındalık ile gerçek deneyim arasında oluşmuş olan esas uyumsuzluğu içerir. Deneyimlerin bu yönleri arasında kusursuz bir uyum hiçbir zaman mümkün değildir ve kişinin bilinçli farkındalık ile gerçek deneyim (gerçek benlik) arasında kendine yabancılaşmayı deneyimleme derecesi özgünlüğün ilk yönünü oluşturur ve

psikopatolojiye yol açar. Öznel deneyim olarak kendini bilmeme ya da gerçek benlik ile temastan kopmuş hissetme, özgünlüğün yabancılaşma ile ilişkisinin bir göstergesidir. Otantikliğin ikinci boyutu olan özgün yaşam ise, bilinçli olarak algılanan deneyim ile davranış arasındaki uyumu içerir. Otantik veya özgün yaşam, fizyolojik durumların, duyguların, inançların ve bilişlerin bilinçli farkındalığıyla tutarlı şekilde duyguları ifade etmeyi içerir ve birçok durumda kişinin kendisine karşı dürüst olmasını, değerleri ve inançlarına göre hayatını sürdürmesini kapsamaktadır. Otantikliğin üçüncü boyutu ise, kişinin diğer insanların etkisini ne kadar kabul ettiğini ve beklentilerine uyma zorunluluğu inancı hissettiğini ifade etmektedir. İnsanlar temel olarak sosyal varlıklar olduklarından hem kendine yabancılaşma, hem de otantik yaşam, sosyal çevreden etkilenir. Başkalarının görüşlerini içe yansıtmak ve dış etkiyi kabul etmek hem kendine yabancılaşma duygularını hem de otantik yaşam deneyimini etkiler (Wood et al., 2008).

2.3.3. Otantiklik ile ilgili yapılan araştırmalar

Alanyazında ilişkilendirilen çalışmalar incelendiğinde Wood ve ark. (2008) tarafından, Otantiklik Ölçeği oluşturulurken bu ölçeğin üç alt ölçeğinin öznel iyi oluş, psikolojik iyi oluş ve özsaygı ile pozitif ilişkide olduğu görülmüştür. Öznel iyi oluş ve saygı düzeyine ek olarak, yaşam doyumu ve sağlıklı psikolojik işlevsellik ile ilişkisi olduğu görülmektedir (Goldman & Kernis, 2002). Otantik olamamanın ise bastırmanın alışılmış kullanımı ile zayıf sosyal işlevsellik (düşük ilişki doyumu, daha düşük sosyal destek) arasındaki bağlantıya aracılık ettiği (English & John, 2013), “distres” ve psikolojik kırılganlığa yol açabileceği (Boyras, Waits, & Felix, 2014) ortaya konmuştur.

Türkiye’deki çalışmalarda otantisitenin psikolojik kırılganlığın önemli bir prediktörü olduğu (Satıcı, Kayis, & Akin, 2013), düşük seviyede olumsuz duygulanımdaki kişilerin, bu olumsuz duygulanımın yüksek olduğu kişilere nazaran otantik kişiliğe ulaşmada daha avantajlı oldukları tespit edilmiş (Curun, Tangör, & Kaya, 2020) fakat otantiklik seviyesi ve özgecilik arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır (Ekşi, Sayın, & Çelebi, 2016).

Yakın ilişkilere bakıldığında ise otantisitenin sağlıklı yakın ilişkilerin oluşumu (Neff & Harter, 2002), yakın ilişkideki memnuniyet (Lopez & Rice, 2006),

arkadaşlıkların kalitesi ve psikolojik iyi oluş (Theran, 2010) ile ilişkili olduğu görülmüştür.

“Otantisite” terimini kavramsallaştırmadaki belirsizlik sonucu yetişkinlerle yapılan çalışmalar hala çok sınırlı sayıda olmasına rağmen, çocuklarda otantik davranış ile ilgili çalışmalar da yapıldığı görülmektedir (Bussey, 1992; Peterson, 1991).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın modeli açıklanmıştır. Daha sonra sıra ile araştırmada kullanılan örneklem grubu, kullanılmış olan veri toplama araçları, bu verilerin toplanışı, verilerin analizleri ve yorumlanmaları hakkındaki bilgiler ifade edilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Mevcut çalışma betimsel bir çalışmadır. Araştırma için genel tarama modeli örneklerinden biri olarak “ilişkisel tarama” yöntemi uygulanmıştır. Tarama modellerinin kullanılmasındaki amaç seçili bir evren üzerine genel bir bilgiye erişmektir. Yürütülen araştırma, evrenin tamamı üzerinde veya araştırma evrenine göre elimine edilmiş bir örneklem üzerinde uygulanır. İlişkisel tarama modeli ise tarama modellerinden olup, iki veyahut daha çok değişkenin birlikte değişimlerinin varlığını ve bu değişimlerin derecesinin hangi yönde ve büyüklükte olduğunu saptamaya yarayan modeldir. Bu tarama modeli sonucuyla bulunan olgular arası ilişkiler sebep-sonuç ilişkisi hakkında bizlere ipucu sağlasa da gerçek bir sebep-sonuç ilişkisi olarak yorumlanamaz. Bu duruma ek olarak, bir değişkendeki durum bilindiğinde diğer değişkenler hakkında çıkarımlarda bulunulmasına da imkân verir (Karasar, 2010). Bu modelin kullanılmasının nedeni çocukluk çağı travmaları, kişilik özellikleri ve otantisite (aslıgibilik) arasındaki ilişkiyi sayısal verilere dayandırarak sonuçlar ortaya koymaktır. Sayılara dayanan bu metod sebebiyle olayı veya olguyu temsil ettiği düşünülen örneklemin, bütün olarak tespitinin yapılması sağlanmaya çalışılmıştır.

3.2. Araştırmanın Örneklem Grubu

Araştırma evrenini; 2021-2022 eğitim öğretim yılında, İstanbul Gelişim Üniversitesi’nde seçili farklı fakülte ve bölümlerde öğrenim görmekte olan 218 kadın ve 92 erkek, toplam 310 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Bu fakülteler ve Türkçe bölümleri Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi’nden “Bilgisayar Mühendisliği” ve “Mimarlık” bölümleri; Uygulamalı Bilimler Fakültesi’nden “Halkla İlişkiler ve Reklamcılık” ve “Gastronomi ve Mutfak Sanatları” bölümleri; İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi’nden “Psikoloji” ve “Yeni Medya” bölümleri; Güzel

Sanatlar Fakültesi'nden "İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı" ve "Gastronomi ve Mutfak Sanatları", Sağlık Bilimleri Fakültesi'nden "Hemşirelik" ve "Beslenme ve Diyetetik" bölümleri; Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'ndan "Antrenörlük Eğitimi" ve "Egzersiz ve Spor Bilimi" bölümleri; Diş Hekimliği Fakültesi'nde bulunan tek bölüm dolayısıyla "Diş Hekimliği" bölümüdür. Örneklem kartopu örneklem yöntemi ile ulaşılmıştır. Kartopu örneklem yönteminde çalışmacı, araştırmanın kıstasına uyan bir kişi ya da küçük grup seçerek tamamen rastlantısal olarak araştırmasını başlatır. Çalışma esnasında seçilen kişi veya grup üyelerinden çalışmanın kıstaslarına uyabilecek kişileri yönlendirmesini ister. Örneklem sayısı da böylece büyümüş olur (Yazıcıoğlu & Erdoğan, 2014). Çalışmanın katılımcıları olan İstanbul Gelişim Üniversitesi öğrencilerine iletişim için kurdukları sosyal medya platformu WhatsApp vasıtasıyla ulaşılmış olup, kişilere online anket bağlantısı gönderilerek çalışmaya katılmaya gönüllü olan tüm öğrenciler tarafından anketler doldurulmuştur. Kullanılan anketler online olarak Google forms üzerinden tamamlanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları Bilgilendirilmiş Onam Formu (Bkz. Ek A), Kişisel Bilgi Formu (Bkz. Ek B), Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (Bkz. Ek C), Beş Faktör Kişilik Ölçeği - Kısa Form (Bkz. Ek D) ve Otantiklik Ölçeği'dir (Bkz. Ek E).

3.3.1. Bilgilendirilmiş onam formu

Araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan Bilgilendirilmiş Onam Formu aracılığıyla kişilere yapılan araştırma hakkında bilgi sunulmuştur. Araştırmacının iletişim bilgilerini ve katılımcıların uygulamalara gönüllü katılacağına dair onay seçeneklerini içermektedir. Bilgilendirilmiş Onam Formu aracılığıyla toplanmış olan veriler, kategorik değişkenlerden oluşmaktadır. Veri Form Ek-A'da verilmiş olup, çalışma grubunun özellikleri kısmında açıklandığı gibidir.

3.3.2. Kişisel bilgi formu

Mevcut çalışmada kullanmak adına geliştirilen Kişisel Bilgi Formu aracılığıyla kişilerin cinsiyet, yaş, fakülte, bölüm, sınıf, anne ve baba durumu, anne eğitim durumu,

baba eğitim durumu, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk oldukları, ekonomik gelir düzeyi, yaşam memnuniyetine ilişkin bilgiler toplanmıştır. Kişisel Bilgi Formu aracılığıyla toplanmış olan bu veriler kategorik değişkenlerden oluşmaktadır. Çalışma grubunun özellikleri kısmında açıklandığı gibi olup, veri form Ek-B’de verilmiştir.

3.3.3. Çocukluk çağı travmaları ölçeği (ÇCTÖ)

Bu ölçek, ilki 70 maddeden oluşan 5’li Likert tipi öz bildirim ölçeğinin 28 maddelik kısa formudur (Bernstein ve ark. 1994, Bernstein ve ark. 2003). Türkçe geçerlilik ve güvenirlik çalışması Şar ve ark. (2012) tarafından yapılmış olup; çocuklukta duyusal, fiziksel ve cinsel istismar ile fiziksel ve duyusal ihmali içeren 5 alt ölçekte 25, ayrıca inkâr ölçeği 3 sorusu vardır. Toplam ve alt-ölçek puanları hesaplanır; bu beş alt boyutun puanlarının toplanması ile de çocukluk çağı travma toplam puanı elde edilir. Her bir soru için çalışmaya katılan kişilerin durumlarına uygun rakamı daire içerisine alıp cevaplandırmaları istenmiştir. Cinsel ve fiziksel istismar için 5, fiziksel ihmali ve duyusal istismar için 7, duyusal ihmali için 12 puan kesme noktası olarak önerilmiş olup, alt puanlar 5- 25, toplam puan 25-125 arasındadır. Ölçeğin iç tutarlılığı göze alındığında tüm deneklerden oluşan grup için bu değer (N=123) Cronbach $\alpha = ,93$ olarak bulunmuş olup, Gutmann yarım test katsayısı ,97 olarak hesaplanmıştır. Klinik olan ve olmayan deneklerle iki hafta aralıkla uygulanan envantere test-tekrar test korelasyon katsayısı ,90 iken altpuanlar için bu sayıları sırasıyla; duyusal istismar için ,90, fiziksel istismar için ,90, cinsel istismar için ,73, fiziksel ihmali için ,77, duyusal ihmali için ,85 ve minimizasyon için ,71 olarak bulunmuştur (Yöyen, 2017). Veri Form Ek-C’de verilmiştir. Ölçek yaklaşık 5 dakikada tamamlanmıştır.

3.3.4. Beş faktör kişilik ölçeği- kısa form (5FKÖ-KF)

Aslı Beş Faktör Kişilik Ölçeği olarak geçen ve 220 sorudan oluşan ölçeğin kısa formu olarak oluşturulmuş bu form, 2016 yılında Arkun Tatar tarafından Türkçe’ye kazandırılmış bir öz bildirim ölçeğidir. Beş kişilik faktörünü ölçmeyi amaçlayan bu envanter, 5’li likert tipinde hazırlanmış olup “tamamen uygun, biraz uygun, ?, uygun değil, hiç uygun değil” şeklinde cevaplanmakta ve kısa formu toplam 85 maddeden oluşmaktadır. Beş faktör modeline uyan bu ölçeğin aynı zamanda uzun form yapısını da koruduğu saptanmıştır. Madde Yanıt Kuramı ile ölçekten beş faktör için 76, sosyal

istenirlik boyutu için 6 ve kontrol maddesi olarak da 3'ü tercih edilmiştir. Bu ölçeğin Türk örnekleme için yapılan çalışmasında alt ölçek değerlerine ve Sosyal İstenirlik boyutuna bakıldığında alt-ölçekler olan Dışadönüklük, Yumuşakbaşlılık/Geçimlilik, Öz-denetim / Sorumluluk, Duygusal Tutarsızlık ve Gelişime Açıklık altboyutları ve Sosyal İstenirlik boyutunda Cronbach alfa değerlerinin sırasıyla $\alpha = ,79$, $\alpha = ,81$, $\alpha = ,63$, $\alpha = ,85$, $\alpha = ,70$ ve $\alpha = ,50$ olduğu görülmektedir. Veri Form Ek-D'de verilmiştir. Ölçek yaklaşık 14 dakikada tamamlanmıştır.

3.3.5. Otantiklik ölçeği (OÖ)

Kernis ve Goldman tarafından 2006'da geliştirilmiş olan Otantiklik Ölçeği (Authenticity Scale) 7'li likert tipinde 1 (Hiç Katılmıyorum) ile 7 (Tamamen Katılıyorum) arasında puanlanmakta olup orijinal ölçek 45 maddeden oluşmaktadır. Kişilerin otantiklik eğilimlerinin ölçülmesini sağlayan bu öz bildirim ölçeği özgün davranış, ilişkisel otantiklik, yansızlık ve farkındalık olmak üzere 4 alt-ölçekten oluşmaktadır ve Türkçe'ye uyarlanması 2011 yılında İmamoğlu, Günaydın ve Selçuk tarafından yapılmış olup Türkçe formu da 7'li likert tipinde 1 (Hiç Katılmıyorum) ile 7 (Tamamen Katılıyorum) arasında puanlanmakta fakat kısaltılmış şekli ile 27 maddeden oluşmaktadır. Özgün ölçekteki gibi yine 4 alt-ölçekten oluşmakta ve alt-ölçek değerlerine bakıldığında Cronbach alfa değerlerinin 8 maddeyle ölçülen İlişkisel Özgünlük için $\alpha = ,77$, 7 maddeyle ölçülen Yansızlık için $\alpha = ,77$, 6 madde ile ölçülen Farkındalık için $\alpha = ,76$, 6 maddeyle ölçülen Özgün Davranış için $\alpha = ,66$ ve Genel Özgünlük için $\alpha = ,84$ olduğu görülmekle birlikte 12 maddesi (1,6,7,9,10,12,14, 16, 21, 22, 23, 26) tersine puanlanmaktadır. Veri Form Ek-E'de verilmiştir. Ölçek yaklaşık 6 dakikada tamamlanmıştır.

3.4. İstatistiksel Analiz

Toplanılmış olan mevcut çalışma verileri analizlerine başlanmadan önce analize uyacak bir formatta SPSS 25 programına aktarılmıştır. Bir sonraki aşamada ise normal dağılım varsayımı değerlendirilmeye çalışılmıştır. Normal dağılım varsayımını ölçmek için ise basıklık ve çarpıklık katsayıları hesaplanmıştır ki bu katsayıların -2 +2 değer aralığı içinde olması normal dağılım varsayımının gerçekleştiğini sonuç olarak vermektedir (Hahs-Vaughn & Lomax, 2020). Bir sonraki aşamada ise parametrik testler kullanılarak çalışma analizleri sürdürülmüştür.

Pearson korelasyon analizi parametrik test grubunda olan ve değişkenler arası ilişkiyi test eden bir analiz yöntemi olarak kullanılmıştır. Gruplar arası anlamlı bir fark olup olmadığını saptamak adına ise Bağımsız Gruplar t-testi ve ANOVA'dan yararlanılmıştır. Korelasyon katsayısı için değer aralığı ise; 0.000*-0.300 arası zayıf, 0.301-0.700 arası orta, 0.701-1.000 arası yüksek derecede ilişki olarak tanımlanmaktadır. Tüm çalışmada referans olarak alınan güven aralığı %95, p değeri 0.05'tir.

Tablo 1. Çocukluk çağı travmaları ölçeği, beş faktör kişilik envanteri, özgünlük ölçeği- kısa formunun çarpıklık ve basıklık değerleri

	Basıklık	Çarpıklık
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	-0,125	0,745
Duygusal İstismar	0,350	0,941
Fiziksel İstismar	1,719	1,671
Fiziksel İhmal	1,297	1,221
Duygusal İhmal	-0,468	0,604
Cinsel İstismar	1,908	1,766
Dışadönüklük	-0,111	0,075
Yumuşakbaşlılık/Geçimlilik	-0,190	0,099
Öz-Denetim/Sorumluluk	-0,510	0,014
Duygusal Tutarsızlık	-0,467	-0,088
Gelişime Açıklık	-0,259	-0,362
Özgünlük Ölçeği-Kısa Formu	0,248	-0,692
İlişkisel Özgünlük	-0,169	-0,672
Yansızlık	-0,331	0,073
Farkındalık	-0,104	-0,570
Özgün Davranış	-0,121	-0,522

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Araştırma Bulguları

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyeti, yaşı, bölümü, sınıfı, anne ve baba durumu, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk oldukları, ekonomik gelir düzeyi, yaşam memnuniyetiyle ilgili dağılım Tablo 2’ de sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların demografik özellikleri

		n	%
Cinsiyetiniz	Kadın	218	70.3
	Erkek	92	29.7
	Toplam	310	100.0
Sınıfınız	1	200	64.5
	2	42	13.5
	3	26	8.4
	4	22	7.1
	Diğer	20	6.5
	Toplam	310	100.0
Annenizin Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	12	3.9
	İlkokul/Ortaokul	101	32.6
	Lise	62	20.0
	Üniversite	115	37.1
	Yüksek Lisans/Doktora+	20	6.5
	Toplam	310	100.0
Babanızın Eğitim Durumu	İlkokul/Ortaokul	70	22.6
	Lise	72	23.2
	Üniversite	132	42.6
	Yüksek Lisans/Doktora+	36	11.6
	Toplam	310	100.0
Kaçınıcı Çocuksunuz	İlk çocuğum	122	39.4
	2	100	32.3
	3	40	12.9
	4	22	7.1
	5 ve üstü	26	8.4
	Toplam	310	100.0
Ekonomik Geliriniz (Ailenizin/Çalışıyorsanız Sizin)	0-3000 TL	55	17.7
	3001-5000 TL	64	20.6
	5001-7000 TL	61	19.7
	7001-9000 TL	31	10.0
	9001 TL ve üzeri	99	31.9
	Toplam	310	100.0
Yaşamınızdan Memnun musunuz	Hiç Memnun Değilim (1)	19	6.1
	Memnun Değilim (2)	28	9.0
	Orta (3)	109	35.2
	Memnunum (4)	110	35.5
	Çok Memnunum (5)	44	14.2
	Toplam	310	100.0

Katılımcıların %70,3’ü kadın, %29,7’si erkek, %64,5’i üniversite 1. sınıf, %13,5’i üniversite 2. sınıf, %8,4’ü üniversite 3. sınıf, %7,1’i üniversite 4. sınıf, %6,5’i diğer kategorisinde, %3,9’unun annesi okur-yazar değil, %32,6’sının annesi

ilkokul/ortaokul mezunu, %20'sinin annesi lise mezunu, %37,1'inin annesi üniversite mezunu, %6,5'inin annesi yüksek lisans/doktora veya daha üzeri dereceden mezun, %22,6'sının babası ilkokul/ortaokul mezunu, %23,2'sinin babası lise mezunu, %42,6'sının babası üniversite mezunu, %11,6'sının babası yüksek lisans/doktora veya daha üzeri dereceden mezun, %39,4'ü ilk çocuk, %32,3'ü ikinci çocuk, %12,9'u üçüncü çocuk, %7,1'i dördüncü çocuk, %8,4'ü beşinci çocuk ya da daha üzeri, %17,7'sinin ekonomik geliri 0-3000 TL arasında, %20,6'sının ekonomik geliri 3001-5000 TL arasında, %19,7'sinin ekonomik geliri 5001-7000 TL arasında, %10'unun ekonomik geliri 7001-9000 TL arasında, %31,9'unun ekonomik geliri 9001 TL ve üzerindedir. Katılımcıların %6,1'i 'Yaşamınızdan Memnun Musunuz?' sorusuna 'Hiç Memnun Değilim', %9'u 'Memnun Değilim', %35,2'si 'Orta', %35,5'i 'Memnunum', %14,2'si 'Çok Memnunum' şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo 3. Çocukluk çağı travmaları ölçeği, beş faktör kişilik envanteri, özgünlük ölçeği- kısa formunun tanımlayıcı değerleri

	n	Min	Maks	$\bar{X}$	Ss.
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	310	23	85	41.39	12.96
Duygusal İstismar	310	5	21	8.73	3.58
Fiziksel İstismar	310	4	16	6.71	2.84
Fiziksel İhmal	310	5	22	7.82	3.17
Duygusal İhmal	310	4	25	11.56	5.36
Cinsel İstismar	310	3	15	6.58	2.57
Dışadönüklük	310	1	4	2.27	0.56
Yumuşakbaşlılık/Geçimlilik	310	1	4	2.43	0.53
Öz-Denetim/Sorumluluk	310	1	4	2.31	0.53
Duygusal Tutarsızlık	310	0	4	1.95	0.83
Gelişime Açıklık	310	1	4	2.80	0.56
Özgünlük Ölçeği-Kısa Formu	310	27	189	116.41	32.49
İlişkisel Özgünlük	310	8	56	37.11	11.21
Yansızlık	310	7	49	26.99	9.10
Farkındalık	310	6	42	26.27	7.81
Özgün Davranış	310	6	42	26.04	7.64

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ortalaması ($\bar{X}$ =41,39 SS=12,96), Duygusal İstismar ortalaması ($\bar{X}$ =8,73 SS=3,58), Fiziksel İstismar ortalaması ($\bar{X}$ =6,71 SS=2,84), Fiziksel İhmal ortalaması ($\bar{X}$ =7,82 SS=3,17), Duygusal İhmal ortalaması ($\bar{X}$ =11,56 SS=5,36), Cinsel İstismar ortalaması ($\bar{X}$ =6,58 SS=2,57), Dışadönüklük ortalaması ($\bar{X}$ =2,27 SS=0,56), Yumuşak başlılık/Geçimlilik ortalaması ($\bar{X}$ =2,43 SS=0,53), Öz-Denetim/Sorumluluk ortalaması ($\bar{X}$ =2,31 SS=0,53), Duygusal Tutarsızlık ortalaması ($\bar{X}$ =1,95 SS=0,83), Gelişime Açıklık ortalaması ($\bar{X}$ =2,80 SS=0,56), Özgünlük Ölçeği-Kısa Formu ortalaması ($\bar{X}$ =116,41 SS=32,49), İlişkisel Özgünlük ortalaması ($\bar{X}$ =37,11 SS=11,21), Yansızlık ortalaması ($\bar{X}$ =26,99 SS=9,10), Farkındalık ortalaması ($\bar{X}$ =26,27 SS=7,81), Özgün Davranış ortalaması ($\bar{X}$ =26,04 SS=7,64) 'tür.

Tablo 4. Çocukluk çağı travmaları ölçeği, beş faktör kişilik envanteri, özgünlük ölçeği-kısa formu arasındaki ilişki

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1-Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	1															
2-Duygusal İstismar	.706**	1														
3-Fiziksel İstismar	.719**	.596**	1													
4-Fiziksel İhmal	.799**	.345**	.421**	1												
5-Duygusal İhmal	.805**	.357**	.324**	.701**	1											
6-Cinsel İstismar	.599**	.337**	.494**	.387**	.252**	1										
7-Dışadönüklük	.236**	.074	.118*	.224**	.210**	.241**	1									
8-Yumuşakbaşlılık	.261**	.103	.125*	.236**	.267**	.184**	.232**	1								
9-Geçimlilik																
9-Öz-Denetim/Sorumluluk	-.337**	-.152**	-.200**	-.218**	-.352**	-.261**	.411**	.362**	1							
10-Duygusal Tutarsızlık	.204**	.313**	.110	.072	.123*	.124*	-.036	-.061	-.139*	1						
11-Gelişime Açıklık	-.379**	-.066	-.221**	-.430**	-.351**	-.314**	.417**	.404**	.526**	.043	1					
12-Özgünlük Ölçeği-Kısa Formu	-.290**	.027	-.193**	-.332**	-.316**	-.221**	.223**	.232**	.285**	.266**	.463**	1				
13-İlişkisel Özgünlük	-.335**	-.023	-.244**	-.364**	-.345**	-.217**	.238**	.276**	.348**	.191**	.537**	.934**	1			
14-Yansızlık	-.115*	.098	-.043	-.172**	-.172**	-.095	.083	.071	.112*	.312**	.204**	.855**	.685**	1		
15-Farkındalık	-.299**	.031	-.194**	-.348**	-.308**	-.261**	.267**	.255**	.261**	.236**	.468**	.926**	.842**	.718**	1	
16-Özgün Davranış	-.302**	.003	-.214**	-.317**	-.316**	-.240**	.226**	.237**	.301**	.239**	.459**	.918**	.830**	.707**	.824**	1

** $p<0.01$, * $p<0.05$ Uygulanan testin ismi: Pearson Korelasyon Testi

Dışadönüklük ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ($r=-.236$, $p<0.01$), Yumuşak başlılık-Geçimlilik ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ($r=-.261$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey negatif korelasyonlar, Öz-Denetim/Sorumluluk ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ($r=-.337$, $p<0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyon, Duygusal Tutarsızlık ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ($r=.204$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey pozitif korelasyon, Gelişime Açıklık ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ($r=-.379$, $p<0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyon, Özgünlük Ölçeği-Kısa Formu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ($r=-.290$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey negatif korelasyon, İlişkisel Özgünlük ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ($r=-.335$, $p<0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyon, Yansızlık ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ($r=-.115$, $p<0.05$), Farkındalık ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ($r=-.299$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey negatif korelasyonlar, Özgün Davranış ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ($r=-.302$, $p<0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyon saptanmıştır.

Öz-Denetim/Sorumluluk ile Duygusal İstismar ($r=-.152$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey negatif korelasyon, Duygusal Tutarsızlık ile Duygusal İstismar ($r=.313$, $p<0.01$) değişkenleri arasında orta düzey pozitif korelasyon saptanmıştır.

Dışadönüklük ile Fiziksel İstismar ($r=-.118$, $p<0.05$), Yumuşak başlılık-Geçimlilik ile Fiziksel İstismar ($r=-.125$, $p<0.05$), Öz-Denetim/Sorumluluk ile Fiziksel İstismar ($r=-.200$, $p<0.01$), Gelişime Açıklık ile Fiziksel İstismar ($r=-.221$, $p<0.01$), Özgünlük Ölçeği-Kısa Formu ile Fiziksel İstismar ($r=-.193$, $p<0.01$), İlişkisel Özgünlük ile Fiziksel İstismar ($r=-.244$, $p<0.01$), Farkındalık ile Fiziksel İstismar ($r=-.194$, $p<0.01$), Özgün Davranış ile Fiziksel İstismar ($r=-.214$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır.

Dışadönüklük ile Fiziksel İhmal ($r=-.224$, $p<0.01$), Yumuşak başlılık-Geçimlilik ile Fiziksel İhmal ($r=-.236$, $p<0.01$), Öz-Denetim/Sorumluluk ile Fiziksel İhmal ($r=-.218$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey negatif korelasyonlar, Gelişime Açıklık ile Fiziksel İhmal ($r=-.430$, $p<0.01$), Özgünlük Ölçeği-Kısa Formu ile Fiziksel İhmal ($r=-.332$, $p<0.01$), İlişkisel Özgünlük ile Fiziksel İhmal ($r=-.364$, $p<0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyonlar, Yansızlık ile Fiziksel İhmal ($r=-.172$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey negatif korelasyon, Farkındalık ile Fiziksel İhmal ($r=-.348$, $p<0.01$), Özgün Davranış ile Fiziksel İhmal ($r=-.317$, $p<0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır.

Dışadönüklük ile Duygusal İhmal ($r=-.210$, $p<0.01$), Yumuşak başlılık-Geçimlilik ile Duygusal İhmal ($r=-.267$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey negatif korelasyonlar, Öz-Denetim/Sorumluluk ile Duygusal İhmal ($r=-.352$, $p<0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyon, Duygusal Tutarsızlık ile Duygusal İhmal ($r=.123$, $p<0.05$) değişkenleri arasında düşük düzey pozitif korelasyon, Gelişime Açıklık ile Duygusal İhmal ($r=-.351$, $p<0.01$), Özgünlük Ölçeği-Kısa Formu ile Duygusal İhmal ($r=-.316$, $p<0.01$), İlişkisel Özgünlük ile Duygusal İhmal ($r=-.345$, $p<0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyonlar, Yansızlık ile Duygusal İhmal ($r=-.172$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey negatif korelasyon, Farkındalık ile Duygusal İhmal ($r=-.308$, $p<0.01$), Özgün Davranış ile Duygusal İhmal ($r=-.316$, $p<0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır.

Dışadönüklük ile Cinsel İstismar ($r=-.241$, $p<0.01$), Yumuşak başlılık-Geçimlilik ile Cinsel İstismar ($r=-.184$, $p<0.01$), Öz-Denetim/Sorumluluk ile Cinsel İstismar ($r=-.261$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey negatif korelasyonlar, Duygusal Tutarsızlık ile Cinsel İstismar ($r=.124$, $p<0.05$) değişkenleri arasında düşük düzey pozitif korelasyon, Gelişime Açıklık ile Cinsel İstismar ($r=-.314$, $p<0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyonlar, Özgünlük Ölçeği-Kısa Formu ile Cinsel İstismar ($r=-.221$, $p<0.01$), İlişkisel Özgünlük ile Cinsel İstismar ($r=-.217$, $p<0.01$), Farkındalık ile Cinsel İstismar ($r=-.261$, $p<0.01$), Özgün Davranış ile Cinsel İstismar ($r=-.240$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır.

Özgünlük Ölçeği-Kısa Formu ile Dışadönüklük ($r=.223$, $p<0.01$), İlişkisel Özgünlük ile Dışadönüklük ($r=.238$, $p<0.01$), Farkındalık ile Dışadönüklük ($r=.267$, $p<0.01$), Özgün Davranış ile Dışadönüklük ($r=.226$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey pozitif korelasyonlar saptanmıştır.

Özgünlük Ölçeği-Kısa Formu ile Yumuşak başlılık-Geçimlilik ($r=.232$, $p<0.01$), İlişkisel Özgünlük ile Yumuşak başlılık-Geçimlilik ($r=.276$, $p<0.01$), Farkındalık ile Yumuşak başlılık-Geçimlilik ($r=.255$, $p<0.01$), Özgün Davranış ile Yumuşak başlılık-Geçimlilik ($r=.237$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey pozitif korelasyonlar saptanmıştır.

Özgünlük Ölçeği-Kısa Formu ile Öz-Denetim/Sorumluluk ($r=.285$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey pozitif korelasyon, İlişkisel Özgünlük ile Öz-Denetim/Sorumluluk ($r=.348$, $p<0.01$) değişkenleri arasında orta düzey pozitif korelasyon, Yansızlık ile Öz-Denetim/Sorumluluk ($r=.112$, $p<0.05$), Farkındalık ile Öz-Denetim/Sorumluluk ($r=.261$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey pozitif korelasyon, Özgün Davranış ile Öz-Denetim/Sorumluluk ($r=.301$, $p<0.01$) değişkenleri arasında orta düzey pozitif korelasyon saptanmıştır.

Özgünlük Ölçeği-Kısa Formu ile Duygusal Tutarsızlık ($r=.266$, $p<0.01$), İlişkisel Özgünlük ile Duygusal Tutarsızlık ($r=.191$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey pozitif korelasyonlar, Yansızlık ile Duygusal Tutarsızlık ($r=.312$, $p<0.01$) değişkenleri arasında orta düzey pozitif korelasyon, Farkındalık ile Duygusal Tutarsızlık ($r=.236$, $p<0.01$), Özgün Davranış ile Duygusal Tutarsızlık ($r=.239$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey pozitif korelasyonlar saptanmıştır.

Özgünlük Ölçeği-Kısa Formu ile Gelişime Açıklık ($r=.463$, $p<0.01$), İlişkisel Özgünlük ile Gelişime Açıklık ($r=.537$, $p<0.01$) değişkenleri arasında orta düzey pozitif korelasyonlar, Yansızlık ile Gelişime Açıklık ($r=.204$, $p<0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey pozitif korelasyon, Farkındalık ile Gelişime Açıklık ($r=.468$, $p<0.01$), Özgün Davranış ile Gelişime Açıklık ($r=.459$, $p<0.01$) değişkenleri arasında orta düzey pozitif korelasyonlar saptanmıştır.

Tablo 5. Katılımcıların yaşlarına ilişkin tanımlayıcı değerler

	n	Min	Maks	$\bar{X}$	Ss.
Yaş	310	17	68	21.11	4.03

Katılımcıların yaşlarının ortalaması ($\bar{X}=21.11$, $SS=4.03$), en küçük yaş 17, en büyük yaş 68'dir.

Tablo 6. Cinsiyete göre çocukluk çağı travmaları ölçeği, özgünlük ölçeği-kısa formu, beş faktör kişilik envanterinin karşılaştırılması

		n	$\bar{X}$	Ss.	t	Sd.	p
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	Kadın	218	40.89	12.87	-1.05	308	0.293
	Erkek	92	42.59	13.14			
Duygusal İstismar	Kadın	218	8.87	3.73	1.11	199.397	0.266
	Erkek	92	8.40	3.18			
Fiziksel İstismar	Kadın	218	6.55	2.80	-1.52	308	0.128
	Erkek	92	7.09	2.91			
Fiziksel İhmal	Kadın	218	7.60	3.11	-1.85	308	0.066
	Erkek	92	8.33	3.29			
Duygusal İhmal	Kadın	218	11.27	5.18	-1.48	308	0.140
	Erkek	92	12.25	5.74			
Cinsel İstismar	Kadın	218	6.61	2.55	0.26	308	0.794
	Erkek	92	6.52	2.62			
Dışadönüklük	Kadın	218	2.26	0.54	-0.51	308	0.612
	Erkek	92	2.30	0.61			
Yumuşakbaşlılık/Geçimlilik	Kadın	218	2.43	0.53	0.11	308	0.913
	Erkek	92	2.43	0.53			
Öz-Denetim/Sorumluluk	Kadın	218	2.30	0.52	-0.34	308	0.737
	Erkek	92	2.33	0.56			
Duygusal Tutarsızlık	Kadın	218	2.06	0.77	3.84	308	0.000*
	Erkek	92	1.67	0.89			
Gelişime Açıklık	Kadın	218	2.84	0.56	1.97	308	0.050
	Erkek	92	2.70	0.55			
Özgünlük Ölçeği-Kısa Formu	Kadın	218	118.45	31.50	1.71	308	0.089
	Erkek	92	111.58	34.43			
İlişkisel Özgünlük	Kadın	218	38.01	10.95	2.20	308	0.029*
	Erkek	92	34.97	11.58			
Yansızlık	Kadın	218	27.42	9.11	1.27	308	0.204
	Erkek	92	25.98	9.05			
Farkındalık	Kadın	218	26.66	7.47	1.37	308	0.173
	Erkek	92	25.34	8.51			
Özgün Davranış	Kadın	218	26.36	7.49	1.12	308	0.263
	Erkek	92	25.29	7.99			

* $p<0.05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

Çocukluk çağı travmaları ölçeği, duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal, cinsel istismar, dışadönüklük, yumuşakbaşlılık/geçimlilik, öz-denetim/sorumluluk, gelişime açıklık, özgünlük ölçeği-kısa formu, yansızlık, farkındalık, özgün davranış alt boyutu cinsiyet değişkeni üzerinden kıyaslandığında ölçeklerden alınan ortalama değerler arasında anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Duygusal tutarsızlık alt ölçeğinden ($t(308)=3.84$, $p<0.05$), İlişkisel Özgünlük alt ölçeğinden ($t(308)=2.20$, $p<0.05$) alınan değerler cinsiyet değişkeni üzerinden kıyaslandığında ölçeklerden alınan ortalama puanla arasında anlamlı düzeyde bir farklılık saptanmıştır. Ortalamalar karşılaştırıldığında kadınların, erkeklere göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Sınıfına göre çocukluk çağı travmaları ölçeği, özgünlük ölçeği-kısa formu, beş faktör kişilik envanterinin karşılaştırılması

		n	$\bar{X}$	Ss.	Var. K.	K.T	Sd.	K.O	F	p
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	1	200	41.44	13.03	G.Arası	643.71	4	160.93	0.96	0.431
	2	42	42.57	14.56	G.İçi	51230.28	305	167.97		
	3	26	40.27	12.27	Toplam	51873.99	309			
	4	22	37.32	9.83						
	Diğer	20	44.45	12.50						
	Toplam	310	41.39	12.96						
Duygusal İstismar	1	200	8.65	3.46	G.Arası	59.25	4	14.81	1.16	0.329
	2	42	9.14	4.09	G.İçi	3899.99	305	12.79		
	3	26	8.46	3.85	Toplam	3959.24	309			
	4	22	7.86	2.47						
	Diğer	20	10.00	4.15						
	Toplam	310	8.73	3.58						
Fiziksel İstismar	1	200	6.68	2.87	G.Arası	27.36	4	6.84	0.85	0.495
	2	42	7.33	3.35	G.İçi	2458.51	305	8.06		
	3	26	6.50	2.67	Toplam	2485.87	309			
	4	22	6.05	1.84						
	Diğer	20	6.70	2.47						
	Toplam	310	6.71	2.84						
Fiziksel İhmal	1	200	7.94	3.23	G.Arası	33.04	4	8.26	0.82	0.514
	2	42	7.55	3.22	G.İçi	3077.48	305	10.09		
	3	26	7.12	2.50	Toplam	3110.52	309			
	4	22	7.41	2.58						
	Diğer	20	8.55	3.89						
	Toplam	310	7.82	3.17						
Duygusal İhmal	1	200	11.45	5.27	G.Arası	99.45	4	24.86	0.86	0.487
	2	42	12.05	6.35	G.İçi	8793.01	305	28.83		
	3	26	11.73	5.48	Toplam	8892.45	309			
	4	22	10.14	4.48						
	Diğer	20	13.00	4.87						
	Toplam	310	11.56	5.36						
Cinsel İstismar	1	200	6.73	2.69	G.Arası	19.31	4	4.83	0.73	0.572
	2	42	6.50	2.57	G.İçi	2018.17	305	6.62		
	3	26	6.46	2.64	Toplam	2037.48	309			
	4	22	5.86	1.64						
	Diğer	20	6.20	2.04						
	Toplam	310	6.58	2.57						

Dışadönüklük	1	200	2.24	0.53	G.Arası	1.73	4	0.43	1.38	0.242
	2	42	2.34	0.59	G.İçi	95.56	305	0.31		
	3	26	2.26	0.65	Toplam	97.29	309			
	4	22	2.51	0.53						
	Diğer	20	2.21	0.72						
	Toplam	310	2.27	0.56						
Yumuşakbaşlılık/Geçimlilik	1	200	2.41	0.50	G.Arası	0.73	4	0.18	0.64	0.634
	2	42	2.42	0.59	G.İçi	87.19	305	0.29		
	3	26	2.54	0.55	Toplam	87.92	309			
	4	22	2.38	0.60						
	Diğer	20	2.55	0.65						
	Toplam	310	2.43	0.53						
Öz-Denetim/Sorumluluk	1	200	2.31	0.53	G.Arası	0.63	4	0.16	0.56	0.690
	2	42	2.32	0.63	G.İçi	85.24	305	0.28		
	3	26	2.32	0.51	Toplam	85.87	309			
	4	22	2.41	0.37						
	Diğer	20	2.17	0.40						
	Toplam	310	2.31	0.53						
Duygusal Tutarsızlık	1	200	2.01	0.77	G.Arası	6.32	4	1.58	2.35	0.054
	2	42	1.62	0.95	G.İçi	205.01	305	0.67		
	3	26	1.99	0.97	Toplam	211.33	309			
	4	22	2.11	0.80						
	Diğer	20	1.79	0.81						
	Toplam	310	1.95	0.83						
Gelişime Açıklık	1	200	2.80	0.54	G.Arası	0.17	4	0.04	0.14	0.969
	2	42	2.83	0.66	G.İçi	96.32	305	0.32		
	3	26	2.73	0.61	Toplam	96.50	309			
	4	22	2.81	0.58						
	Diğer	20	2.78	0.45						
	Toplam	310	2.80	0.56						
Özgünlük Ölçeği-Kısa Formu	1	200	117.50	30.76	G.Arası	7022.46	4	1755.61	1.68	0.155
	2	42	105.83	36.22	G.İçi	319206.51	305	1046.58		
	3	26	119.69	32.95	Toplam	326228.97	309			
	4	22	125.14	29.65						
	Diğer	20	113.85	40.73						
	Toplam	310	116.41	32.49						
İlişkisel Özgünlük	1	200	37.47	10.73	G.Arası	648.44	4	162.11	1.30	0.272
	2	42	33.88	13.21	G.İçi	38167.84	305	125.14		
	3	26	38.15	11.06	Toplam	38816.27	309			
	4	22	39.64	9.24						
	Diğer	20	36.20	13.11						
	Toplam	310	37.11	11.21						
Yansızlık	1	200	27.53	8.88	G.Arası	945.75	4	236.44	2.93	0.021*
	2	42	22.86	7.90	G.İçi	24645.22	305	80.80		
	3	26	27.15	9.32	Toplam	25590.97	309			
	4	22	29.77	10.12						
	Diğer	20	27.05	10.41						
	Toplam	310	26.99	9.10						
Farkındalık	1	200	26.31	7.45	G.Arası	328.81	4	82.20	1.36	0.249
	2	42	24.26	8.61	G.İçi	18497.97	305	60.65		
	3	26	27.62	8.08	Toplam	18826.78	309			
	4	22	28.50	6.58						
	Diğer	20	25.90	9.88						
	Toplam	310	26.27	7.81						
Özgün Davranış	1	200	26.21	7.30	G.Arası	147.35	4	36.84	0.63	0.643
	2	42	24.83	8.52	G.İçi	17907.11	305	58.71		
	3	26	26.77	7.91	Toplam	18054.45	309			
	4	22	27.23	6.98						
	Diğer	20	24.70	9.61						
	Toplam	310	26.04	7.64						

* $p<0.05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Çocukluk çağı travmaları ölçeği, duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal, cinsel istismar, dışadönüklük, yumuşakbaşlılık/geçimlilik, öz-denetim/sorumluluk, duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık, özgünlük ölçeği-kısa formu, ilişkisel özgünlük, farkındalık, özgün davranış alt boyutu sınıf durumu üzerinden kıyaslandığında ölçeklerden alınan ortalama değerler arasında anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$).

Yansızlık alt ölçeğinden ($F(4.305)=2.93$, $p<0.05$) elde edilen puanlar sınıf durumuyla kıyaslandığında ortalamalar arası anlamlı farklılık bulunmuştur. Levene's testi sonucu grup varyanslarının homojen dağıldığı tespit edilmiş ($p>0.05$), Tukey bulgularına bakıldığında, 1.sınıfa ve 4.sınıfa gidenlerin aldığı puanların 2.sınıfa gidenlere göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 8. Anne eğitim durumuna göre çocukluk çağı travmaları ölçeği, özgünlük ölçeği-kısa formu, beş faktör kişilik envanterinin karşılaştırılması

		n	$\bar{X}$	Ss.	Var. K.	K.T	Sd.	K.O	F	p
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	Okur-yazar değil	12	39.92	13.71	G.Arası	945.16	4	236.29	1.42	0.229
	İlkokul/Ortaokul	101	40.99	13.74	G.İçi	50928.83	305	166.98		
	Lise	62	38.66	13.04	Toplam	51873.99	309			
	Üniversite	115	43.35	11.92						
	Yüksek Lisans/Doktora+	20	41.55	13.38						
	Toplam	310	41.39	12.96						
Duygusal İstismar	Okur-yazar değil	12	7.50	2.39	G.Arası	147.48	4	36.87	2.95	0.020*
	İlkokul/Ortaokul	101	8.12	3.32	G.İçi	3811.76	305	12.50		
	Lise	62	8.37	3.81	Toplam	3959.24	309			
	Üniversite	115	9.58	3.66						
	Yüksek Lisans/Doktora+	20	8.75	3.52						
	Toplam	310	8.73	3.58						
Fiziksel İstismar	Okur-yazar değil	12	5.17	0.39	G.Arası	112.73	4	28.18	3.62	0.007*
	İlkokul/Ortaokul	101	6.22	2.44	G.İçi	2373.14	305	7.78		
	Lise	62	6.55	2.80	Toplam	2485.87	309			
	Üniversite	115	7.42	3.20						
	Yüksek Lisans/Doktora+	20	6.55	2.65						
	Toplam	310	6.71	2.84						
Fiziksel İhmal	Okur-yazar değil	12	8.92	5.43	G.Arası	47.15	4	11.79	1.17	0.322
	İlkokul/Ortaokul	101	7.90	3.31	G.İçi	3063.37	305	10.04		
	Lise	62	7.15	2.97	Toplam	3110.52	309			
	Üniversite	115	8.00	2.85						
	Yüksek Lisans/Doktora+	20	7.75	3.04						
	Toplam	310	7.82	3.17						
Duygusal İhmal	Okur-yazar değil	12	11.92	6.33	G.Arası	217.60	4	54.40	1.91	0.108
	İlkokul/Ortaokul	101	12.28	5.98	G.İçi	8674.85	305	28.44		
	Lise	62	9.95	4.43	Toplam	8892.45	309			
	Üniversite	115	11.72	5.04						
	Yüksek Lisans/Doktora+	20	11.75	5.45						
	Toplam	310	11.56	5.36						
Cinsel İstismar	Okur-yazar değil	12	6.42	3.37	G.Arası	2.51	4	0.63	0.09	0.984
	İlkokul/Ortaokul	101	6.48	2.38	G.İçi	2034.97	305	6.67		
	Lise	62	6.65	2.59	Toplam	2037.48	309			
	Üniversite	115	6.63	2.52						

	Yüksek Lisans/Doktora+	20	6.75	3.31						
	Toplam	310	6.58	2.57						
Dışadönüklük	Okur-yazar değil	12	2.14	0.38	G.Arası	1.07	4	0.27	0.85	0.496
	İlkokul/Ortaokul	101	2.21	0.58	G.İçi	96.22	305	0.32		
	Lise	62	2.31	0.55	Toplam	97.29	309			
	Üniversite	115	2.30	0.55						
	Yüksek Lisans/Doktora+	20	2.40	0.67						
	Toplam	310	2.27	0.56						
Yumuşakbaşlılık/Geçimlilik	Okur-yazar değil	12	2.46	0.37	G.Arası	1.30	4	0.32	1.14	0.337
	İlkokul/Ortaokul	101	2.39	0.55	G.İçi	86.63	305	0.28		
	Lise	62	2.36	0.53	Toplam	87.92	309			
	Üniversite	115	2.47	0.51						
	Yüksek Lisans/Doktora+	20	2.61	0.63						
	Toplam	310	2.43	0.53						
Öz-Denetim/Sorumluluk	Okur-yazar değil	12	2.50	0.62	G.Arası	0.61	4	0.15	0.55	0.699
	İlkokul/Ortaokul	101	2.27	0.53	G.İçi	85.25	305	0.28		
	Lise	62	2.30	0.54	Toplam	85.87	309			
	Üniversite	115	2.33	0.51						
	Yüksek Lisans/Doktora+	20	2.33	0.51						
	Toplam	310	2.31	0.53						
Duygusal Tutarsızlık	Okur-yazar değil	12	1.72	0.96	G.Arası	3.93	4	0.98	1.44	0.219
	İlkokul/Ortaokul	101	1.91	0.85	G.İçi	207.40	305	0.68		
	Lise	62	1.80	0.86	Toplam	211.33	309			
	Üniversite	115	2.05	0.78						
	Yüksek Lisans/Doktora+	20	2.10	0.75						
	Toplam	310	1.95	0.83						
Gelişime Açıklık	Okur-yazar değil	12	2.73	0.58	G.Arası	1.01	4	0.25	0.81	0.520
	İlkokul/Ortaokul	101	2.78	0.57	G.İçi	95.48	305	0.31		
	Lise	62	2.90	0.57	Toplam	96.50	309			
	Üniversite	115	2.76	0.53						
	Yüksek Lisans/Doktora+	20	2.88	0.60						
	Toplam	310	2.80	0.56						
Özgünlük Ölçeği-Kısa Formu	Okur-yazar değil	12	112.67	29.83	G.Arası	1478.27	4	369.57	0.35	0.846
	İlkokul/Ortaokul	101	113.70	34.05	G.İçi	324750.70	305	1064.76		
	Lise	62	117.94	29.61	Toplam	326228.97	309			
	Üniversite	115	117.80	33.04						
	Yüksek Lisans/Doktora+	20	119.60	33.30						
	Toplam	310	116.41	32.49						
İlişkisel Özgünlük	Okur-yazar değil	12	35.83	10.31	G.Arası	365.55	4	91.39	0.72	0.575
	İlkokul/Ortaokul	101	36.08	11.50	G.İçi	38450.73	305	126.07		
	Lise	62	38.61	10.12	Toplam	38816.27	309			
	Üniversite	115	36.96	11.58						
	Yüksek Lisans/Doktora+	20	39.30	11.50						
	Toplam	310	37.11	11.21						
Yansızlık	Okur-yazar değil	12	26.33	7.52	G.Arası	192.26	4	48.07	0.58	0.679
	İlkokul/Ortaokul	101	26.10	9.61	G.İçi	25398.71	305	83.27		
	Lise	62	27.03	9.13	Toplam	25590.97	309			
	Üniversite	115	27.92	8.97						
	Yüksek Lisans/Doktora+	20	26.40	8.27						
	Toplam	310	26.99	9.10						
Farkındalık	Okur-yazar değil	12	25.75	7.25	G.Arası	103.62	4	25.91	0.42	0.793
	İlkokul/Ortaokul	101	25.64	7.96	G.İçi	18723.15	305	61.39		
	Lise	62	26.24	7.11	Toplam	18826.78	309			
	Üniversite	115	26.62	7.96						
	Yüksek Lisans/Doktora+	20	27.80	8.86						
	Toplam	310	26.27	7.81						
Özgün Davranış	Okur-yazar değil	12	24.75	7.30	G.Arası	30.63	4	7.66	0.13	0.972
	İlkokul/Ortaokul	101	25.88	8.06	G.İçi	18023.83	305	59.09		
	Lise	62	26.05	7.20	Toplam	18054.45	309			
	Üniversite	115	26.30	7.60						

Yüksek Lisans/Doktora+	20	26.10	7.93
Toplam	310	26.04	7.64

* $p<0.05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Çocukluk çağı travmaları ölçeği, fiziksel ihmal, duygusal ihmal, cinsel istismar, dışadönüklük, yumuşakbaşlılık/geçimlilik, öz-denetim/sorumluluk, duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık, özgünlük ölçeği-kısa formu, ilişkisel özgünlük, yansızlık, farkındalık, özgün davranış alt boyutu anne eğitim durumuna değişkenini üzerinden kıyaslandığında ölçeklerden alınan ortalama değerler arası anlamlılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Duygusal istismar alt ölçeğine bakıldığında ($F(4.305)=2.95$, $p<0.05$) elde edilen değerler anne eğitim durumuyla kıyaslandığında ortalamalar arası anlamlı farklılık bulunmuştur. Grup varyanslarının homojen dağılım sergilediği Levene's testi ile tespit edilmiştir ($p>0.05$). Tukey bulguları incelediğinde, üniversite mezunu olanların aldığı puanların ilkökul/ortaokul mezunu olanlardan daha yüksek olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Fiziksel İstismar alt ölçeğinden ($F(4.305)=3.62$, $p<0.05$) elde edilen değerler anne eğitim durumuyla kıyaslandığında ortalamalar arası anlamlılık tespit edilmiştir. Levene's testi uygulandıktan sonra grupların varyanslarının homojen dağılmadığı bilgisine ulaşılmıştır ($p<0.05$). Post hoc testinin varyans homejenliği sağlanmadığında yapılan Games-Howell testi sonuçlarına göre, üniversite mezunu olanların aldığı değerlerin ilkökul/ortaokul mezunu olanlardan daha yüksek olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Tablo 9. Baba eğitim durumuna göre çocukluk çağı travmaları ölçeği, özgünlük ölçeği-kısa formu, beş faktör kişilik envanterinin karşılaştırılması

		n	$\bar{X}$	Ss.	Var. K.	K.T	Sd.	K.O	F	p
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	İlkokul/Ortaokul	70	40.96	13.75	G.Arası	505.05	3	168.35	1.00	0.392
	Lise	72	39.35	12.61	G.İçi	51368.93	306	167.87		
	Üniversite	132	42.51	12.74	Toplam	51873.99	309			
	Yüksek Lisans/Doktora+	36	42.25	12.83						
	Toplam	310	41.39	12.96						
Duygusal İstismar	İlkokul/Ortaokul	70	8.10	3.59	G.Arası	138.96	3	46.32	3.71	0.012*
	Lise	72	7.96	3.17	G.İçi	3820.28	306	12.48		
	Üniversite	132	9.20	3.58	Toplam	3959.24	309			
	Yüksek Lisans/Doktora+	36	9.78	3.91						
	Toplam	310	8.73	3.58						
Fiziksel İstismar	İlkokul/Ortaokul	70	5.96	2.16	G.Arası	68.24	3	22.75	2.88	0.036*
	Lise	72	6.53	2.92	G.İçi	2417.63	306	7.90		
	Üniversite	132	7.13	3.03	Toplam	2485.87	309			
	Yüksek Lisans/Doktora+	36	7.00	2.86						
	Toplam	310	6.71	2.84						
Fiziksel İhmal	İlkokul/Ortaokul	70	8.23	3.93	G.Arası	29.80	3	9.93	0.99	0.399

	Lise	72	7.40	3.11	G.İçi	3080.72	306	10.07		
	Üniversite	132	7.92	2.89	Toplam	3110.52	309			
	Yüksek Lisans/Doktora+	36	7.47	2.58						
	Toplam	310	7.82	3.17						
Duygusal İhmal	İlkokul/Ortaokul	70	12.50	5.87	G.Arası	82.00	3	27.33	0.95	0.417
	Lise	72	11.15	5.31	G.İçi	8810.46	306	28.79		
	Üniversite	132	11.33	5.20	Toplam	8892.45	309			
	Yüksek Lisans/Doktora+	36	11.36	5.03						
	Toplam	310	11.56	5.36						
Cinsel İstismar	İlkokul/Ortaokul	70	6.17	2.30	G.Arası	33.57	3	11.19	1.71	0.165
	Lise	72	6.31	2.20	G.İçi	2003.91	306	6.55		
	Üniversite	132	6.93	2.74	Toplam	2037.48	309			
	Yüksek Lisans/Doktora+	36	6.64	3.01						
	Toplam	310	6.58	2.57						
Dışadönüklük	İlkokul/Ortaokul	70	2.21	0.54	G.Arası	1.30	3	0.43	1.39	0.247
	Lise	72	2.38	0.59	G.İçi	95.99	306	0.31		
	Üniversite	132	2.24	0.56	Toplam	97.29	309			
	Yüksek Lisans/Doktora+	36	2.31	0.52						
	Toplam	310	2.27	0.56						
Yumuşakbaşlılık/Geçimlilik	İlkokul/Ortaokul	70	2.38	0.53	G.Arası	0.36	3	0.12	0.41	0.743
	Lise	72	2.42	0.57	G.İçi	87.57	306	0.29		
	Üniversite	132	2.45	0.53	Toplam	87.92	309			
	Yüksek Lisans/Doktora+	36	2.49	0.51						
	Toplam	310	2.43	0.53						
Öz-Denetim/Sorumluluk	İlkokul/Ortaokul	70	2.28	0.55	G.Arası	0.11	3	0.04	0.13	0.941
	Lise	72	2.32	0.56	G.İçi	85.76	306	0.28		
	Üniversite	132	2.33	0.52	Toplam	85.87	309			
	Yüksek Lisans/Doktora+	36	2.31	0.45						
	Toplam	310	2.31	0.53						
Duygusal Tutarsızlık	İlkokul/Ortaokul	70	1.78	0.86	G.Arası	4.70	3	1.57	2.32	0.075
	Lise	72	1.87	0.93	G.İçi	206.63	306	0.68		
	Üniversite	132	2.01	0.76	Toplam	211.33	309			
	Yüksek Lisans/Doktora+	36	2.17	0.72						
	Toplam	310	1.95	0.83						
Gelişime Açıklık	İlkokul/Ortaokul	70	2.81	0.60	G.Arası	0.43	3	0.14	0.45	0.715
	Lise	72	2.84	0.55	G.İçi	96.07	306	0.31		
	Üniversite	132	2.76	0.55	Toplam	96.50	309			
	Yüksek Lisans/Doktora+	36	2.85	0.55						
	Toplam	310	2.80	0.56						
Özgünlük Ölçeği-Kısa Formu	İlkokul/Ortaokul	70	112.19	34.17	G.Arası	2871.63	3	957.21	0.91	0.439
	Lise	72	117.21	32.03	G.İçi	323357.34	306	1056.72		
	Üniversite	132	116.41	32.48	Toplam	326228.97	309			
	Yüksek Lisans/Doktora+	36	123.03	30.13						
	Toplam	310	116.41	32.49						
İlişkisel Özgünlük	İlkokul/Ortaokul	70	36.06	11.62	G.Arası	217.11	3	72.37	0.57	0.633
	Lise	72	36.96	10.91	G.İçi	38599.16	306	126.14		
	Üniversite	132	37.22	11.46	Toplam	38816.27	309			
	Yüksek Lisans/Doktora+	36	39.06	10.17						
	Toplam	310	37.11	11.21						
Yansızlık	İlkokul/Ortaokul	70	25.60	9.39	G.Arası	262.55	3	87.52	1.06	0.367
	Lise	72	27.46	9.66	G.İçi	25328.42	306	82.77		
	Üniversite	132	26.99	8.65	Toplam	25590.97	309			
	Yüksek Lisans/Doktora+	36	28.75	8.95						
	Toplam	310	26.99	9.10						
Farkındalık	İlkokul/Ortaokul	70	25.03	7.83	G.Arası	262.07	3	87.36	1.44	0.231
	Lise	72	26.53	7.54	G.İçi	18564.71	306	60.67		
	Üniversite	132	26.23	7.80	Toplam	18826.78	309			
	Yüksek Lisans/Doktora+	36	28.31	8.17						
	Toplam	310	26.27	7.81						
Özgün Davranış	İlkokul/Ortaokul	70	25.50	8.27	G.Arası	52.34	3	17.45	0.30	0.828
	Lise	72	26.26	7.68	G.İçi	18002.11	306	58.83		

Üniversite	132	25.97	7.54	Toplam	18054.45	309
Yüksek Lisans/Doktora+	36	26.92	6.86			
Toplam	310	26.04	7.64			

* $p < 0.05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Çocukluk çağı travmaları ölçeği, fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal, yumuşakbaşlılık/geçimlilik, öz-denetim/sorumluluk, dışadönüklük, duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık, özgünlük ölçeği-kısa formu, ilişkisel özgünlük, yansızlık, farkındalık, özgün davranış alt boyutu baba eğitim durumuna değişkenini üzerinden kıyaslandığında ölçeklerden alınan ortalama puanların arasında anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı saptanmıştır ($p > 0.05$).

Duygusal İstismar alt ölçeğinden ($F(3.306)=3.71$, $p < 0.05$) elde edilen değerler baba eğitim durumuna göre kıyaslandığında ortalamalar arası anlamlı farklılık bulunmuş ve Levene's testi ile grup varyanslarının homojen dağılımının olduğu tespit edilmiştir ($p > 0.05$). Tukey verilerine bakıldığında, yüksek lisans/doktora+ mezunu olanların aldığı puanların lise ve ilkokul/ortaokul mezunu olanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Fiziksel İstismar alt ölçeğinden ($F(3.306)=2.88$, $p < 0.05$) elde edilen veriler baba eğitim durumuyla kıyaslandığında ortalamalar arası anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiş, Levene's testi uygulanmış ve grupların varyanslarının homojen dağılmadığı bilgisine ulaşılmıştır ($p < 0.05$). Post hoc testinin varyans homejenliği sağlamaması durumunda yapılan Games-Howell testi sonuçlarına göre ise, üniversite mezunu olanların aldığı puanların ilkokul/ortaokul mezunu olanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 10. Kaçınıcı sırada çocuk olmasına göre çocukluk çağı travmaları ölçeği, özgünlük ölçeği-kısa formu, beş faktör kişilik envanterinin karşılaştırılması

		n	$\bar{X}$	Ss.	Var. K.	K.T	Sd.	K.O	F	p
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	İlk çocuğum	122	41.35	12.94	G.Arası	1478.98	4	369.74	2.24	0.065
	2	100	39.24	12.65	G.İçi	50395.01	305	165.23		
	3	40	43.38	14.11	Toplam	51873.99	309			
	4	22	47.64	12.77						
	5 ve üstü	26	41.54	11.13						
	Toplam	310	41.39	12.96						
Duygusal İstismar	İlk çocuğum	122	8.75	3.66	G.Arası	94.85	4	23.71	1.87	0.115
	2	100	8.05	3.20	G.İçi	3864.39	305	12.67		
	3	40	9.58	4.06	Toplam	3959.24	309			
	4	22	9.36	2.85						
	5 ve üstü	26	9.38	4.08						
	Toplam	310	8.75	3.66						

	Toplam	310	8.73	3.58						
Fiziksel İstismar	İlk çocuğum	122	6.81	2.93	G.Arası	33.58	4	8.40	1.04	0.385
	2	100	6.42	2.71	G.İçi	2452.29	305	8.04		
	3	40	6.70	2.80	Toplam	2485.87	309			
	4	22	7.73	3.40						
	5 ve üstü	26	6.50	2.34						
	Toplam	310	6.71	2.84						
Fiziksel İhmal	İlk çocuğum	122	7.75	3.29	G.Arası	80.69	4	20.17	2.03	0.090
	2	100	7.48	3.13	G.İçi	3029.83	305	9.93		
	3	40	8.33	3.25	Toplam	3110.52	309			
	4	22	9.36	3.26						
	5 ve üstü	26	7.35	2.15						
	Toplam	310	7.82	3.17						
Duygusal İhmal	İlk çocuğum	122	11.56	5.37	G.Arası	268.74	4	67.18	2.38	0.052
	2	100	10.79	5.45	G.İçi	8623.72	305	28.27		
	3	40	11.70	5.04	Toplam	8892.45	309			
	4	22	14.64	5.37						
	5 ve üstü	26	11.69	4.87						
	Toplam	310	11.56	5.36						
Cinsel İstismar	İlk çocuğum	122	6.48	2.60	G.Arası	11.63	4	2.91	0.44	0.781
	2	100	6.50	2.42	G.İçi	2025.85	305	6.64		
	3	40	7.08	3.10	Toplam	2037.48	309			
	4	22	6.55	2.28						
	5 ve üstü	26	6.62	2.38						
	Toplam	310	6.58	2.57						
Dışadönüklük	İlk çocuğum	122	2.26	0.55	G.Arası	1.44	4	0.36	1.14	0.336
	2	100	2.36	0.57	G.İçi	95.85	305	0.31		
	3	40	2.18	0.57	Toplam	97.29	309			
	4	22	2.17	0.55						
	5 ve üstü	26	2.21	0.57						
	Toplam	310	2.27	0.56						
Yumuşakbaşlılık/Geçimlilik	İlk çocuğum	122	2.40	0.55	G.Arası	0.36	4	0.09	0.32	0.868
	2	100	2.44	0.50	G.İçi	87.56	305	0.29		
	3	40	2.51	0.58	Toplam	87.92	309			
	4	22	2.39	0.50						
	5 ve üstü	26	2.45	0.58						
	Toplam	310	2.43	0.53						
Öz-Denetim/Sorumluluk	İlk çocuğum	122	2.31	0.56	G.Arası	0.60	4	0.15	0.53	0.712
	2	100	2.32	0.49	G.İçi	85.27	305	0.28		
	3	40	2.25	0.53	Toplam	85.87	309			
	4	22	2.24	0.46						
	5 ve üstü	26	2.43	0.57						
	Toplam	310	2.31	0.53						
Duygusal Tutarsızlık	İlk çocuğum	122	2.05	0.86	G.Arası	2.51	4	0.63	0.92	0.455
	2	100	1.84	0.75	G.İçi	208.82	305	0.68		
	3	40	1.91	0.93	Toplam	211.33	309			
	4	22	1.89	0.80						
	5 ve üstü	26	1.99	0.85						
	Toplam	310	1.95	0.83						
Gelişime Açıklık	İlk çocuğum	122	2.86	0.52	G.Arası	2.45	4	0.61	1.98	0.097
	2	100	2.80	0.56	G.İçi	94.05	305	0.31		
	3	40	2.71	0.60	Toplam	96.50	309			
	4	22	2.54	0.61						
	5 ve üstü	26	2.89	0.56						
	Toplam	310	2.80	0.56						
Özgünlük Ölçeği-Kısa Formu	İlk çocuğum	122	118.60	32.15	G.Arası	5863.49	4	1465.87	1.40	0.235
	2	100	114.40	32.14	G.İçi	320365.48	305	1050.38		
	3	40	115.18	32.18	Toplam	326228.97	309			
	4	22	105.18	33.28						
	5 ve üstü	26	125.27	34.28						
	Toplam	310								

	Toplam	310	116.41	32.49						
İlişkisel Özgünlük	İlk çocuğum	122	37.64	10.75	G.Arası	509.48	4	127.37	1.01	0.400
	2	100	36.89	11.35	G.İçi	38306.79	305	125.60		
	3	40	37.20	11.48	Toplam	38816.27	309			
	4	22	32.91	12.27						
	5 ve üstü	26	38.88	11.40						
	Toplam	310	37.11	11.21						
Yansızlık	İlk çocuğum	122	27.34	9.30	G.Arası	461.69	4	115.42	1.40	0.234
	2	100	25.97	8.69	G.İçi	25129.28	305	82.39		
	3	40	26.83	9.25	Toplam	25590.97	309			
	4	22	25.86	8.37						
	5 ve üstü	26	30.46	9.78						
	Toplam	310	26.99	9.10						
Farkındalık	İlk çocuğum	122	26.84	7.71	G.Arası	246.37	4	61.59	1.01	0.402
	2	100	25.78	7.80	G.İçi	18580.41	305	60.92		
	3	40	25.90	7.69	Toplam	18826.78	309			
	4	22	24.05	8.64						
	5 ve üstü	26	27.88	7.69						
	Toplam	310	26.27	7.81						
Özgün Davranış	İlk çocuğum	122	26.77	7.79	G.Arası	499.09	4	124.77	2.17	0.073
	2	100	25.76	7.46	G.İçi	17555.37	305	57.56		
	3	40	25.25	7.53	Toplam	18054.45	309			
	4	22	22.36	6.91						
	5 ve üstü	26	28.04	7.74						
	Toplam	310	26.04	7.64						

* $p < 0.05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Çocukluk çağı travmaları ölçeği duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal, fiziksel ihmal, cinsel istismar, yumuşakbaşlılık/geçimlilik, dışadönüklük, öz-denetim/sorumluluk, duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık, özgünlük ölçeği-kısa formu, ilişkisel özgünlük, yansızlık, farkındalık, özgün davranış alt boyutu kaçınıcı sırada çocuk olma durumu değişkeni üzerinden incelendiğinde ölçeklerden alınan ortalama değerler arası anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p > 0.05$).

Tablo 11. Ekonomik gelir durumuna göre çocukluk çağı travmaları ölçeği, özgünlük ölçeği-kısa formu, beş faktör kişilik envanterinin karşılaştırılması

		n	$\bar{X}$	Ss.	Var. K.	K.T	Sd.	K.O	F	p
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	0-3000 TL	55	40.76	12.17	G.Arası	257.68	4	64.42	0.38	0.822
	3001-5000 TL	64	41.78	14.87	G.İçi	51616.31	305	169.23		
	5001-7000 TL	61	42.97	13.13	Toplam	51873.99	309			
	7001-9000 TL	31	40.06	11.70						
	9001 TL ve üzeri	99	40.94	12.47						
	Toplam	310	41.39	12.96						
Duygusal İstismar	0-3000 TL	55	8.05	3.32	G.Arası	47.82	4	11.95	0.93	0.446
	3001-5000 TL	64	8.56	3.80	G.İçi	3911.42	305	12.82		
	5001-7000 TL	61	9.08	3.97	Toplam	3959.24	309			
	7001-9000 TL	31	8.48	2.68						
	9001 TL ve üzeri	99	9.07	3.56						
	Toplam	310	8.73	3.58						
Fiziksel İstismar	0-3000 TL	55	6.24	2.49	G.Arası	17.81	4	4.45	0.55	0.699
	3001-5000 TL	64	6.70	3.00	G.İçi	2468.06	305	8.09		
	5001-7000 TL	61	6.84	3.09	Toplam	2485.87	309			
	7001-9000 TL	31	7.06	3.03						
	9001 TL ve üzeri	99	6.79	2.70						
	Toplam	310	6.71	2.84						

Fiziksel İhmal	0-3000 TL	55	8.25	3.68	G.Arası	42.07	4	10.52	1.05	0.384
	3001-5000 TL	64	8.08	3.43	G.İçi	3068.45	305	10.06		
	5001-7000 TL	61	8.03	3.32	Toplam	3110.52	309			
	7001-9000 TL	31	7.19	2.40						
	9001 TL ve üzeri	99	7.46	2.79						
	Toplam	310	7.82	3.17						
Duygusal İhmal	0-3000 TL	55	12.35	5.26	G.Arası	161.74	4	40.43	1.41	0.230
	3001-5000 TL	64	11.44	5.83	G.İçi	8730.72	305	28.63		
	5001-7000 TL	61	12.52	6.29	Toplam	8892.45	309			
	7001-9000 TL	31	10.68	3.71						
	9001 TL ve üzeri	99	10.88	4.85						
	Toplam	310	11.56	5.36						
Cinsel İstismar	0-3000 TL	55	5.87	1.72	G.Arası	41.86	4	10.47	1.60	0.174
	3001-5000 TL	64	7.00	3.18	G.İçi	1995.62	305	6.54		
	5001-7000 TL	61	6.49	2.21	Toplam	2037.48	309			
	7001-9000 TL	31	6.65	2.39						
	9001 TL ve üzeri	99	6.74	2.74						
	Toplam	310	6.58	2.57						
Dışadönüklük	0-3000 TL	55	2.26	0.55	G.Arası	1.04	4	0.26	0.83	0.510
	3001-5000 TL	64	2.36	0.51	G.İçi	96.25	305	0.32		
	5001-7000 TL	61	2.18	0.59	Toplam	97.29	309			
	7001-9000 TL	31	2.26	0.60						
	9001 TL ve üzeri	99	2.29	0.56						
	Toplam	310	2.27	0.56						
Yumuşakbaşlılık-Geçimlilik	0-3000 TL	55	2.34	0.51	G.Arası	1.39	4	0.35	1.23	0.300
	3001-5000 TL	64	2.51	0.51	G.İçi	86.53	305	0.28		
	5001-7000 TL	61	2.39	0.54	Toplam	87.92	309			
	7001-9000 TL	31	2.35	0.39						
	9001 TL ve üzeri	99	2.48	0.59						
	Toplam	310	2.43	0.53						
Öz-Denetim/Sorumluluk	0-3000 TL	55	2.29	0.55	G.Arası	1.71	4	0.43	1.55	0.187
	3001-5000 TL	64	2.46	0.54	G.İçi	84.16	305	0.28		
	5001-7000 TL	61	2.28	0.54	Toplam	85.87	309			
	7001-9000 TL	31	2.28	0.43						
	9001 TL ve üzeri	99	2.26	0.52						
	Toplam	310	2.31	0.53						
Duygusal Tutarsızlık	0-3000 TL	55	1.88	0.86	G.Arası	0.91	4	0.23	0.33	0.859
	3001-5000 TL	64	2.02	0.90	G.İçi	210.42	305	0.69		
	5001-7000 TL	61	1.99	0.86	Toplam	211.33	309			
	7001-9000 TL	31	1.98	0.72						
	9001 TL ve üzeri	99	1.90	0.78						
	Toplam	310	1.95	0.83						
Gelişime Açıklık	0-3000 TL	55	2.76	0.53	G.Arası	2.01	4	0.50	1.62	0.169
	3001-5000 TL	64	2.95	0.56	G.İçi	94.49	305	0.31		
	5001-7000 TL	61	2.78	0.65	Toplam	96.50	309			
	7001-9000 TL	31	2.69	0.59						
	9001 TL ve üzeri	99	2.77	0.49						
	Toplam	310	2.80	0.56						
Özgünlük Ölçeği-Kısa Formu	0-3000 TL	55	115.62	32.85	G.Arası	3484.29	4	871.07	0.82	0.511
	3001-5000 TL	64	114.81	38.82	G.İçi	322744.68	305	1058.18		
	5001-7000 TL	61	115.84	32.50	Toplam	326228.97	309			
	7001-9000 TL	31	109.19	31.19						
	9001 TL ve üzeri	99	120.49	28.03						
	Toplam	310	116.41	32.49						
İlişkisel Özgünlük	0-3000 TL	55	35.51	10.91	G.Arası	434.84	4	108.71	0.86	0.486
	3001-5000 TL	64	37.91	13.64	G.İçi	38381.43	305	125.84		
	5001-7000 TL	61	36.74	11.21	Toplam	38816.27	309			
	7001-9000 TL	31	35.26	10.91						
	9001 TL ve üzeri	99	38.29	9.64						
	Toplam	310	37.11	11.21						

Yansızlık	0-3000 TL	55	27.51	9.31	G.Arası	371.83	4	92.96	1.12	0.345
	3001-5000 TL	64	25.72	10.49	G.İçi	25219.14	305	82.69		
	5001-7000 TL	61	27.21	8.80	Toplam	25590.97	309			
	7001-9000 TL	31	24.87	8.27						
	9001 TL ve üzeri	99	28.05	8.40						
	Toplam	310	26.99	9.10						
Farkındalık	0-3000 TL	55	26.25	8.01	G.Arası	194.67	4	48.67	0.80	0.528
	3001-5000 TL	64	25.20	8.54	G.İçi	18632.11	305	61.09		
	5001-7000 TL	61	26.23	8.09	Toplam	18826.78	309			
	7001-9000 TL	31	25.39	7.38						
	9001 TL ve üzeri	99	27.26	7.15						
	Toplam	310	26.27	7.81						
Özgün Davranış	0-3000 TL	55	26.35	7.77	G.Arası	258.71	4	64.68	1.11	0.353
	3001-5000 TL	64	25.98	9.18	G.İçi	17795.74	305	58.35		
	5001-7000 TL	61	25.66	7.61	Toplam	18054.45	309			
	7001-9000 TL	31	23.68	7.43						
	9001 TL ve üzeri	99	26.89	6.47						
	Toplam	310	26.04	7.64						

* $p < 0.05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Çocukluk çağı travmaları ölçeği, fiziksel, duygusal ihmal, duygusal, fiziksel ve cinsel istismar, dışadönüklük, öz-denetim/sorumluluk, yumuşakbaşlılık/geçimlilik, gelişime açıklık, duygusal tutarsızlık, özgünlük ölçeği-kısa formu, ilişkisel özgünlük, yansızlık, farkındalık, özgün davranış alt boyutu ekonomik gelir durumu üzerinden kıyaslandığında ölçeklerde bulunan ortalama değerlerin arasında anlamlı düzeyde farklılığın olmadığı bulunmuştur ($p > 0.05$).

Tablo 12. Yaşamından memnun olma durumuna göre çocukluk çağı travmaları ölçeği, özgünlük ölçeği-kısa formu, beş faktör kişilik envanterinin karşılaştırılması

		n	$\bar{X}$	Ss.	Var. K.	K.T	Sd.	K.O	F	p
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	Hiç Memnun Değilim	19	50.47	14.73	G.Arası	4909.98	4	1227.49	7.97	0.000*
	Memnun Değilim	28	49.64	11.96	G.İçi	46964.01	305	153.98		
	Orta	109	41.27	13.27	Toplam	51873.99	309			
	Memnunum	110	37.78	11.35						
	Çok Memnunum	44	41.57	11.96						
	Toplam	310	41.39	12.96						
Duygusal İstismar	Hiç Memnun Değilim	19	9.37	3.53	G.Arası	287.55	4	71.89	5.97	0.000*
	Memnun Değilim	28	11.29	4.53	G.İçi	3671.69	305	12.04		
	Orta	109	8.94	3.77	Toplam	3959.24	309			
	Memnunum	110	7.82	3.07						
	Çok Memnunum	44	8.59	2.79						
	Toplam	310	8.73	3.58						
Fiziksel İstismar	Hiç Memnun Değilim	19	7.47	3.45	G.Arası	38.88	4	9.72	1.21	0.306
	Memnun Değilim	28	7.29	3.32	G.İçi	2446.99	305	8.02		
	Orta	109	6.70	2.99	Toplam	2485.87	309			
	Memnunum	110	6.34	2.28						
	Çok Memnunum	44	6.98	3.07						
	Toplam	310	6.71	2.84						
Fiziksel İhmal	Hiç Memnun Değilim	19	10.42	4.31	G.Arası	179.08	4	44.77	4.66	0.001*
	Memnun Değilim	28	8.79	2.42	G.İçi	2931.43	305	9.61		
	Orta	109	7.60	3.31	Toplam	3110.52	309			
	Memnunum	110	7.44	2.86						
	Çok Memnunum	44	7.57	2.90						
	Toplam	310	7.82	3.17						
Duygusal İhmal	Hiç Memnun Değilim	19	15.74	6.51	G.Arası	1041.12	4	260.28	10.11	0.000*

	Memnun Değilim	28	15.36	4.94	G.İçi	7851.33	305	25.74		
	Orta	109	11.37	4.82	Toplam	8892.45	309			
	Memnunum	110	9.92	4.74						
	Çok Memnunum	44	11.91	5.84						
	Toplam	310	11.56	5.36						
Cinsel İstismar	Hiç Memnun Değilim	19	7.47	3.32	G.Arası	29.98	4	7.50	1.14	0.338
	Memnun Değilim	28	6.93	2.69	G.İçi	2007.50	305	6.58		
	Orta	109	6.67	2.77	Toplam	2037.48	309			
	Memnunum	110	6.27	2.21						
	Çok Memnunum	44	6.52	2.43						
	Toplam	310	6.58	2.57						
Dışadönüklük	Hiç Memnun Değilim	19	2.18	0.52	G.Arası	0.94	4	0.23	0.74	0.563
	Memnun Değilim	28	2.13	0.67	G.İçi	96.35	305	0.32		
	Orta	109	2.29	0.55	Toplam	97.29	309			
	Memnunum	110	2.28	0.53						
	Çok Memnunum	44	2.32	0.60						
	Toplam	310	2.27	0.56						
Yumuşakbaşlılık/Geçimlilik	Hiç Memnun Değilim	19	2.16	0.59	G.Arası	2.20	4	0.55	1.96	0.101
	Memnun Değilim	28	2.39	0.50	G.İçi	85.72	305	0.28		
	Orta	109	2.40	0.53	Toplam	87.92	309			
	Memnunum	110	2.51	0.51						
	Çok Memnunum	44	2.46	0.57						
	Toplam	310	2.43	0.53						
Öz-Denetim/Sorumluluk	Hiç Memnun Değilim	19	2.11	0.53	G.Arası	3.28	4	0.82	3.03	0.018*
	Memnun Değilim	28	2.14	0.53	G.İçi	82.59	305	0.27		
	Orta	109	2.26	0.52	Toplam	85.87	309			
	Memnunum	110	2.41	0.48						
	Çok Memnunum	44	2.39	0.60						
	Toplam	310	2.31	0.53						
Duygusal Tutarsızlık	Hiç Memnun Değilim	19	2.16	0.90	G.Arası	10.81	4	2.70	4.11	0.003*
	Memnun Değilim	28	2.27	0.92	G.İçi	200.52	305	0.66		
	Orta	109	2.08	0.81	Toplam	211.33	309			
	Memnunum	110	1.76	0.76						
	Çok Memnunum	44	1.79	0.83						
	Toplam	310	1.95	0.83						
Gelişime Açıklık	Hiç Memnun Değilim	19	2.69	0.55	G.Arası	1.91	4	0.48	1.54	0.192
	Memnun Değilim	28	2.78	0.62	G.İçi	94.59	305	0.31		
	Orta	109	2.83	0.55	Toplam	96.50	309			
	Memnunum	110	2.85	0.54						
	Çok Memnunum	44	2.63	0.57						
	Toplam	310	2.80	0.56						
Özgünlük Ölçeği-Kısa Formu	Hiç Memnun Değilim	19	115.84	41.67	G.Arası	1127.63	4	281.91	0.26	0.901
	Memnun Değilim	28	122.36	40.83	G.İçi	325101.34	305	1065.91		
	Orta	109	115.70	31.71	Toplam	326228.97	309			
	Memnunum	110	116.21	28.90						
	Çok Memnunum	44	115.14	33.84						
	Toplam	310	116.41	32.49						
İlişkisel Özgünlük	Hiç Memnun Değilim	19	35.47	13.46	G.Arası	303.73	4	75.93	0.60	0.662
	Memnun Değilim	28	39.54	13.23	G.İçi	38512.54	305	126.27		
	Orta	109	37.07	10.82	Toplam	38816.27	309			
	Memnunum	110	37.35	10.47						
	Çok Memnunum	44	35.75	11.75						
	Toplam	310	37.11	11.21						
Yansızlık	Hiç Memnun Değilim	19	28.47	11.57	G.Arası	222.22	4	55.56	0.67	0.615
	Memnun Değilim	28	28.46	10.80	G.İçi	25368.75	305	83.18		
	Orta	109	26.93	9.07	Toplam	25590.97	309			
	Memnunum	110	26.09	7.99						
	Çok Memnunum	44	27.82	9.60						
	Toplam	310	26.99	9.10						
Farkındalık	Hiç Memnun Değilim	19	25.47	9.14	G.Arası	42.64	4	10.66	0.17	0.952

	Memnun Değilim	28	27.11	9.15	G.İçi	18784.14	305	61.59		
	Orta	109	26.06	7.84	Toplam	18826.78	309			
	Memnunum	110	26.47	7.22						
	Çok Memnunum	44	26.09	7.93						
	Toplam	310	26.27	7.81						
Özgün Davranış	Hiç Memnun Değilim	19	26.42	9.81	G.Arası	81.86	4	20.46	0.35	0.846
	Memnun Değilim	28	27.25	9.72	G.İçi	17972.60	305	58.93		
	Orta	109	25.64	7.42	Toplam	18054.45	309			
	Memnunum	110	26.29	6.95						
	Çok Memnunum	44	25.48	7.60						
	Toplam	310	26.04	7.64						

* $p < 0.05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Fiziksel İstismar, Cinsel İstismar, Dışadönüklük, Yumuşakbaşlılık/Geçimlilik, Gelişime Açıklık, Özgünlük Ölçeği-Kısa Formu, İlişkisel Özgünlük, Yansızlık, Farkındalık, Özgün Davranış alt boyutu yaşamından memnun olma durumuna göre kıyaslandığında ölçeklerden alınan ortalama puanlarda anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($p > 0.05$).

Çocukluk çağı travmaları ölçeği'nden ($F(4.305)=7.97$, $p < 0.05$) elde edilen değerler yaşamından memnun olma durumuyla kıyaslandığında ortalamalar arasında anlamlı farklılık bulunmuş, grup varyanslarının homojen dağıldığı Levene's testiyle tespit edilmiştir ($p > 0.05$). Tukey bulgularına bakıldığında, hiç memnun değil ve memnun olmayanların aldığı puanların orta, memnun ve çok memnun olanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Duygusal İstismar alt ölçeğinden ($F(4.305)=5.97$, $p < 0.05$) elde edilen sayısal değerler yaşamından memnun olma durumuna göre bakıldığında ortalamalar arası anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Uygulanan Levene's testinden sonra grupların varyanslarının homojen dağılmadığı görülmüştür ($p < 0.05$). Post hoc testinde varyans homejenliği bulunmadığında yapılan Games-Howell testi bulguları sonuçlarına göre, memnun olmayanların aldığı değerlerin memnun olanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Fiziksel ihmal alt ölçeğinden ($F(4.305)=4.66$, $p < 0.05$) bulunan değerler yaşamından memnun olma durumu ile kıyaslandığında ortalamalar arası anlamlı farklılık bulunmuş ve grup varyanslarının homojen dağıldığı Levene's testi ile tespit edilmiştir ($p > 0.05$). Hiç memnun değil ve memnun olmayanların aldığı puanların orta ve memnun olanlardan daha yüksek olduğu, Tukey bulguları incelediğinde görülmüştür.

Duygusal ihmal alt ölçeğinden ($F(4.305)=10.11$, $p<0.05$) elde edilen puanlar yaşamından memnun olma durumuyla kıyaslandığında ortalamalar arası anlamlı farklılık tespit edilmiştir ve grup varyanslarının homojen dağılımı Levene's testi ile bulunmuştur ($p>0.05$). Tukey bulguları incelediğinde, hiç memnun değil ve memnun olmayanların aldığı puanların orta, memnun ve çok memnun olanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Öz-Denetim/Sorumluluk alt ölçeğinden ($F(4.305)=3.03$, $p<0.05$) elde edilen puanlar yaşamından memnun olma durumuyla kıyaslandığında ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Grup varyanslarının homojen dağılmış olduğu Levene's testi ile tespit edilmiştir ($p>0.05$). Tukey bulguları incelediğinde, çok memnun ve memnun olanlar ile aldığı puanların hiç memnun değil ve memnun olmayanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Duygusal tutarsızlık alt ölçeği ($F(4.305)=4.11$, $p<0.05$) puanları ile yaşamından memnun olma durumu kıyaslandığında ortalamalar arası anlamlı farklılık olduğu ve grup varyanslarının homojen dağıldığı Levene's testi ile tespit edilmiştir ($p>0.05$). Tukey bulguları incelediği zaman, memnun olmayanların aldığı puanların memnun olanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

İstanbul Gelişim Üniversitesi öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları, beş faktör kişilik özellikleri ve otantisite (aslıgibilik) kavramlarının seçilen örneklem aracılığı ile incelendiği bu çalışmada, temel değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla farklı bir çok analiz yapılmış ve sonuçları değerlendirilmiştir. Ayrıca çocukluk çağı travmaları ile cinsiyet değişkenleri arasında nasıl bir ilişkinin olduğunun incelenmesi de araştırmanın amaçlarından biri olarak belirtilmiştir. Mevcut araştırmanın farklı eğitim durumu, üniversite, şehir ve bölgelerde öğrenim gören öğrencilerle ya da yaş grupları ile tekrarlanmasının, bu konular hakkında daha detaylı bilgi sahibi olunmasına ve bulunan sonuçların genellenebilirliğine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

5.1. Çocukluk Çağı Travmaları ile Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Arasında Bulunan İlişkinin Yorumlanması

Çalışmada üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları ile beş faktör kişilik özellikleri arasında bulunan ilişki incelemiştir. Çocukluk çağı travmaları ölçeği ve beş faktör kişilik envanteri alt boyutları olan dışadönüklük, yumuşak başlılık-geçimlilik, öz-denetim/sorumluluk ile gelişime açıklık arasında negatif korelasyon, duygusal tutarsızlık ile ise pozitif korelasyon olduğu görülmüştür. Hovens ve ark. (2016) daha önce yaptıkları çalışmada tüm kişilik özelliklerinin çocuklukta kötü muamele durumunun ciddiyeti ile güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Yaptıkları çalışma sonucu psikolojik istismar, tüm kişilik özellikleriyle zararlı yönlerde ilişkilendirilmiştir. Daha düşük dışadönüklük, öz-denetim/sorumluluk ve yumuşak başlılık-geçimlilik, daha yüksek gelişime açıklık ve duygusal tutarsızlık seviyeleri ile çocuklukta kötü muamele düzeyi arasında da yüksek oranda ilişki bulmuşlardır. Bu araştırma sonucu ise; Hovens ve ark.'nın çalışmalarına benzer şekilde daha yüksek duygusal tutarsızlık ve gelişime açıklık seviyeleri belirten Allen ve Lauterbach (2007), ve yine gelişime açıklık ölçeği ile pozitif korelasyonun görüldüğü Pos ve ark.'nın (2016) çalışmaları ile karşılaştırdığında, gelişime açıklık alt ölçeğinden diğer çalışmalara göre farklı sonuçlar elde edildiği görülmüştür. Bu

farklılıkların araştırma tasarımlarındaki, araçlarındaki ve örneklemelerdeki farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Cinsel istismar ile beş faktör kişilik özellikleri incelendiğinde bu çalışmada yumuşak başlılık-geçimlilik, dışadönüklük, öz-denetim/sorumluluk ve gelişime açıklık arasında negatif korelasyon, duygusal tutarsızlık ile pozitif korelasyon olduğu görülmüştür. Lee ve Song (2017) tarafından yapılan bir çalışmada cinsel istismarın, bu araştırma sonuçlarına paralel olarak, duygusal tutarsızlık ile arasında pozitif korelasyon, yumuşak başlılık-geçimlilik ile arasında marjinal olarak negatif korelasyon bulunmuştur. Hovens ve ark.'nın (2016) yaptığı çalışmada ise cinsel istismar ile beş faktör kişilik özelliklerinden duygusal tutarsızlık ve gelişime açıklık arasında pozitif korelasyon görülmektedir. Hovens ve ark.'nın (2016) yaptığı çalışma ile mevcut çalışma sonuçları karşılaştırıldığında cinsel istismar ile duygusal tutarsızlık arasındaki ilişki benzerlik gösterirken, gelişime açıklıkta mevcut çalışmada farklı olarak pozitif korelasyon görülmektedir. Bu farklılığın araştırma tasarımları, araçları ve örneklemelerdeki farklılıklardan kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Fiziksel istismar ile dışadönüklük, yumuşak başlılık-geçimlilik, öz-denetim/sorumluluk ve gelişime açıklık arasında negatif korelasyon olduğu saptanmıştır. Duygusal tutarsızlık ile ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Hovens ve ark.'nın (2016) gerçekleştirdiği çalışmada ise fiziksel istismarın beş faktör kişilik özelliklerinden duygusal tutarsızlık ile gelişime açıklık arasında pozitif korelasyon görülmektedir. Ek olarak, Lee ve Song (2017) tarafından yapılan bir çalışmada da fiziksel istismar ile gelişime açıklık ve duygusal tutarsızlık pozitif korelasyon gösterirken, marjinal olarak yumuşak başlılık-geçimlilik ile negatif ilişkisi de dikkat çekmiştir. Bu farklılıkların araştırma tasarımları, araçları ve örneklemelerdeki farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Duygusal istismar ile öz-denetim/sorumluluk arasında negatif korelasyon, duygusal tutarsızlık ile ise pozitif korelasyon olduğu saptanmıştır. Buna ek olarak dışadönüklük, yumuşak başlılık-geçimlilik ve gelişime açıklık altölçekleri ile herhangi anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiştir. Lee ve Song (2017) tarafından yapılan bir çalışmada da duygusal istismar ile öz-denetim/sorumluluk arasında negatif korelasyon, duygusal tutarsızlık ile ise pozitif korelasyon bulunmuş olup, diğer

altölçeklerdeki ilişkinin anlamlı olmaması sebebiyle sonuçlar mevcut çalışma ile benzerlik göstermiştir.

Fiziksel ihmal ile dışadönüklük, gelişime açıklık, yumuşak başlılık-geçimlilik ve öz-denetim/sorumluluk arasında negatif korelasyon olduğu saptanırken, duygusal tutarsızlık ile ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Hengartner ve arkadaşları tarafından 2015’de yapılmış olan çalışmaya göre ise fiziksel ihmal, daha yüksek duygusal tutarsızlık ve daha düşük yumuşak başlılık-geçimlilik ile anlamlı bir şekilde ilişkilidir. Bu farklılıkların araştırma tasarımları, araçları ve örneklemelerdeki farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Duygusal ihmal ile dışadönüklük, yumuşak başlılık-geçimlilik, öz-denetim/sorumluluk ve gelişime açıklık arasında negatif korelasyon, duygusal tutarsızlığın pozitif yönlü ilişkili olduğu saptanmıştır. Hovens ve ark. (2016) yaptığı çalışmada duygusal ihmal’in, tüm kişilik özellikleriyle zararlı yönlerde ilişkilendirildiğini aktarmıştır. Bu çalışma sonuçlarıyla çelişen sonuçların elde edildiği bu araştırmalar arasındaki farklılıkların araştırma tasarımları, araçları ve örneklemelerdeki farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

5.2. Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Otantisite (Aslıgibilik) ile Arasındaki İlişki

Beş faktör kişilik özellikleri ve otantisite (aslıgibilik) arasındaki ilişki incelemiştir. Özgünlük ölçeği-kısa formu ile beş faktör kişilik envanteri alt boyutlarının tümü (dışadönüklük, yumuşak başlılık-geçimlilik, öz-denetim/sorumluluk, gelişime açıklık, duygusal tutarsızlık) arasında pozitif korelasyon olduğu saptanmıştır.

Mevcut çalışma sonucu özgünlük ölçeği-kısa formunun alt boyutları olan ilişkisel özgünlük, farkındalık ve özgün davranış ile beş faktör kişilik envanteri alt boyutları duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık, dışadönüklük, yumuşak başlılık-geçimlilik, öz-denetim/sorumluluk arasında pozitif korelasyon olduğu görülmüştür. Yansızlık alt boyutu ile ise öz-denetim/sorumluluk, gelişime açıklık, duygusal tutarsızlık arasında pozitif korelasyon olduğu görülse de dışadönüklük, yumuşak başlılık-geçimlilik ile anlamlı bir ilişkisi gözlemlenmemiştir. Alanyazında yapılan çalışmalara bakıldığında verilerinin sürekli olarak durum-içerik önemi hipotezini (the

state-content significance hypothesis) desteklediğini dile getiren Fleeson ve Wilt (2010), beş faktör kişilik envanteri alt boyutlarındaki artışlara özgünlükteki artışların eşlik ettiğini ortaya koyarak bu çalışmaya benzer veriler sağlamışlardır.

5.3. Çocukluk Çağı Travmaları ile Otantisite(Ashgibilik) Arasındaki İlişki

Çocukluk çağı travmaları ölçeği değişkenlerinin, özgünlük ölçeği-kısa formu değişkenleri ile arasında negatif korelasyon bulunmuştur. Çocukluk çağı travmaları ölçeği ile özgünlük ölçeği-kısa formu'na ait olan ilişkisel özgünlük, yansızlık, farkındalık ve özgün davranış adlı tüm altboyutlar arasında negatif korelasyon görülmektedir. Cinsel istismar ve fiziksel istismar altboyutları ile ilişkisel özgünlük, farkındalık, özgün davranış arasında negatif korelasyon bulunurken, yansızlık ile aralarında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır. Duygusal istismar ile hiçbir altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamışken, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal ile ilişkisel özgünlük, farkındalık, özgün davranış ve yansızlık altboyutları arasında ise negatif korelasyon bulunduğu görülmüştür. Alanyazında bu çalışmaya benzer bir çalışma daha önce yapılmadığı için mevcut çalışmanın bu konuda özgün olduğu görülmektedir fakat bu durum bulunan verileri de farklı verilerle karşılaştırmayı mümkün kılmamaktadır.

5.4. Çocukluk Çağı Travmalarında Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma

Araştırma sorularından biri, çocukluk çağı travmalarında cinsiyet değişkenine göre farklılaşma olup olmadığıyla ilgilidir. Elde edilen sonuçlarda, çocukluk çağı travmaları ölçeğinin ve bu ölçeğin altboyutlarının, cinsiyet değişkeni ile arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlemlenmiştir. Kadın katılımcı sayısının erkek katılımcı sayısına oranının yaklaşık iki kattan fazla olması ve cinsiyet değişkeni üzerinden “diğer” seçeneğini işaretleyen katılımcı sayısının “0” olması gibi durumlar buna yol açmış olabilir. İleride eşit olarak dağılmış, daha büyük örneklem grupları ile cinsiyet değişkenine dair daha geniş kapsamlı çalışmaların yapılmasının alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5.5. Diğer Verilerin İncelenmesi

Yapılan bu çalışmanın temel sorularına ek olarak, araştırma sonucu birçok veri elde edilmiştir. Beş faktör kişilik ölçeğinin alt boyutlarından olan duygusal tutarsızlık

ve özgünlük ölçeği-kısa formu alt boyutlarından olan ilişkisel özgünlük, cinsiyet değişkeni ile karşılaştırıldığında, ölçeklerden alınan ortalama puanlar ile arasında anlamlı düzeyde bir farklılık saptanmıştır. Buna göre kadınların, erkeklere göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu bulunmuştur.

Duygusal istismar, fiziksel istismar alt ölçeklerinden elde edilen puanları anne ve/veya baba eğitim durumlarına göre kıyaslandığında, anne ve/veya baba eğitim durumu ile alınan puanların ilişkili olduğu görülmüştür.

Çocukluk çağı travmaları ölçeği ve alt ölçekleri olan duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal puanlarını; buna ek olarak beş faktör kişilik envanteri alt boyutlarından olan öz-denetim/sorumluluk ve duygusal tutarsızlık puanlarını, yaşamından memnun olma durumuna göre kıyasladığımızda da anlamlı sonuçlar görülmektedir.

Mevcut çalışmada kullanılan ölçeklerin katılımcıların sadece kendileri hakkında bilgi vermesine odaklı olmasından ötürü, verilerin sosyal kabul hatasından etkilenmiş olabileceği düşünülmektedir. Bu hatanın azaltabilmesi için aile veya akran değerlendirmesinin de eklenmesi ile ileride yapılacak çalışmaları zenginleştirebileceği düşünülmektedir.

Bilindiği üzere bu yapılan çalışma çocukluk çağı travmaları, beş faktör kişilik özellikleri ve otantisite (aslıgibilik) kavramlarının bir arada değerlendirildiği ilk çalışmadır. Yapılan çalışma ile karşılaştırabilecek benzer çalışmaların olmaması, sonuçların yorumlanmasında zorluklara yol açmıştır. Bu yüzden çalışmanın tekrar edilmesi önem arz etmektedir.

Gelecekte yapılacak araştırmalar için bu mevcut çalışmanın kısıtlılıklarına sahip olmayan, daha geniş ve farklı bir örnekleme çalışılmasının alanyazını konu hakkında zengileştirmek adına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Mevcut araştırma verilerinin ileride bu değişkenler ile ilgili çalışma yapmak isteyen araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abulof, U. (2017). Be Yourself! How Am I Not myself? *Society*, 54(6), 530-532. doi:10.1007/s12115-017-0183-0
- Alisic, E., Jongmans, M. J., van Wesel, F., & Kleber, R. J. (2011). Building child trauma theory from longitudinal studies: A meta-analysis. *Clinical psychology review*, 31(5), 736-747.
- Allen, B., & Lauterbach, D. (2007). Personality characteristics of adult survivors of childhood trauma. *Journal of traumatic stress*, 20(4), 587-595. doi:<https://doi.org/10.1002/jts.20195>
- Allport, G. W. (1927). Concepts of trait and personality. *Psychological Bulletin*, 24(5), 284.
- Anderson, S. C., & Lauderdale, M. L. (1982). Characteristics of abusive parents: A look at self-esteem. *Child Abuse & Neglect*, 6(3), 285-293. doi:[https://doi.org/10.1016/0145-2134\(82\)90031-X](https://doi.org/10.1016/0145-2134(82)90031-X)
- APA. (1952). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*: American Psychiatric Association Publishing.
- APA. (2013). *statistical manual of mental disorders: DSM-V, vol. 5th*.
- Arslan Babal, R., Çekici, F., Aydın Sünbül, Z., Malkoç, A., & Aslan Gördesli, M. (2021). Authenticity In Relationships Scale (Airs): Turkish Adaptation And Validation Study. *Trakya Eğitim Dergisi*.
- Aslan, S. (2008). Kişilik, huy ve psikopatoloji. *Rewiews, Cases and Hypotheses in Psychiatry RCHP*, 2(1-2), 7-18.
- Atwood, G. E., & Orange, D. M. (2000). Verführungstheorie. In G. Stumm & A. Pritz (Eds.), *Wörterbuch der Psychotherapie* (pp. 754-755). Vienna: Springer Vienna.
- Bandelow, B., Krause, J., Wedekind, D., Broocks, A., Hajak, G., & Rüther, E. (2005). Early traumatic life events, parental attitudes, family history, and birth risk factors in patients with borderline personality disorder and healthy controls. *Psychiatry Research*, 134(2), 169-179. doi:<https://doi.org/10.1016/j.psychres.2003.07.008>
- Ben-Ezra, M. (2004). Trauma in antiquity: 4000 year old post-traumatic reactions? *Stress and Health: Journal of the International Society for the Investigation of Stress*, 20(3), 121-125.
- Benet-Martínez, V., & John, O. P. (1998). Los Cinco Grandes across cultures and ethnic groups: Multitrait-multimethod analyses of the Big Five in Spanish and English. *Journal of personality and social psychology*, 75(3), 729.
- Bennett, D. S., Sullivan, M. W., & Lewis, M. (2005). Young Children's Adjustment as a Function of Maltreatment, Shame, and Anger. *Child Maltreatment*, 10(4), 311-323. doi:10.1177/1077559505278619
- Berenbaum, H., Thompson, R. J., Milanak, M. E., Boden, M. T., & Bredemeier, K. (2008). Psychological trauma and schizotypal personality disorder. *Journal of abnormal psychology*, 117(3), 502.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989).
- Birmes, P., Hatton, L., Brunet, A., & Schmitt, L. (2003). Early historical literature for post-traumatic symptomatology. *Stress and Health*, 19(1), 17-26. doi:<https://doi.org/10.1002/smi.952>

- Bishop, L. F. (1942). Soldier's Heart. *The American Journal of Nursing*, 42(4), 377-380. doi:10.2307/3415469
- Borgatta, E. F. (1964). The structure of personality characteristics. *Behavioral science*, 9(1), 8-17.
- Boyle, G. J., Stankov, L., Martin, N. G., Petrides, K. V., Eysenck, M. W., & Ortet, G. (2016). Hans J. Eysenck and Raymond B. Cattell on intelligence and personality. *Personality and Individual Differences*, 103, 40-47. doi:<https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.04.029>
- Boyratz, G., Waits, J. B., & Felix, V. A. (2014). Authenticity, life satisfaction, and distress: A longitudinal analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 61(3), 498.
- Bracha, H. S., Ralston, T. C., Matsukawa, J. M., Williams, A. E., & Bracha, A. S. (2004). Does "fight or flight" need updating? *Psychosomatics*, 45(5), 448-449.
- Brent, D. A., Perper, J. A., Moritz, G., Liotus, L., Schweers, J., Balach, L., & Roth, C. (1994). Familial risk factors for adolescent suicide: a case-control study. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 89(1), 52-58. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1600-0447.1994.tb01485.x>
- Breuer, J., & Freud, S. (1895). *Studien über Hysterie*: Franz Deuticke.
- Brunner, J. (2000). Will, desire and experience: Etiology and ideology in the German and Austrian medical discourse on war neuroses, 1914–1922. *Transcultural Psychiatry*, 37(3), 295-320.
- Burger, J. M. (2008). *Personality* (7th ed.). New York: Thomson Wadsworth.: TSDAS Digital Library : BF698 Bur.
- Bussey, K. (1992). Lying and truthfulness: Children's definitions, standards, and evaluative reactions. *Child Development*, 63(1), 129-137.
- Cannon, W. B. (1929). Organization for physiological homeostasis. *Physiological reviews*, 9(3), 399-431.
- Carver, A. (1949). Pavlov and Conditioned Reflexes. *British Medical Journal*, 2(4629), 707.
- Cassidy, J., & Mohr, J. J. (2001). Unsolvability fear, trauma, and psychopathology: Theory, research, and clinical considerations related to disorganized attachment across the life span. *Clinical psychology: Science and practice*, 8(3), 275.
- Caulfield, E. (1930). The Infant Welfare Movement in the Eighteenth Century: Part I. *Annals of Medical History*, 2(5), 480.
- Cicchetti, D., & Olsen, K. (1990). The developmental psychopathology of child maltreatment. *Handbook of developmental psychopathology*, 261-279.
- Cloitre, M., Cohen, L. R., & Koenen, K. C. (2011). *Treating survivors of childhood abuse: Psychotherapy for the interrupted life*: Guilford Press.
- Coons, P. M. (1994). Confirmation of Childhood Abuse in Child and Adolescent Cases of Multiple Personality Disorder and Dissociative Disorder Not Otherwise Specified. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 182(8), 461-464. Retrieved from https://journals.lww.com/jonmd/Fulltext/1994/08000/Confirmation_of_Childhood_Abuse_in_Child_and.7.aspx
- Cori, J. L. (2018). *Annenin Duygusal Yoklugu: Yoksun Kaldiginiz Sevgiyi Telafi Etme ve Kendinizi Iyilestirme Rehberi*: Koridor Yayıncılık.
- Costa Jr, P. T., & McCrae, R. R. (1992). Four ways five factors are basic. *Personality and Individual Differences*, 13(6), 653-665.

- Costa Jr., P. T., & McCrae, R. R. (1987). Neuroticism, Somatic Complaints, and Disease: Is the Bark Worse than the Bite? *Journal of Personality*, 55(2), 299-316. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1987.tb00438.x>
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). Four ways five factors are basic. *Personality and Individual Differences*, 13(6), 653-665. doi:[https://doi.org/10.1016/0191-8869\(92\)90236-I](https://doi.org/10.1016/0191-8869(92)90236-I)
- Costa, P. T., McCrae, R. R., & Dye, D. A. (1991). Facet Scales for Agreeableness and Conscientiousness: A Revision of the NEO Personality Inventory. *Personality and Individual Differences*, 12(9), 887-898. doi:[https://doi.org/10.1016/0191-8869\(91\)90177-D](https://doi.org/10.1016/0191-8869(91)90177-D)
- Courtemanche, D., & Robinow, O. (1989). Recognition and treatment of the post-traumatic stress disorder in the burn victim. *The Journal of Burn Care & Rehabilitation*, 10(3), 247-250.
- Crittenden, P. M., & Ainsworth, M. D. S. (1989). Child maltreatment and attachment theory. In D. Cicchetti & V. Carlson (Eds.), *Child Maltreatment: Theory and Research on the Causes and Consequences of Child Abuse and Neglect* (pp. 432-463). Cambridge: Cambridge University Press.
- Crocq, M.-A., & Crocq, L. (2000). From shell shock and war neurosis to posttraumatic stress disorder: a history of psychotraumatology. *Dialogues in Clinical Neuroscience*, 2(1), 47-55. doi:10.31887/DCNS.2000.2.1/macrocq
- Curun, F., Tangör, B. B., & Kaya, E. Ç. (2020). Olumlu/olumsuz duygulanım ve özgün kişilik: Duygu düzenleme güçlüklerinin aracı rolü. *Psikoloji Çalışmaları*, 40(2), 599-623.
- Da Costa, J. M. (1871). A clinical study of a form of functional cardiac disorder and its consequences. *Am J Med Sci*, 61, 17-52.
- Daly, R. J. (1983). Samuel Pepys and Post-Traumatic Stress Disorder. *British Journal of Psychiatry*, 143(1), 64-68. doi:10.1192/bjp.143.1.64
- De Villiers, G. (2020). Suffering in the Epic of Gilgamesh Epic. *Old Testament Essays*, 33(3), 609-705.
- Digman, J. M., & Takemoto-Chock, N. K. (1981). Factors in the natural language of personality: Re-analysis, comparison, and interpretation of six major studies. *Multivariate behavioral research*, 16(2), 149-170.
- Doğan, T. (2013). Beş faktör kişilik özellikleri ve öznel iyi oluş. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14(1), 56-64.
- Dorahy, M. J., Middleton, W., Seager, L., Williams, M., & Chambers, R. (2016). Child abuse and neglect in complex dissociative disorder, abuse-related chronic PTSD, and mixed psychiatric samples. *Journal of Trauma & Dissociation*, 17(2), 223-236. doi:10.1080/15299732.2015.1077916
- Duff, P. W. (1971). *Personality in Roman private law*: CUP Archive.
- Dürü, Ç. (2006). Travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası büyümenin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi ve bir model önerisi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ehsan, H. b., & Bahramizadeh, H. (2011). Early maladaptive schemas and agreeableness in personality five factor model. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 547-551.
- Ekşi, H., Sayın, M., & Çelebi, Ç. D. (2016). Üniversite öğrencilerinin özgecilik ve otantiklik seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 14(32), 79-102.

- Ellenberger, H. F. (1970). *The discovery of the unconscious: The history and evolution of dynamic psychiatry* (Vol. 1): Basic books New York.
- English, T., & John, O. P. (2013). Understanding the social effects of emotion regulation: the mediating role of authenticity for individual differences in suppression. *Emotion*, 13(2), 314.
- Erichsen, J. E. (1867). *On railway and other injuries of the nervous system*: Henry C. Lea.
- Eulenburg, A. (1878). *Lehrbuch der nervenkrankheiten* (Vol. 2): Hirschwald.
- Fazeli, S. H. (2012). The Exploring Nature of the Assessment Instrument of Five Factors of Personality Traits in the Current Studies of Personality. *Asian Social Science*, 8, 264.
- Feiring, C. (2005). Emotional Development, Shame, and Adaptation to Child Maltreatment. *Child Maltreatment*, 10(4), 307-310. doi:10.1177/1077559505281307
- Fink, L. A., Bernstein, D., Handelsman, L., Foote, J., & Lovejoy, M. (1995). Initial reliability and validity of the childhood trauma interview: a new multidimensional measure of childhood interpersonal trauma. *The American journal of psychiatry*.
- Fiske, D. W. (1949). Consistency of the factorial structures of personality ratings from different sources. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 44(3), 329.
- Fleeson, W., & Wilt, J. (2010). The relevance of Big Five trait content in behavior to subjective authenticity: Do high levels of within-person behavioral variability undermine or enable authenticity achievement? *Journal of Personality*, 78(4), 1353-1382.
- Ford, J. D., & Greene, C. A. (2017). Psychological and Biological Theories of Child and Adolescent Traumatic Stress Disorders. In M. A. Landolt, M. Cloitre, & U. Schnyder (Eds.), *Evidence-Based Treatments for Trauma Related Disorders in Children and Adolescents* (pp. 97-117). Cham: Springer International Publishing.
- Freud, S. (1905). Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie. *Gesammelte Werke*, 5, 27-145.
- Freud, S. (1987). Die Beiträge Josef Breuers zu den Studien über Hysterie:» Frl. Anna O...« und» Theoretisches«(1893-95). In *Gesammelte Werke: Texte aus den Jahren 1885 bis 1938* (pp. 196-216).
- Friedman, M. J., Resick, P. A., & Keane, T. M. (2007). PTSD: Twenty-five years of progress and challenges. In *Handbook of PTSD: Science and practice*. (pp. 3-18). New York, NY, US: The Guilford Press.
- Garnefski, N., Diekstra, R. F., & Heus, P. d. (1992). A population-based survey of the characteristics of high school students with and without a history of suicidal behavior. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 86(3), 189-196.
- Giesbrecht, T., & Merckelbach, H. (2008). The complex overlap between dissociation and schizotypy. *Dissociation and psychosis: Multiple perspectives on a complex relationship*, 79-89.
- Gladstone, G., Parker, G., Wilhelm, K., Mitchell, P., & Austin, M.-P. (1999). Characteristics of depressed patients who report childhood sexual abuse. *American Journal of Psychiatry*, 156(3), 431-437.
- Godley, A. D. (1963). *Herodotus: Persian Wars books V-VII* (Vol. 3): Harvard University Press.

- Goldberg, L. R. (1990). An alternative "description of personality": the big-five factor structure. *J Pers Soc Psychol*, 59(6), 1216-1229. doi:10.1037//0022-3514.59.6.1216
- Goldman, B. M., & Kernis, M. H. (2002). The role of authenticity in healthy psychological functioning and subjective well-being. *Annals of the American Psychotherapy Association*, 5(6), 18-20.
- Gould, F., Clarke, J., Heim, C., Harvey, P. D., Majer, M., & Nemeroff, C. B. (2012). The effects of child abuse and neglect on cognitive functioning in adulthood. *Journal of psychiatric research*, 46(4), 500-506.
- Gray, J. A. (1987). *The psychology of fear and stress* (Vol. 5): CUP Archive.
- Harbus, A. (2002). The medieval concept of the self in Anglo-Saxon England. *Self and Identity*, 1(1), 77-97.
- Haring, U., Sorin, R., & Caltabiano, N. J. (2019). Reflecting on childhood and child agency in history. *Palgrave Communications*, 5(1), 52. doi:10.1057/s41599-019-0259-0
- Harter, S. (2002). Authenticity.
- Helfer, R. E., & Kempe, C. H. (1968). *The battered child*: University of Chicago Press Chicago.
- Hengartner, M. P., Cohen, L. J., Rodgers, S., Müller, M., Roessler, W., & Ajdacic-Gross, V. (2015). Association between childhood maltreatment and normal adult personality traits: exploration of an understudied field. *Journal of personality disorders*, 29(1), 1.
- Herman, J. L., Perry, J. C., & Van der Kolk, B. A. (1989). Childhood trauma in borderline personality disorder. *The American journal of psychiatry*.
- HHS. (1996). *National study of the incidence and severity of child abuse and neglect*. Retrieved from Washington, DC:
- Hobart, M. (2017). Bali is a battlefield Or the triumph of the imaginary over actuality. *Jurnal Kajian Bali (Journal of Bali Studies)*, 7(1), 187-212.
- Holdorff, B., & Denning, D. T. (2011). The fight for 'traumatic neurosis', 1889–1916: Hermann Oppenheim and his opponents in Berlin. *History of Psychiatry*, 22(4), 465-476. doi:10.1177/0957154x10390495
- Horney, K. (2017). *Nevrozlar ve İnsan Gelisimi: Kendini Gerçekleştirme Mücadelesi*: Sel Yayincılık.
- Horwitz, A. V. (2018). *PTSD: A short history*: JHU Press.
- Hovens, J. G. F. M., Giltay, E. J., van Hemert, A. M., & Penninx, B. W. J. H. (2016). CHILDHOOD MALTREATMENT AND THE COURSE OF DEPRESSIVE AND ANXIETY DISORDERS: THE CONTRIBUTION OF PERSONALITY CHARACTERISTICS. *Depression and Anxiety*, 33(1), 27-34. doi:<https://doi.org/10.1002/da.22429>
- Humphries, J. (2010). *Childhood and child labour in the British industrial revolution*: Cambridge University Press.
- Hunt, N. C. (2010). *Memory, war and trauma*: Cambridge University Press.
- İlhan, T., & Özdemir, Y. (2013). Otantiklik Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4(40), 142-153.
- İmamoğlu, E. O., Günaydın, G., & Selçuk, E. (2011). Özgün Benliğin Yordayıcıları Olarak Kendileşme ve İlişkililik: Cinsiyetin ve Kültürel Yönelimlerin Ötesinde. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67).

- Jacobson, M. (1978). Elaboration of dendrites and synaptic connections. In *Developmental Neurobiology* (pp. 181-217): Springer.
- Jaffee, S. R. (2017). Child Maltreatment and Risk for Psychopathology in Childhood and Adulthood. *Annual Review of Clinical Psychology*, 13(1), 525-551. doi:10.1146/annurev-clinpsy-032816-045005
- Jakobsson, Á., & Mayburd, M. (2020). *Paranormal Encounters in Iceland 1150–1400*: Walter de Gruyter GmbH & Co KG.
- Jones, E., & Wessely, S. (2005). *Shell shock to PTSD: Military psychiatry from 1900 to the Gulf War*: Psychology Press.
- Karasar, N. (2010). Bilimsel araştırma yöntemi,(21. Basım). *Nobel Yayın Dağıtım: Ankara*.
- Kardiner, A. (1941). *The traumatic neuroses of war*. Washington, DC, US: National Research Council.
- Keller, T., & Chappell, T. (1996). The rise and fall of Erichsen's disease (railroad spine). *Spine*, 21(13), 1597-1601.
- Kempe, C. H., Silverman, F. N., Steele, B. F., Droegemueller, W., & Silver, H. K. (1962). The Battered-Child Syndrome. *JAMA*, 181(1), 17-24. doi:10.1001/jama.1962.03050270019004
- Kendler, K. S., Bulik, C. M., Silberg, J., Hettema, J. M., Myers, J., & Prescott, C. A. (2000). Childhood Sexual Abuse and Adult Psychiatric and Substance Use Disorders in Women: An Epidemiological and Cotwin Control Analysis. *Archives of General Psychiatry*, 57(10), 953-959. doi:10.1001/archpsyc.57.10.953
- Kernis, M. H., & Goldman, B. M. (2005). From thought and experience to behavior and interpersonal relationships: A multicomponent conceptualization of authenticity. *On building, defending and regulating the self: A psychological perspective*, 31-52.
- Kernis, M. H., & Goldman, B. M. (2006). A multicomponent conceptualization of authenticity: Theory and research. *Advances in experimental social psychology*, 38, 283-357.
- Kilpatrick, D. G., Resnick, H. S., & Acierno, R. (2009). Should PTSD Criterion A be retained? *Journal of traumatic stress*, 22(5), 374-383.
- Köknel, Ö. (2005). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik* (17. Basım ed.). İstanbul: Akdeniz Yayıncılık.
- Kolacz, J., Kovacic, K. K., & Porges, S. W. (2019). Traumatic stress and the autonomic brain-gut connection in development: Polyvagal theory as an integrative framework for psychosocial and gastrointestinal pathology. *Developmental psychobiology*, 61(5), 796-809.
- Kucmin, T., Kucmin, A., Nogalski, A., Sojczuk, S., & Jojczuk, M. (2016). History of trauma and posttraumatic disorders in literature. *Psychiatria Polska*, 50(1), 269-281. doi:10.12740/pp/43039
- Kwok, S. Y. C. L., Yeung, J. W. K., Low, A. Y. T., Lo, H. H. M., & Tam, C. H. L. (2015). The roles of emotional competence and social problem-solving in the relationship between physical abuse and adolescent suicidal ideation in China. *Child Abuse & Neglect*, 44, 117-129. doi:<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.03.020>
- Labbé, J. (2005). Ambroise Tardieu: The man and his work on child maltreatment a century before Kempe. *Child Abuse & Neglect*, 29(4), 311-324. doi:<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2005.03.002>

- Lee, M.-A., & Song, R. (2017). Childhood abuse, personality traits, and depressive symptoms in adulthood. *Child Abuse & Neglect*, 65, 194-203. doi:<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.02.009>
- Leys, R. (2000). The pathos of the literal: Trauma and the crisis of representation. *Trauma: A Genealogy*, 266-297.
- Loewald, H. W. (1955). Hypnoid state, repression, abreaction and recollection. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 3(2), 201-210.
- Loos, M. E., & Alexander, P. C. (1997). Differential Effects Associated With Self-Reported Histories of Abuse and Neglect in a College Sample. *Journal of Interpersonal Violence*, 12(3), 340-360. doi:10.1177/088626097012003002
- Lopez, F. G., & Rice, K. G. (2006). Preliminary development and validation of a measure of relationship authenticity. *Journal of Counseling Psychology*, 53(3), 362.
- Mar, R. A., DeYoung, C. G., Higgins, D. M., & Peterson, J. B. (2006). Self-Liking and Self-Competence Separate Self-Evaluation From Self-Deception: Associations With Personality, Ability, and Achievement. *Journal of Personality*, 74(4), 1047-1078. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2006.00402.x>
- Martinez-Taboas, A. (1991). Multiple personality disorder as seen from a social constructionist viewpoint. *Dissociation: Progress in the Dissociative Disorders*.
- Maslow, A. H. (1998). *Toward a Psychology of Being*: Wiley.
- Mathews, B., Pacella, R., Dunne, M. P., Simunovic, M., & Marston, C. (2020). Improving measurement of child abuse and neglect: A systematic review and analysis of national prevalence studies. *PLOS ONE*, 15(1), e0227884. doi:10.1371/journal.pone.0227884
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of personality and social psychology*, 52(1), 81.
- McQueen, D., Itzin, C., Kennedy, R., Sinason, V., & Maxted, F. (2018). *Psychoanalytic psychotherapy after child abuse: Psychoanalytic psychotherapy in the treatment of adults and children who have experienced sexual abuse, violence, and neglect in childhood*: Routledge.
- Micale, M. S., & Lerner, P. F. (2001). *Traumatic pasts: History, psychiatry, and trauma in the modern age, 1870–1930*: Cambridge University Press.
- Middleton, W., & Butler, J. (1998). Dissociative Identity Disorder: An Australian Series. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 32(6), 794-804. doi:10.3109/00048679809073868
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2012). An attachment perspective on psychopathology. *World Psychiatry*, 11(1), 11-15. doi:10.1016/j.wpsyc.2012.01.003
- Milner, J. S., & Chilamkurti, C. (1991). Physical Child Abuse Perpetrator Characteristics: A Review of the Literature. *Journal of Interpersonal Violence*, 6(3), 345-366. doi:10.1177/088626091006003007
- Moody, G., Cannings-John, R., Hood, K., Kemp, A., & Robling, M. (2018). Establishing the international prevalence of self-reported child maltreatment: a systematic review by maltreatment type and gender. *BMC Public Health*, 18(1), 1164. doi:10.1186/s12889-018-6044-y

- Mulvihill, D. (2005). The Health Impact of Childhood Trauma: An Interdisciplinary Review, 1997-2003. *Issues in Comprehensive Pediatric Nursing*, 28(2), 115-136. doi:10.1080/01460860590950890
- Myers, C. (1915). A contribution to the study of shell shock.: Being an account of three cases of loss of memory, vision, smell, and taste, admitted into the Duchess of Westminster's War Hospital, Le Touquet. *The Lancet*, 185(4772), 316-320.
- Neff, K. D., & Harter, S. (2002). The authenticity of conflict resolutions among adult couples: Does women's other-oriented behavior reflect their true selves? *Sex Roles*, 47(9), 403-417.
- Norman, W. T. (1963). Toward an adequate taxonomy of personality attributes: Replicated factor structure in peer nomination personality ratings. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 66(6), 574.
- O'Brien, L. S. (1998). *Traumatic events and mental health*: Cambridge University Press.
- Pace, G. T., Lee, S. J., & Grogan-Kaylor, A. (2019). Spanking and young children's socioemotional development in low- and middle-income countries. *Child Abuse & Neglect*, 88, 84-95. doi:<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.11.003>
- Page, H. W. (1885). *Injuries of the spine and spinal cord without apparent mechanical lesion, and nervous shock: In their surgical and medico-legal aspects*: J. & A. Churchill.
- Pamuk, D., & Salur, B. (2022). Yaşlanma, Anlatı ve Otantisite. *Kaygı. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 21(1), 183-200.
- Paris, J. (1999). Borderline personality disorder. In *Oxford textbook of psychopathology*. (pp. 628-652). New York, NY, US: Oxford University Press.
- Peterson, C. C. (1991). What Is a Lie? Children's Use of Intentions and Consequences in Lexical Definitions and Moral Evaluations of Lying. In K. J. Rotenberg (Ed.), *Children's Interpersonal Trust: Sensitivity to Lying, Deception and Promise Violations* (pp. 5-19). New York, NY: Springer New York.
- Pinel, P. (1809). *Traité médico-philosophique sur l'aliénation mentale, ou la manie*: J. Ant. Brosson.
- Pos, K., Boyette, L. L., Meijer, C. J., Koeter, M., Krabbendam, L., & de Haan, L. (2016). The effect of childhood trauma and Five-Factor Model personality traits on exposure to adult life events in patients with psychotic disorders. *Cognitive Neuropsychiatry*, 21(6), 462-474. doi:10.1080/13546805.2016.1236014
- Powers, P. S., Cruse, C. W., Daniels, S., & Stevens, B. (1994). Posttraumatic stress disorder in patients with burns. *The Journal of Burn Care & Rehabilitation*, 15(2), 147-153.
- Prather, W., & Golden, J. A. (2009). A behavioral perspective of childhood trauma and attachment issues: Toward alternative treatment approaches for children with a history of abuse. *International Journal of Behavioral Consultation and Therapy*, 5, 56-74. doi:10.1037/h0100872
- Presland, A., Clare, I., Broughton, S., Luke, L., Wheeler, E., Fairchild, G., . . . Ring, H. (2013). Hypothalamic-pituitary-adrenal (HPA) axis activity in adults with intellectual disabilities: a preliminary investigation. *Journal of Intellectual Disability Research*, 57(6), 539-551.
- Revelle, W. (2009). Personality structure and measurement: The contributions of Raymond Cattell. *British Journal of Psychology*, 100(S1), 253-257.

- Reyes, G., Elhai, J. D., & Ford, J. D. (2008). *The encyclopedia of psychological trauma*: Wiley Online Library.
- Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*: Constable London.
- Ross, C. A., Miller, S. D., Reagor, P., Bjornson, L., Fraser, G. A., & Anderson, G. (1990). Structured interview data on 102 cases of multiple personality disorder from four centers. *The American journal of psychiatry*.
- Sar, V. (2011). Epidemiology of dissociative disorders: An overview. *Epidemiology research international*, 2011.
- Şar, V. (2017). Savaş ve terör yaşantılarında travma sonrası stres. *Okmeydanı Tıp Dergisi*, 33, 114-120.
- Şar, V. (2020). Childhood Trauma and Dissociative Disorders. In G. Spalletta, D. Janiri, F. Piras, & G. Sani (Eds.), *Childhood Trauma in Mental Disorders: A Comprehensive Approach* (pp. 333-365). Cham: Springer International Publishing.
- Satici, S. A., Kayis, A. R., & Akin, A. (2013). Predictive role of authenticity on psychological vulnerability in Turkish university students. *Psychological Reports*, 112(2), 519-528.
- Sciarrino, N. A., Hernandez, T. E., & Davidtz, J. (2018). *Understanding child neglect: Biopsychosocial perspectives*: Springer.
- Selye, H. (1936). A syndrome produced by diverse nocuous agents. *Nature*, 138(3479), 32-32.
- Selye, H., & Collip, J. B. (1936). Fundamental factors in the interpretation of stimuli influencing endocrine glands. *Endocrinology*, 20(5), 667-672.
- Shepherd Jr, R. E. (1965). The abused child and the law. *Wash. & Lee L. Rev.*, 22, 182.
- Soldz, S., & Vaillant, G. E. (1999). The Big Five Personality Traits and the Life Course: A 45-Year Longitudinal Study. *Journal of Research in Personality*, 33(2), 208-232. doi:<https://doi.org/10.1006/jrpe.1999.2243>
- Somer, O., Korkmaz, M., & Tatar, A. (2002). Beş Faktör Kişilik Envanteri'nin geliştirilmesi-I: Ölçek ve alt ölçeklerin oluşturulması. *Türk Psikoloji Dergisi*.
- Spinetta, J. J., & Rigler, D. (1972). The child-abusing parent: A psychological review. *Psychological Bulletin*, 77, 296-304. doi:10.1037/h0032419
- Stuewig, J., & McCloskey, L. A. (2005). The Relation of Child Maltreatment to Shame and Guilt Among Adolescents: Psychological Routes to Depression and Delinquency. *Child Maltreatment*, 10(4), 324-336. doi:10.1177/1077559505279308
- Taché, Y., & Brunnhuber, S. (2008). From Hans Selye's discovery of biological stress to the identification of corticotropin-releasing factor signaling pathways: implication in stress-related functional bowel diseases. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1148(1), 29-41.
- Tatar, A. (2016a). Beş Faktör Kişilik Ölçeğinin Kısa Formunun geliştirilmesi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17.
- Tatar, A. (2016b). Beş Faktör Kişilik Ölçeğinin Kısa Formunun geliştirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(Ek sayı 1), 14-23. Retrieved from <http://search/yayin/detay/210272>
- Taylor, C. (2017). *Modernliğin sıkıntıları* (U. Canbilen, Trans.): Ayrıntı Yayınları.
- Teicher, M. H., Andersen, S. L., Polcari, A., Anderson, C. M., & Navalta, C. P. (2002). Developmental neurobiology of childhood stress and trauma. *Psychiatric Clinics*, 25(2), 397-426.

- Terr, L. C. (1991). Acute responses to external events and posttraumatic stress disorders.
- Theran, S. A. (2010). Authenticity with authority figures and peers: Girls' friendships, self-esteem, and depressive symptomatology. *Journal of Social and Personal Relationships*, 27(4), 519-534.
- Turhan, E., Sangün, Ö., & İnandı, T. (2006). Birinci basamakta çocuk istismarı ve önlenmesi. *STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 15(9), 153-157.
- U. S. Department of Health and Human Services, A. f. C. a. F., Administration on Children, Youth and Families, Children's Bureau. . (2022). Child Maltreatment Report 2020. Retrieved from <https://www.acf.hhs.gov/cb/report/child-maltreatment-2020>
- UNICEF. (2020). UNICEF humanitarian action for children 2021: Overview.
- UNICEF, & SHÇEK. (2010). *Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması*. Retrieved from Ankara: <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/cocuk-istismari-raporu-tr.pdf>
- Uziel, L. (2006). The extraverted and the neurotic glasses are of different colors. *Personality and Individual Differences*, 41(4), 745-754. doi:<https://doi.org/10.1016/j.paid.2006.03.011>
- Van As, A. (2011). Global factors affecting child trauma and the need for ongoing child advocacy. *Vulnerable Children and Youth Studies*, 6(4), 277-283.
- van der Kolk, B. A. (2021). *Beden Kayıt Tutar: Travmanın İyileşmesinde Beyin, Zihin ve Beden*: Nobel Yaşam Yayınları.
- Van der Kolk, B. A., Brown, P., & Van der Hart, O. (1989). Pierre Janet on post-traumatic stress. *Journal of traumatic stress*, 2(4), 365-378.
- Van der Kolk, B. A., Perry, J. C., & Herman, J. L. (1991). Childhood origins of self-destructive behavior. *American Journal of Psychiatry*, 148(12), 1665-1671.
- Veith, I. (1965). *Hysteria: The history of a disease* (Vol. 431): Jason Aronson.
- Vonderlin, R., Kleindienst, N., Alpers, G. W., Bohus, M., Lyssenko, L., & Schmahl, C. (2018). Dissociation in victims of childhood abuse or neglect: a meta-analytic review. *Psychological Medicine*, 48(15), 2467-2476. doi:10.1017/S0033291718000740
- Walker, P. (2013). *Complex PTSD: From Surviving to Thriving: A Guide and Map for Recovering from Childhood Trauma*: An Azure Coyote Book.
- Watson, D., & Clark, L. A. (1997). Chapter 29 - Extraversion and Its Positive Emotional Core. In R. Hogan, J. Johnson, & S. Briggs (Eds.), *Handbook of Personality Psychology* (pp. 767-793). San Diego: Academic Press.
- WHO. (2006). *Preventing child maltreatment: a guide to taking action and generating evidence* (9241594365). Retrieved from
- Wilson, J. P., & Lindy, J. D. (2013). *Trauma, Culture, and Metaphor: Pathways of Transformation and Integration*: Taylor & Francis.
- Wilson, J. P., & Raphael, B. (2013). *International handbook of traumatic stress syndromes*: Springer Science & Business Media.
- Winnicott, D. (1965). 1960 Ego distortion in terms of true and false self. *The Maturation Processes and the Facilitating Environment*.
- Wood, A. M., Linley, P. A., Maltby, J., Baliousis, M., & Joseph, S. (2008). The authentic personality: A theoretical and empirical conceptualization and the development of the Authenticity Scale. *Journal of Counseling Psychology*, 55(3), 385.
- World Health Organization. (9241594365)

- 9789241594363). (2006). Geneva: World Health Organization Retrieved from <https://apps.who.int/iris/handle/10665/43499>
- Xu, X., & Peterson, J. B. (2017). Differences in Media Preference Mediate the Link Between Personality and Political Orientation. *Political Psychology*, 38(1), 55-72. doi:<https://doi.org/10.1111/pops.12307>
- Yalom, I. D. (2018). *Varoluscu Psikoterapi*: Pegasus Yayıncılık.
- Yıldırım, E., & Değirmenci, K. (2011). Aşlıgibilik (otantisite): öyle olma ve başka türlü olamama istenci. *Felsefelogos*, 42, 187-200.
- Yıldırım, S. (2019). Göç Olgusunun Weberyan Analizi: I. Dünya Savaşı Doğu Vilayetleri Örneği. *International Anatolia Academic Online Journal Social Sciences Journal*, 5(1), 1-13.
- Zeuthen, K., & Gammelgaard, J. (2010). Infantile sexuality—the concept, its history and place in contemporary psychoanalysis. *The Scandinavian Psychoanalytic Review*, 33(1), 3-12. doi:10.1080/01062301.2010.10592849

EKLER

Ek-A Bilgilendirilmiş Onam Formu

Ek-B Kişisel Bilgi Formu

Ek-C Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Ek-D Beş Faktör Kişilik Ölçeği- Kısa Form

Ek-E Otantiklik Ölçeği

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Sayın katılımcı,

Bu çalışma İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji bölümü yüksek lisans bitirme çalışmasının veri toplama aşamasıdır. Araştırma Prof. Dr. Özden Şükran Üneri danışmanlığında İstanbul Gelişim Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Program öğrencisi Sümeyra Bender tarafından yürütülmektedir. Bu çalışmaya katılmak tümüyle sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan çıkma hakkına sahipsiniz.

Araştırma formu 1 form ve 3 ölçekten oluşmaktadır. Bunlar Demografik Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇCTÖ), Beş Faktör Kişilik Envanteri (BFKE) ve Otantiklik Ölçeği (OÖ) dir. Formları doldurmanız yaklaşık olarak 25 dakika sürecektir.

Soruların belli birer yanıtları veya doğru yanlış cevapları bulunmamaktadır. Cevaplarınızın samimi ve içten olması beklenmektedir. Formlarda yer alan cevaplarınız yalnızca bilimsel amaçlı çalışmalarda kullanılacak ve herhangi bir isim bilgisi kullanılmayacaktır. Çalışma sonunda toplanacak verilerin analizleri üzerinde çalışma, bilimsel olarak etik ilkeler çerçevesinde, yayımlara dönüştürülebilir.

Katılımcılardan elde edilen tüm bilgiler bilimsel gizlilik ve etik kurallarına göre saklanacak, kimlik bilgilerinizin gizliliğinin korunması sağlanacaktır. Araştırma hakkında herhangi bir sorunuz olduğunda aşağıdaki iletişim bilgilerinden araştırmacı ile iletişim kurabilirsiniz.

Katılımınız için teşekkür ederiz.

Çalışmaya katılmayı ve verilerimin kullanılmasını onaylıyorum, gerekli bilgilendirmeler tarafıma yapılmıştır.

Yalnızca bir şıkı işaretleyin.

- ☐ Evet, onaylıyorum.
- ☐ Hayır, onaylamıyorum.

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz:

- ☐ Kadın
- ☐ Erkek
- ☐ Diğer

2. Yaşınız (Sayı ile belirtiniz):

3. Fakülteniz:

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi
- ☐ Uygulamalı Bilimler Fakültesi
- ☐ İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi
- ☐ Güzel Sanatlar Fakültesi
- ☐ Diş Hekimliği Fakültesi
- ☐ Sağlık Bilimleri Fakültesi
- ☐ Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
- ☐ İstanbul Gelişim Meslek Yüksekokulu
- ☐ Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu
- ☐ Yabancı Diller Yüksekokulu

4. Bölümünüz:

5. Sınıfınız:

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Hazırlık
- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ Diğer

6. Anne ve baba durumunuz:

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Anne Baba evli ve birlikte yaşıyor
- ☐ Baba ölü anne sağ
- ☐ Anne ölü baba sağ
- ☐ Anne baba sağ boşanmış (Anne ile kalıyorum)
- ☐ Anne baba sağ boşanmış (Baba ile kalıyorum)

7. Annenizin eğitim durumu:

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Okur-yazar değil
- ☐ İlkokul/Ortaokul
- ☐ Lise
- ☐ Üniversite
- ☐ Yüksek Lisans/ Doktora+

8. Babanızın eğitim durumu:

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Okur-yazar değil
- ☐ İlkokul/Ortaokul
- ☐ Lise
- ☐ Üniversite
- ☐ Yüksek Lisans/Doktora+

9. Kardeş sayınız (Kendiniz dahil):

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Tek çocuğum
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5 veya üstü

10. Kaçınıcı çocuğunuz?

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ İlk çocuğum
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5 veya üstü

11. Çalışıyorsanız kendinizin, çalışmıyorsanız ailenizin ekonomik geliri nedir?

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ 0-3000 TL
- ☐ 3001-5000 TL
- ☐ 5001-7000 TL
- ☐ 7001-9000 TL
- ☐ 9001 TL ve üzeri

12. Yaşamınızdan memnun musunuz?

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Hiç Memnun Değilim (1)
- ☐ Memnun Değilim (2)
- ☐ Orta (3)
- ☐ Memnunum (4)
- ☐ Çok Memnunum (5)

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI ÖLÇEĞİ

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI ÖLÇEĞİ

Bu sorular çocukluğunuzda ve ilk gençliğinizde (20 yaşından önce) başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Her bir soru için sizin durumunuza uyan rakamı daire içersine alarak işaretleyiniz. Sorulardan bazıları özel yaşamınızla ilgilidir; lütfen elinizden geldiğince gerçeğe uygun yanıt veriniz. Yanıtlarınız gizli tutulacaktır.

Çocukluğumda veya ilk gençliğimde

1. Evde yeterli yemek olmadığından aç kalırdım:

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

2. Benim bakımımı ve güvenliğimi üstlenen birinin olduğunu biliyordum:

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

3. Ailemdelikler bana “salak”, “beceriksiz” ya da “tipsiz” gibi sıfatlarla seslenirlerdi

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

4. Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı:

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

5. Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan biri vardı:

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

6. Yırtık, sökülük ya da kirli giysiler içersinde dolaşmak zorunda kalırdım:

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

7. Sevildiğimi hissediyordum:

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

8. Anne ve babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum:

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

9. Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti:

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

10. Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu:

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

11. Ailemdekiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu:

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

12. Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum:

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

13. Ailemdekiler birbirlerine ilgi gösterirlerdi:

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

14. Ailemdekiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi:

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)

☐ Çok sık(5)

15. Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma (dövülme, itilip kakılma vb.) inanıyorum:

☐ Hiçbir zaman(1)

☐ Nadiren(2)

☐ Kimi zaman(3)

☐ Sık olarak(4)

☐ Çok sık(5)

16. Çocukluğum mükemmeldi:

☐ Hiçbir zaman(1)

☐ Nadiren(2)

☐ Kimi zaman(3)

☐ Sık olarak(4)

☐ Çok sık(5)

17. Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu farkettiği oluyordu:

☐ Hiçbir zaman(1)

☐ Nadiren(2)

☐ Kimi zaman(3)

☐ Sık olarak(4)

☐ Çok sık(5)

18. Ailemde birisi benden nefret ederdi:

☐ Hiçbir zaman(1)

☐ Nadiren(2)

☐ Kimi zaman(3)

☐ Sık olarak(4)

☐ Çok sık(5)

19. Ailemdekiler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi:

☐ Hiçbir zaman(1)

☐ Nadiren(2)

- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

20. Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi:

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

21. Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı:

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

22. Benim ailem dünyanın en iyisiydi:

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

23. Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı:

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

24. Birisi bana cinsel tacizde bulundu:

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

25. Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma (hakaret, aşağılama vb.) inanıyorum:

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

26. İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecek birisi vardı:

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

27. Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum:

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

28. Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi:

- ☐ Hiçbir zaman(1)
- ☐ Nadiren(2)
- ☐ Kimi zaman(3)
- ☐ Sık olarak(4)
- ☐ Çok sık(5)

BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ÖLÇEĞİ- KISA FORM

BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ENVANTERİ KISA FORMU

Aşağıda insanların bazı özelliklerini tanımlayan ifadeler verilmiştir. Lütfen dikkatli okuyarak, her ifadenin size ne kadar uygun olduğunu ifadenin yanındaki kutulardan uygun olanın üzerini işaretleyerek belirtiniz. İfadelerin doğru veya yanlış cevabı yoktur. Eğer hiç bir seçenek size uymuyorsa veya kararsızsınız “?” ni işaretleyebilirsiniz. Cevaplarken olmak istediklerinize göre değil, şu anda kendinizi nasıl görüyorsanız ona göre cevaplayınız.

1.Çekingen bir insanım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

2. Her şeyi son dakikada yaparım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

3. Etrafımdaki insanları eğlendiririm.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

4. Farklı düşünen insanların anlarım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

5. Otoriteye saygı duyarım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

6. Düşüncelerimi hayata geçiremem.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

7. Coşkulu bir grupta olmaktan hoşlanırım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

8. Başkalarını başışlamakta güçlük çekerim.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

9. İnsanlara acı konuşurum.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

10. Değişiklik fikrinden hoşlanmam

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

11. Çalışırken sıklıkla canım sıkılır.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

12. Derin umutsuzluklara kapılırım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

13. Her şeye endişelenirim.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

14. Emirlere uyanm.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

15. Başkalarının göremediği özellikleri fark ederim.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

16. Her şeyi sorun haline getiririm.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

17. Yabancı ortamlarda rahatımdır.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

18. Zamanımı boşa harcarım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

19. Başlıyıp unutmaya çalışırım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

20. Hayatımda bir yönü olmadığını hissediyorum.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

21. Çılgın hayallere dalmaktan hoşlanırım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

22. Kolayca kızmam.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

23. Kendimi olduğumdan daha aşağıda görürüm.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

24. Şiddetli arzularımı kontrol edebilirim.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

25. Benden beklenenden fazlasını yaparım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

26. Hiç okula gitmedim.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

27. Yalnız olmaktan hoşlanırım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

28. Başkalarına tepeden bakarım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

29. Geçmiş hatalarımı düşünerek zaman harcarım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

30. Disiplinli bir insanım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

31. Rekabetten çok içbirliğine önem veririm.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

32. Hayal kırıltıklarının acısını başkalarından çıkarırım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

33. Macera ararım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

34. Yapacağım işlerin listesini çıkarırım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

35. Fırsatını buldum mu gösteriş yaparım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

36. Az konuşurum.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

37. Duygusal davranan insanları anlayamam.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

38. Düşünmeye iten filmleri severim.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

39. Kalabalıktan hoşlanmam.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

40. Başkalarını memnun etmek isterim.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

41. Her zaman görüldüğüm gibi değişilirdir.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

42. Hızır cevap biriyimdir.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

43. Özürleri kolayca kabul ederim.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

44. Arkadaşlarımla güldürürüm.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

45. Başkalarına çok fazla önem veririm.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

46. Hiç baş ağrısı yaşamadım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

47. Olaylara yalnız tek bir açıdan bakarım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

48. Kendimi bir şeye veremem.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

49. Kendimi anlamaya çalışırım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

50. İnsanları kolayca bağışlayabilirim.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

51. İşleri planlayarak yaparım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

52. Yakalanmayacağımı bilsem dahi vergi kaçırırım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

53. Sanata ilgi duymam.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

54. Sürekli aynı şeyleri yapmaktan hoşlanmam.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

55. Kolayca huzursuz olurum.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

56. Düzensizlikten rahatsız olmam.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

57. Kin tutarım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

58. Kurallara sıkı sıkıya bağlıyım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

59. Olayları analiz etmeye çalışırım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

60. Ruh halim çok sık değişir.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

61. Kendi fikirlerimi oluşturmak isterim.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

62. Aynı anda birçok şeyi idare edebilirim.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

63. Kalkkayla gülerim.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

64. Eleştirileri komadan kabul edebilirim.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

65. Duygulanmın altında ezilirim.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

66. Sivri dilliyim.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

67. Vücut ağırlığım yüz elli kilonun altındadır.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

68. Göze girmek için insanlara yaranırım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

69. Her zaman faalimdir.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

70. Amaçlarıma ulaşmak için sıkı çalışırım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

71. Her zaman söylediklerimi yapmam.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

72. Yeni hiçbir şey söylemem.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

73. Kolayca etki altında kalırım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

74. Harekete bayılırım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

75. Genellikle eşyaları yerine koymayı unuturum.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

76. Okumaktan hoşlanırım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

77. Kolayca kendimi baskı altında hissedirim.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

78. Duygulanımı yoğun yaşarım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

79. Tehlikeli şeyler yaparım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

80. Bazen yalan söylemek zorunda kalırım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

81. Cesaretim çabuk kırılır.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

82. Sonradan pişman olacağım şeyler yaparım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

83. Konuşkan bir insanım.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

84. Başkaları için uğramaktan hoşlanmam.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

85. İnsanlara güvenirim.

☐ hiç uygun değil ☐ uygun değil ☐ kararsızım ☐ biraz uygun ☐ tamamen uygun

OTANTİKLİK ÖLÇEĞİ

OTANTİKLİK ÖLÇEĞİ (Authenticity Inventory-Short Form)

Aşağıda çeşitli cümleler verilmiştir. Her bir cümleyi dikkatle okuyunuz ve sizi en iyi yansıttığını düşündüğünüz sayıyı yuvarlak içine alarak belirtiniz. Bunun için ölçeği kullanınız.

1	2	3	4	5	6	7
Hiç Katılmıyorum						Tamamen Katılıyorum

- Genelde, yakın olduğum kişilerin gerçekte nasıl biri olduğumu anlamalarına çok önem veririm.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)
- Kendimi eleştirel bir gözle değerlendirmek benim için çok zordur.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)
- Kendim hakkındaki düşüncelerimin nereden kaynaklandığını, neden öyle düşündüğümü bilirim.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)
- Karşımdakiyle aynı fikirde olmadığım halde, sessiz kalarak veya kafa sallayarak onunla aynı fikirde olduğum izlenimini verdiğim çoğu kez olmuştur.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)
- Yakın olduğum kişilerin beni sadece dışardan gördüğüm gibi tanımasını yerine gerçekte kim olduğumu anlamalarını isterim.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)
- Biri kusurlarımdan birine dikkat çekecek olursa, bu kusurumu hemen kafamdan atmaya ve unutmaya çalışırım.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)
- Yaptığım şeyleri neden öyle yaptığımı çok iyi bilirim.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)

- 8) Gerçekte olmadığım gibi davranmak benim için kolaydır.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)
- 9) Yakın olduğum kişilerin ihtiyaç ve isteklerini anlamak benim için önemlidir.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)
- 10) Zayıf ya da yetersiz yönlerimi objektif olarak değerlendirmekten çok rahatsız olurum.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)
- 11) Benim için iyi de olsa kötü de olsa gerçekte nasıl biri olduğumun farkındayım.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)
- 12) Başkalarını hayal kişiliğine uyduramamak için yapmak istemediğim şeyleri çoğu kez yapmışımdır.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)
- 13) Yakın ilişkilerimde açık ve dürüst davranmak benim için fevkalade önemlidir.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)
- 14) Zayıf ve yetersiz yönlerimi objektif olarak değerlendirmektense, kendim hakkında iyi hissetmeyi tercih ederim.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)
- 15) Özüm veya "gerçek ben" için önemli olan özelliklerimi önemli olmayanlardan ayırabilirim.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)
- 16) Sıklıkla, gerçekte hoşlanmadığım bir şeyden hoşlanmış gibi yaparım.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)
- 17) Yakın olduğum kişilere onları ne kadar önemseydiğimi ifade etmeye önem veririm.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)
- 18) Kendim hakkımda hissedebileceğim her türlü olumsuz duyguyu bastırmaya çalışırım.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)
- 19) Hangi özelliklerimin bir araya gelerek özümü ya da "gerçek ben"i oluşturduğunu aktif olarak anlamaya çalışırım.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)
- 20) Eğer ödülü yeterince cazip ise, kendimi başkaları için değiştirmeyi düşünebilirim.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)
- 21) Yakın olduğum insanların güçlü yönlerini anlamalarını isterim.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)
- 22) Hatalarımı kabul etmekte güçlük çekerim, bu yüzden onları daha olumlu gösterecek yollar ararım.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)
- 23) Amaç ve isteklerimin farkındayım.
☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)

24) Bakılan beni bu yüzden eleştirse veya reddetse bile kişisel değerlerimle tutarlı davranmaya çalışırım.

☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)

25) Onlara sorulduğunda, yakın olduğum kişiler nasıl bir insan olduğumu doğru bir şekilde tarif edebilirler.

☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)

26) En karanlık düşünce ve duyguları görmezden gelmeyi tercih ederim.

☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)

27) Yakın olduğum insanların zayıf yönlerini anlamalarını isterim.

☐ Hiç Katılmıyorum(1) ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Tamamen Katılıyorum(7)

